

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชน:

กรณีศึกษา บ้านวังหนอง ตำบลถീมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY-BASED SOLID WASTE

MANAGEMENT: A CASE STUDY OF WANG KONG VILLAGE,

TAMBON TUEN TONG, MUEANG NAN DISTRICT,

NAN PROVINCE

พันจ่าโท อนุสร คำวัง

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชน:
กรณีศึกษา บ้านวังหนอง ตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY-BASED SOLID WASTE
MANAGEMENT: A CASE STUDY OF WANG KONG VILLAGE,
TAMBON TUEM TONG, MUEANG NAN DISTRICT,
NAN PROVINCE

พันจ่าโท อนุสร คำวัง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชน:
กรณีศึกษา บ้านวังฆ้อง ตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY-BASED SOLID WASTE
MANAGEMENT: A CASE STUDY OF WANG KONG VILLAGE,
TAMBON TUEM TONG, MUEANG NAN DISTRICT,
NAN PROVINCE

พันจ่าโท อนุสร คำวัง

การค้นคว้าอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

2558

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ดร. ณัฐกร วิทิตานนท์)

(ดร. ปณต มโนชัยวิบูลย์)

(ดร. อภิสม อินทรลาวัณย์)

ประธานกรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

กรรมการ

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความกรุณาและได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากท่านอาจารย์ที่ได้กรุณาถ่ายทอดให้ความรู้ในการศึกษาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. จักรพันธุ์ วงษ์บุรณาวาทย์ รองศาสตราจารย์พิพัฒน์ ไทยอารี อาจารย์ ดร. วรรณวลี อินทร์ปิ่น อาจารย์ ดร. ปเนต มโนมัยวิบูลย์ อาจารย์ ดร. ฉัฐกร วิทิตานนท์ และ อาจารย์ ดร. อภิสม อินทราวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำช่วยเหลือในการด้านต่าง ๆ ของการศึกษา ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ตลอดจนแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงทุก ๆ ท่าน ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ หลักทฤษฎี และแง่คิดมุมมองในการวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้และนำมาเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังได้รับความกรุณาจากเจ้าหน้าที่จากฝ่ายประสานงานบัณฑิต เจ้าหน้าที่จากห้องสมุด ที่ได้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ศึกษาด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ ท่าน ดร. มงคลกร ศรีวิชัย และคุณพัทธยาพร อุ่นโรจน์ ที่ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด

ขอขอบคุณ คณะผู้บริหาร ปลัด และเจ้าพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลถืมตองทุกท่าน ตลอดจนคณะกรรมการชุมชนบ้านวังม่วง และพี่น้องชุมชนบ้านวังม่วง ตำบลถืมตอง ที่อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะครอบครัวคุณสมศักดิ์ ไชยศรี และคุณอุบล ไชยศรี ที่ได้กรุณาแก่ผู้ศึกษาด้วยดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาต้องขออภัย หากการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

พันจ่าโท อนุสร คำวัง

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วย ชุมชน: กรณีศึกษา บ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
ชื่อผู้เขียน	พันจำโท อนุสร คำวัง
หลักสูตร	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. ปเนต มโนมัยวิบูลย์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่ปรับมาจากเกณฑ์การประเมินชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า

รูปแบบในการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้องได้เริ่มจากครัวเรือน โดยการส่งเสริมและการสร้างความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะจากจุดเริ่มต้น ให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ และกระบวนการจัดการขยะที่คัดแยกในแต่ละประเภท ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการให้แก่ครัวเรือนในชุมชน มีการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs การดำเนินงานตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” การจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านวังฆ้อง แยกเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่ การมีผู้นำและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมจากกลุ่มพลังต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มพลัง

ของผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และ อสม. วัด ความสามัคคีและจิตสำนึกของคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากต้นทาง และปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฝ้อง ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบาย แผนงาน และงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น บริษัททวงษ์พาณิชย์สาขาพระธาตุเขาน้อย และสาขาอำเภอนาน้อยที่เข้ามารับซื้อถึงในชุมชน ภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่อยู่ในชุมชน และนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง โรงเรียนบ้านถ้ำทอง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย Thailand Institute of Packaging and Recycling Management for Sustainable Management หรือ ทิป เอ็ม เซ่ ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จนส่งผลให้ชุมชนบ้านวังฝ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ ได้รับรางวัลในการเข้าร่วมประกวดรางวัลโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่าย รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี 2553 จัดโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อมสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย/การบริหารจัดการองค์กร/ชุมชน

Independent Study Title Success Factors for Community - Based Solid Waste Management: A Case Study of Wang Kong Village, Tambon Tuem Tone, Mueang Nan District, Nan Province

Author Chief Petty Officer Second Class Anusorn Khamwang

Degree Master of Public Administration

Advisor Panate Manomaivibool, Ph. D.

ABSTRACT

This independent study aims at discerning patterns and success factors behind the community-based waste management in Moo 3 Baan Wang Khong, Thuemtong Sub-district, Muang District, Nan Province. The framework was adapted from the Department of Environmental Quality Enhancement's Zero Waste criteria.

The study finds that successful waste management began at home. The village encouraged households to participate by instilling understanding about source separation and 3Rs through trainings and other communication channels. The implementation also followed the Sufficiency Economy principles. The community operated a recyclable bank and recyclable markets.

Key success factors can be divided into internal and external factors. Internal factors included leadership and a strong committee, participation and supports from other groups in the community like elders, school students, housewives, health volunteers and religious groups, and public awareness on the importance of source separation. External factors that assisted the community were supports from Thuemtong Tambon administrative organization, private waste

dealers such as Wongpanit and local businesses, local hospital, school, provincial offices, the Department of Environmental Quality Enhancement, and the Thailand Institute of Packaging and Recycling Management for Sustainable Management (TIPMSE). These factors enabled the village to successfully participate in Recycling Bank Competition and won the grand prize in 2010.

Keywords: Solid Waste/Administrative Organization/Community

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
1.6 คำนิยามศัพท์	4
2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ	6
2.2 แนวคิดเรื่องการจัดการขยะ	20
2.3 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย	37
3.1 ขอบเขตของการศึกษา	37
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.3 เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.4 การสังเกตการณ์ (observation)	42
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
4 ผลการศึกษา	44
4.1 การจัดการขยะของตำบลถ้ำทอง	44
4.2 การเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน	49
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	107
5.1 สรุปผลการศึกษา	107
5.2 การอภิปรายผล	115
5.3 การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้	122
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	131
รายการอ้างอิง	133
ภาคผนวก	138
ประวัติผู้เขียน	151

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	15
4.1 จำนวนประชากรของตำบลถ้ำมึงตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน	45
4.2 รายชื่อฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำมึงตอง	46
4.3 กรอบอัตรากำลังสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำมึงตอง พ.ศ. 2558 – 2560	46
4.4 รายชื่อคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล บ้านวังม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำมึงตอง	53
4.5 รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษา (ในปี 2551)	54
4.6 ราคารับซื้อขยะรีไซเคิลของบริษัทวงษ์พาณิชย์ สาขาอำเภอนาน้อย ประจำเดือน กรกฎาคม 2558	63

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2.1 โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไทย	16
2.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล	18
4.1 การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลถึงตมตงในการจัดหาภาชนะ รองรับขยะให้แก่ครัวเรือน	51
4.2 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิลเดิมของชุมชนบ้านวังฆ้อง	53
4.3 ป้ายแสดงตลาดนัดขยะรีไซเคิล บ้านวังฆ้อง	55
4.4 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังฆ้อง ในทุกวันเสาร์แรกของเดือน (1)	55
4.5 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังฆ้อง ในทุกวันเสาร์แรกของเดือน (2)	56
4.6 เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในการประกาศผลการคัดเลือก ทสม. และเครือข่าย ทสม. ประจำปี 2558	59
4.7 การมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนบ้านวังฆ้องที่เข้าร่วมในการคัดแยกขยะและ ร่วมเป็นจิตอาสาในการคัดแยกขยะจากการรับซื้อขยะจากครัวเรือน	61
4.8 การรับซื้อขยะรีไซเคิลจากบริษัททวงษ์พานิช	62
4.9 ตารางราคาขยะรีไซเคิลของบริษัททวงษ์พานิชย์สาขาพระธาตุเขาน้อย อ.เมืองน่าน ประจำเดือนสิงหาคม 2558	65
4.10 สถานที่ทำการร้านศูนย์บาท/ธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้องหลังใหม่ ที่ได้รับการ สนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจากสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อ สิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	67
4.11 พิธีเปิดร้านศูนย์บาทบ้านวังฆ้อง ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการจัดการบรรจุ ภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	68

สารบัญภาพ (ต่อ)

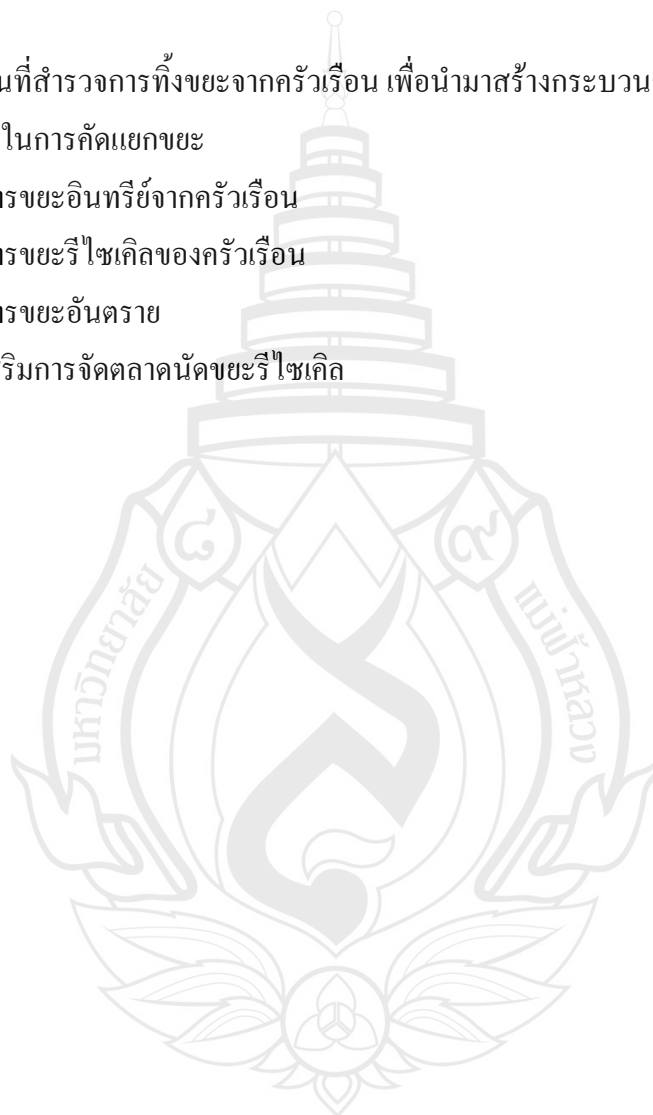
ภาพ	หน้า
4.12 การใช้เครื่องอัดขยะรีไซเคิลประเภทถุงพลาสติก เพื่อสะดวกในการจัดเก็บ	69
4.13 การฝึกการประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ของชุมชนบ้านวังม่วง	70
4.14 การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์จากเศษวัสดุรีไซเคิล ของกลุ่มดอกไม้จันทน์ชุมชนบ้านวังม่วง	73
4.15 การประดิษฐ์จากวัสดุรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังม่วง	74
4.16 การนำขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์โดยการนำมาเป็นปุ๋ยสำหรับใส่ต้นไม้ในสวน	76
4.17 เลี้ยงไส้เดือน เพื่อช่วยกำจัดเศษขยะอินทรีย์พวกพืชผัก ผลไม้จากครัวเรือน และเพื่อผลิตปุ๋ยจากถ้ำไส้เดือน	77
4.18 การคัดแยกขยะรีไซเคิลของครัวเรือนโดยใช้วิธีแยกประเภทต่าง ๆ ใส่ถุงกระสอบ ด้วยวิธีง่าย ๆ และหาได้ในครัวเรือน	78
4.19 การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก โดยรูปแบบของการนำผลกำไรจากการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล มาซื้อน้ำมันพืช เพื่อรับแลกน้ำมันถ่านนำมาแลกน้ำมันใหม่ เพื่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านวังม่วงในการลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ	81
4.20 การแก้ไขปัญหาขยะตกเรี่ยราด ไม่เป็นที่เรียบร้อยต่อสายตάνักท่องเที่ยวและส่งกลิ่นเหม็นสร้างปัญหาความรำคาญภายในชุมชนบ้านวังม่วง โดยใช้วิธีนำถังขยะไว้ในรั้วบ้าน	82
4.21 การใช้ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำ โดยใช้กระดืบข้าวเหนียว การใช้แก้วน้ำแทนภาชนะที่ทำจากพลาสติก และการใช้จาน ชามแทนการใช้กล่องโฟมในการจัดงานเลี้ยง เพื่อลดปริมาณขยะ	83
4.22 การคัดแยกขยะอันตรายของครัวเรือน	85
4.23 การทิ้งขยะจากครัวเรือน ที่นำมาวางไว้เพื่อให้ทาง อบต.ถืมตอง มาดำเนินการจัดเก็บเพื่อนำไปกำจัด	87
4.24 การจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังม่วงในทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน	88

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.25 การเข้ารับศึกษาดูงานของชุมชนบ้านวังหม้องจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ	91
4.26 การคัดแยกขยะและกระบวนการจัดการขยะจากครัวเรือน	92
4.27 การจัดตั้งและการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิลและการจัดตลาดนัดขยะ (1)	93
4.28 การจัดตั้งและการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิลและการจัดตลาดนัดขยะ (2)	94
4.29 การจัดเป็นฐานเรียนรู้ในการประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของชุมชนบ้านวังหม้อง	95
4.30 การส่งเสริมให้ครัวเรือนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษโดยการใช้ปุ๋ยจากการคัดแยกขยะอินทรีย์แทนการใช้สารเคมี และการส่งเสริมการขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน	96
4.31 การนำขยะรีไซเคิลจากการคัดแยกมาขายให้แก่คณะกรรมการฯ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน	99
4.32 การประดิษฐ์จากเศษวัสดุรีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่า	100
4.33 การจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้ครัวเรือน	101
4.34 ป้ายแสดงขั้นตอนการดำเนินการของร้าน 0 บาท	102
4.35 การกระจายรายได้ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนจากการเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ	103
4.36 ครัวเรือนมีแหล่งอาหารที่เกิดจากการระดมทุนซื้อที่ดินสาธารณะของชุมชน	104
5.1 สภาพของบ่อขยะในพื้นที่ของชุมชนตำบลป่าคา	126
5.2 การสำรวจปริมาณขยะโดยการขอความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลท่าวังผาในการชั่งหาปริมาณขยะของแต่ละชุมชนในพื้นที่ตำบลป่าคา	127

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.3 การลงพื้นที่สำรวจการทิ้งขยะจากครัวเรือน เพื่อนำมาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ	128
5.4 การจัดการขยะอินทรีย์จากครัวเรือน	129
5.5 การจัดการขยะรีไซเคิลของครัวเรือน	130
5.6 การจัดการขยะอันตราย	130
5.7 การส่งเสริมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล	131

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

จากการสำรวจข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศของกรมควบคุมมลพิษในปี 2556 พบว่า มีปริมาณขยะเกิดขึ้นจำนวน 26.77 ล้านตัน/ปี หรือปริมาณ 73,354 ตัน/วัน และจากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ทุกจังหวัดมีวิกฤติเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีอัตราการผลิตขยะ/คน/วัน สูงขึ้นต่อเนื่องทุกปี จาก 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน ในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 1.15 กิโลกรัม/คน/วัน ในปี 2556 จากสถานการณ์ปัญหาด้านการจัดการขยะดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ดำเนินการผลักดันให้ “การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ” ด้วยกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์หลัก คือ การเสริมสร้างสังคมไร้ขยะ การจัดระบบการเรียกเก็บซากผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (cluster) การแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน (waste to energy) การวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการในรูปแบบ Public Private Partnerships (PPPs)

คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เห็นชอบแผนที่นำทาง (road map) การจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 โดย Road Map การจัดการดังกล่าวประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1. การเร่งจัดการขยะมูลฝอยสะสมในสถานที่กำจัดขยะพื้นที่วิกฤติ 2. ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับขยะที่เข้ามาใหม่ โดยเน้นการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และแปรรูปพลังงานจากขยะ 3. จัดระเบียบมาตรการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และ 4. การสร้างวินัยของคนในชาติ มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งในครั้งนี้นี้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อการบริหาร

บ้านวังม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จากชุมชนเล็ก ๆ ชุมชนหนึ่งของตำบลถ้ำทอง ที่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นระบบ เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทองมีนโยบายในการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน จึงได้จัดเวทีชาวบ้านเพื่อค้นหาปัญหาในชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง อนุมัติให้การสนับสนุนแผนพัฒนาใน

การสนับสนุนงบประมาณโครงการ และส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะในครัวเรือน ส่งเสริมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล จากกระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นระบบ จนกระทั่งชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำมดอง ประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน รางวัลชนะเลิศระดับประเทศประเภทชุมชนเครือข่าย โดยสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ. 2553

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำมดอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้ถอดบทเรียน นำรูปแบบที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความสนใจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบและถอดบทเรียน ความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำมดอง

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทราบรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ

1.3.2 ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักที่ทำการศึกษาคือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ผู้นำชุมชน และประชาชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

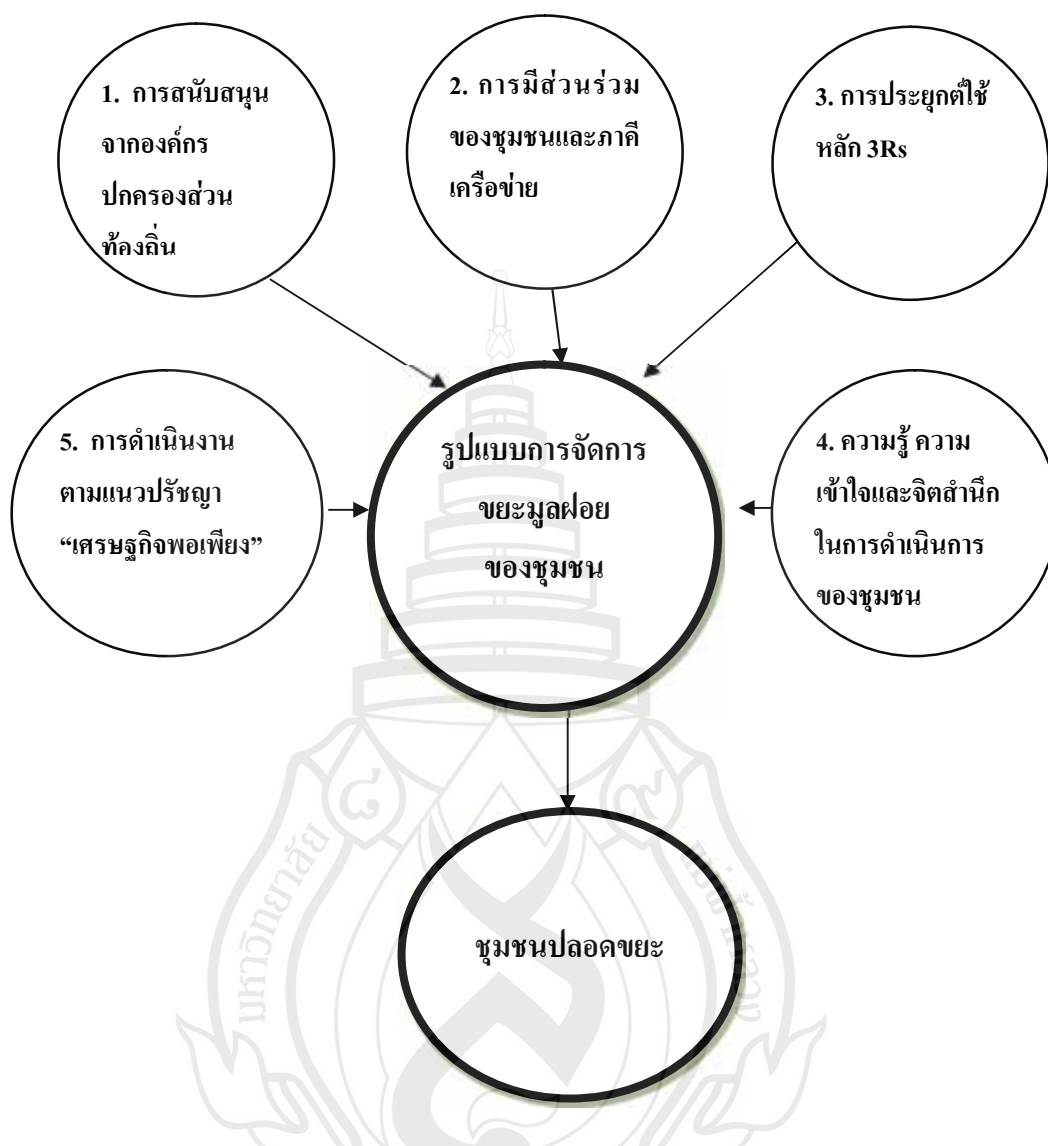
ศึกษาพื้นที่บ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ในช่วงปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2558

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน โดยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย (3) การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs (4) ความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน (5) การดำเนินงานตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ปรับมาจากเกณฑ์การประเมินชุมชนปลอดขยะ zero waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เชื่อว่ามีผลสำคัญ ต่อชุมชนปลอดขยะ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 คำนิยามศัพท์

ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ปัจจัยที่สำคัญทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน องค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว และมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังพ้อง

การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การสนับสนุนแผนงานและนโยบายในการสนับสนุนชุมชนอย่างชัดเจน มีการให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือวัสดุอุปกรณ์

และเครื่องมือ มีการมอบหมายบุคลากร/หน่วยงานในการ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง มีการให้ความรู้ วิธีการ และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์แก่คนในชุมชนบ้านวังฆ้อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย หมายถึง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง และการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน

การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หมายถึง มีการลดการใช้ (reduce) การใช้ซ้ำ (reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle)

ความรู้การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ต่อการจัดการและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของครัวเรือนและชุมชน

การดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินการของชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญนอกเหนือจากการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น มีการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชนบ้านวังฆ้อง มีการนำรายได้ที่เกิดขึ้นมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง มีการสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดขยะที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการจัดการของชุมชนหมายความว่า วิธีการ โดยปกติที่ชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทองใช้การจัดการเศษวัสดุแต่ละประเภท ได้แก่ เศษวัสดุอินทรีย์ วัสดุรีไซเคิล วัสดุอันตราย และวัสดุทั่วไป

ชุมชนปลอดขยะ หรือขยะเป็นศูนย์หรือ Zero Waste เป็นหลักการที่ส่งเสริมให้มีการออกแบบวงจรชีวิตของทรัพยากร เสียใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทุกชนิดสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้โดยลดขยะที่เกิดขึ้นและที่ต้องนำไปฝังยังหลุมฝังกลบ ให้มีปริมาณน้อยที่สุด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยการค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ
- 2.2 แนวคิดเรื่องการจัดการขยะ
- 2.3 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ

2.1.1 การกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (decentralization) หมายถึงการกระจายอำนาจในการตัดสินใจไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ถือว่าเป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยมีหลักการสำคัญคือการโอนกิจการสาธารณะ (public affairs) บางเรื่องจากรัฐ หรือองค์การปกครองส่วนกลาง ไปให้ชุมชนที่ต้องอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบ จัดทำอย่างอิสระจากองค์กรปกครองส่วนกลาง ได้มีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายของการกระจายอำนาจเช่น

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2540) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ (decentralization) หมายถึงการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการดูแลกิจการของตนเองไม่ใช่ให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการกิจการแทบทุกอย่างของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีอำนาจบริหารจัดการดูแลนั้น ได้แก่ ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนหน่วยงานที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาด คือ การทหารและการต่างประเทศ

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539ก, หน้า 1-4) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจหมายถึงการที่รัฐมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารหรือกิจการบางอย่าง ให้องค์การปกครอง หรือสถาบันของรัฐไปกระทำ หรือดำเนินการ โดยอยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการกระจายอำนาจ หมายถึง การที่ส่วนกลางโอนหรือกระจายอำนาจปกครองบางส่วนไปให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองโดยส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมมิให้ออกนอกเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2548, หน้า 129) ได้แยกการกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจทางการเมืองกับการกระจายอำนาจทางการบริหาร คือ การกระจายอำนาจทางการเมือง หมายถึง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจดำเนินการในเชิงระบบซึ่งกระทบโครงสร้างและอำนาจสัมพันธ์ของหน่วยการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่การกระจาย อำนาจทางการบริหาร หมายถึง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจดำเนินการให้แก่หน่วยงานระดับรอง ๆ ลงไป ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้หน่วยงานแต่ละระดับมีขีดความสามารถตัดสินใจและดำเนินการที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ชุมพล สังข์ทอง (2552) สรุปได้ดังนี้หัวใจของการกระจายอำนาจ คือ การที่มอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่หน่วยที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์มากที่สุด องค์ประกอบของการกระจายอำนาจประกอบด้วย

1. การมีอำนาจหน้าที่ (authority) ที่ชัดเจน และชอบธรรมตามสาระบัญญัติ ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
2. การมีความเป็นอิสระ (autonomy) ในการดำเนินการ ซึ่งกระทำโดยองค์กรนิติบุคคล อันได้แก่ องค์กรการปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาล เป็นต้น องค์กรที่ไม่เป็นนิติบุคคล อันได้แก่ คณะกรรมการในรูปแบบต่าง ๆ
3. การมีอิสระในการตัดสินใจ (discretion of power) ขององค์กรดำเนินงาน
4. การที่องค์กรผู้ได้รับการกระจายอำนาจต้องมีลักษณะเป็นนิติบุคคลเพื่อการดำเนินการได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย
5. หลักการของการกระจายอำนาจทางการศึกษา ไปให้กับองค์กร
 - 1) องค์กรต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล
 - 2) องค์กรต้องมีงบประมาณเป็นของตนเอง
 - 3) องค์กรต้องมีบุคลากรเป็นของตนเอง
 - 4) องค์กรต้องมีการเลือกตั้งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่บริหารองค์กร
6. อำนาจที่ส่วนกลางต้องกระจาย จำแนกได้ดังนี้
 - 1) อำนาจการบริหารงาน

2) อำนาจการบริหารบุคลากร ตั้งแต่ขั้นการได้มา การธำรงรักษาการพัฒนา และการให้ออกจากงาน

3) อำนาจการบริหารการคลัง

4) อำนาจการบริหารและพัฒนานโยบาย

5) อำนาจการบริหารการจัดการ

จากความหมายของการกระจายอำนาจ ที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการกระจายอำนาจเป็นการให้อำนาจแก่ประชาชนปกครองตนเอง (devolution) เป็นการมอบอำนาจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเองอย่างแท้จริง ท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของท้องถิ่นของตนเองได้ ดังนั้นรัฐจึงต้องใช้วิธีการกระจายอำนาจทั้งทางการเมืองและการบริหาร (political and administrative decentralization) ไปให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า devolution การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองนั้น มีหลักการสำคัญว่าต้องเป็นการมอบอำนาจ ทั้งอำนาจทางการเมือง (political decentralization) และอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization) ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มีความแตกต่างกันแต่ก็สัมพันธ์กันอยู่ ดังนี้ (1) การกระจายอำนาจทางการเมือง (administrative decentralization) เป็นการโอนอำนาจหน้าที่ออกไปจากศูนย์กลาง อำนาจบริหารในส่วนกลางให้แก่หน่วยงานในระดับรอง ๆ ลงไปทั้งภายในองค์กรเดียวกัน (กระทรวง กรม) หรือไปสู่หน่วยงานในภูมิภาคในรูปของการมอบอำนาจ (delegation) หรือการแบ่งอำนาจ (decentralization) จากหน่วยงานในส่วนกลางก็ตาม (2) การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และการดำเนินการจากส่วนกลางในบางกิจกรรมไปยังหน่วยการปกครองตนเอง จะมีความเป็นอิสระมากในการตัดสินใจ และดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในขอบเขตพื้นที่ ๆ รับผิดชอบ แต่มิได้แยกอิสระ ไปจากอำนาจของรัฐบาลในส่วนกลางอย่างเด็ดขาด ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลางเพียงแต่มีโครงสร้างที่ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระในการตัดสินใจ

2.1.2 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นไทยมีลักษณะสำคัญหลายประการดังนี้

โกวิทช์ พวงงาม (2554) อ้างถึงใน พรชัย เทพปัญญา (2527, หน้า 1) ให้ความเห็นว่าคุณลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือ “เป็นองค์การที่การปฏิบัติงานต่อเนื่องกันโดยไม่ขาดตอน ไม่ใช่เดี่ยวทำ เดี่ยวหยุด มีอำนาจที่จะกระทำกิจกรรมสาธารณะ มีความสามารถที่จะทำสัญญากับบุคคลหรือนิติบุคคลได้ มีสิทธิที่จะฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องคดีความในศาลได้และความสามารถที่จะเก็บภาษีอากร และกำหนดงบประมาณของตนเอง”

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537, หน้า 44 – 49) การปกครองท้องถิ่นมีเจตนารมณ์หรือมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ (1) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และเข้าใจถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการเรียนจากของจริงปฏิบัติจริง (learning by doing) มิใช่เรียนเฉพาะทางทฤษฎี การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติดังกล่าวนี้ ได้ใช้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นแกนนำหรือเป็นสถานที่ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นนั้น เช่นนี้ถือได้ว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นโรงเรียนหรือสถานที่ฝึกหัดและปลูกฝังการเมือง การปกครองและการบริหารตามหลักการประชาธิปไตย (school of democracy) (2) เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในส่วนกลาง ไปให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น อันเป็นลักษณะของการกระจายอำนาจการปกครองและการบริหาร ไปให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง (decentralization) (3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในส่วนกลางเพื่อปฏิบัติงานด้านการปกครอง การบริหาร และการจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชนส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยการปฏิบัติงานดังกล่าวด้วยตนเอง (local self government)

อโณทัย ธรรมกุล (2530, หน้า 105 – 110) ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ (1) มีพื้นที่ขอบเขตที่แน่นอน (2) เป็นนิติบุคคลเพื่อให้สามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้อย่างอิสระพอสมควรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเป็นอิสระตามกฎหมายคือ ต้องมียุทธศาสตร์เป็นนิติบุคคลตั้งขึ้น โดยกฎหมายแยกออกจากส่วนกลางสามารถก่อพันธะทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญาเป็นหนี้หรือทำนิติกรรมรูปอื่น ๆ ได้ (3) เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่แยกออกจากราชการของท้องถิ่นได้ภายในขอบเขตที่สมควร (4) ประชาชนมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองตนเองการดำเนินกิจกรรมของการปกครองท้องถิ่นนี้เป็นกระบวนการที่มิใช่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยสิ้นเชิงแต่เป็นกระบวนการทางการเมืองซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือ มีสถานิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน หรือเลือกตั้งบางส่วน ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมเลือกตัวแทนทำหน้าที่บริหารกิจกรรมของท้องถิ่นหรือเข้าร่วมกำหนดนโยบาย หรือควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนของตน (5) มีอำนาจอิสระบางประการในการบริหารกิจกรรม เช่น การบริหารและอื่น ๆ ภายในวงรอบกิจกรรมและขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องได้รับมอบหมายอำนาจดำเนินการอย่างเป็นอิสระได้พอสมควรโดยไม่จำเป็นต้องรับฟังคำสั่งจากรัฐบาลกลางหรือหน่วยงานราชการจากส่วนกลางแต่อย่างใด (6) มีอำนาจในการจัดหาและใช้จ่ายได้อย่างเป็นอิสระเมื่อเป็นอิสระในการดำเนินการแล้วหน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องอิสระในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการคือ มีแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีบางประเภทได้รวมทั้งหลายรายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) อ้างถึงใน วิรัช วัชร งามละม่อม (2558) ว่า การปกครองท้องถิ่น (1) เป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเสมือนสถาบันฝึกสอน การเมือง การปกครองให้แก่ประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและรู้จักการปกครองตนเอง (2) เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ (3) สามารถสนองตอบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและท้องถิ่นได้ดี (4) ทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตน ก่อให้เกิด การมีส่วนร่วมและความร่วมมือที่ดีจากประชาชน

วิชุกร นาครุณ (2550) กล่าวถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในเขตเมืองและชนบท การพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปกครองท้องถิ่นของประเทศนั้น เป็นประการสำคัญ

โกวิท พวงงาม (2542, หน้า 32) ได้กล่าวถึง คุณประโยชน์ในการปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต สำคัญอย่างน้อยอยู่ 5 ด้าน คือ (1) เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล กลาง (2) ทำปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ (3) ส่งเสริมให้คนแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตน (4) เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาระดับชาติ (5) เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและทั้งประเทศ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไข สังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตัวเอง

จากนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวอ้างถึง สามารถสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ คือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการให้ประชาชนได้เรียนรู้เข้าใจในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539), วิรัช วัชรนิภาวรรณ (2537) เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ในลักษณะของการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่ท้องถิ่น สอดคล้องกับโกวิท พวงงาม (2542), ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539), วิรัช วัชรนิภาวรรณ (2537) และการปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชน รู้จักปกครองตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539), อโณทัย ธรรมกุล (2530), วิรัช วัชรนิภาวรรณ (2537)

2.2.3 การปกครองท้องถิ่นไทย

วิชชุกร นาคชน (2550) ให้ความหมายถึงการปกครองท้องถิ่น กล่าวว่าการปกครองท้องถิ่น (local administration) หมายถึงการที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจซึ่งกำหนดให้โดยกฎหมายดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองภายใต้หน่วยงานผู้บริหารงบประมาณและบุคลากรของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาลระดับชาติ มิได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากความเป็นรัฐชาติ (nation state) แต่อย่างใด

โกวิท พวงงาม (2552, หน้า 29-30) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ หรือขนาดของพื้นที่ มีจำนวนประชากรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีความเป็นอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม คือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล และจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (legal rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมาย คือ มีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น และสิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นคืออำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ในการบริหารองค์กร โดยแบ่งองค์กรที่จำเป็นออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ

จรรยา สุภาพ (2531, หน้า 146-147) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการ อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะมักมีวัตถุประสงค์ไปในทางที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนปกครองตนเองสามารถมีองค์การในทางปกครองที่จะช่วยสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ตลอดจนการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในเขตการปกครองนั้น ๆ ส่วนมากการปกครองท้องถิ่นมักจะเป็นนิติบุคคลอาจประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่ราษฎรเลือกตั้งเข้ามา เพื่อปฏิบัติตามกำหนดระยะเวลาโดย มีงบประมาณของตน

วิชชุกร นาคชน (2550) การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศโดยรัฐบาลกระจายอำนาจการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกิจการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีกฎหมายให้อำนาจให้สามารถดำเนินการและบริการสาธารณะบางอย่างที่จำเป็น และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการ

ของท้องถิ่น โดยมีองค์กรทางการเมืองหรือท้องถิ่นนั้นเอง เป็นผู้ดำเนินการ มิใช่การบริหารจัดการโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2540, หน้า 291) กล่าวใน 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540 องค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ 4 องค์ประกอบคือ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นนิติบุคคล (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีงบประมาณของตนเอง (4) ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งจากคนในท้องถิ่นเท่านั้น

2.2.3.1 วิวัฒนาการการปกครองท้องถิ่นไทย

เริ่มในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394 - 2411) (โกวิท พวงงาม, 2554) ได้ทรงปฏิรูปการปกครองประเทศ ทรงแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) และจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ถือได้ว่าเป็นสถาบันการปกครองท้องถิ่นแห่งแรกของไทย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากผู้บริหารประกอบด้วย ข้าราชการประจำ ได้แก่ เสนาบดีกระทรวงนครบาล นายช่างและนายแพทย์ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสุขอนามัยของชุมชน เช่น การทำลายมูลฝอย การจัดเก็บที่ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะของประชาชนทั่วไป สำหรับสุขาภิบาลในชั้นแรกนี้จัดขึ้นเฉพาะเขตราชธานี โดยมีกระทรวงนครบาลเป็นผู้ดูแล

สุขาภิบาลท่าฉลอม สุขาภิบาลแห่งแรกในเขตหัวเมือง เนื่องจากรัชกาลที่ 5 ทรงไปเปรียบเทียบในที่ประชุมเสนาบดีว่า ตลาดท่าจีน ตำบลท่าฉลอม เมืองสมุทรสาคร สกปรกมาก จึงส่งผลให้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอมขึ้น ลงวันที่ 18 มีนาคม ร.ศ. 124 มีหน้าที่ 3 ประการ คือ ซ่อมแซมและบำรุงถนนหนทาง จุดโคมไฟให้แสงสว่างในเวลาค่ำคืน และจัดหาคนงานเก็บกวาดขยะมูลฝอย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ตราธรรมนูญลักษณะการปกครองนคราภิบาล พ.ศ. 2461 และกฎาณัติโยปการ พ.ศ. 2465 ซึ่งเป็นเมืองจำลองเรียกว่า “ดุสิตธานี” ขึ้นเพื่อทดลองฝึกสอนการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

การปกครองส่วนท้องถิ่นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 ขึ้น กำหนดราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่แท้จริงเพิ่มขึ้นใหม่คือ เทศบาล ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.

2476 ขึ้น ได้กำหนดให้มีเทศบาล 3 ระดับ ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล เริ่มต้นที่ยกฐานะสุขาภิบาล 35 แห่งที่มีอยู่เดิมเป็นเทศบาลแล้วมีการจัดตั้งเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เจตนารมณ์ คือ เร่งรัดการปกครองท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน เฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ควรจะได้มีกระบวนการเร่งรัดให้ตำบลต่าง ๆ มีความเจริญ เพื่อจะได้รับการยกฐานะในโอกาสต่อไปตามลำดับ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เห็นว่าการปกครองท้องถิ่นของนานาอารยประเทศ ราษฎรล้วนมีส่วนในการปกครองตนเอง แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันบ้างก็ตาม แต่หลักการที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมีอยู่ทั่วไปและกว้างขวาง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ถือเป็นการปฏิรูประบบการปกครองกรุงเทพมหานครใหม่ให้มีฐานะเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษโดยสมบูรณ์

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีรูปแบบพิเศษขึ้นใหม่อีกหนึ่งประเภท คือสุขาภิบาลนาเกลือ มีการนำหลักการจัดเทศบาลแบบผู้จัดการเมืองมาใช้ครั้งแรกในประเทศไทย

การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครองในแต่ละส่วนของประเทศ โดยมักมีหลักการสำคัญในการปกครอง 3 รูปแบบ ได้แก่ การรวมศูนย์อำนาจ (centralization) การแบ่งอำนาจ (deconcentration) และการกระจายอำนาจ (decentralization) ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการกระจายอำนาจไว้ชัดเจนในการดำเนินการกำหนดอำนาจหน้าที่ ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรภาษีระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงภารกิจเป็นสำคัญ ภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายตามรัฐธรรมนูญ จึงมีผลให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30 เกิดขึ้นกำหนดให้การกระจายอำนาจต้องดำเนินไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นแผนที่กำหนดกรอบแนวคิด เป้าหมายและแนวทางการกระจายอำนาจโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม มีกระบวนการ ที่ยืดหยุ่นและรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจทางการคลัง การถ่ายโอนบุคลากร การปรับปรุงประสิทธิภาพใน

การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้สอดคล้องกับถ่ายโอนภารกิจ รวมถึงการสร้างกลไกกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่บัญญัติในมาตรา 283 วรรคสาม

การปกครองท้องถิ่นไทย ที่เริ่มเห็นชัดที่สุดนับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 จากแนวคิดการกระจายอำนาจของไทยได้มีการจัดระเบียบราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ 2 แบบ คือ

1. ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งมีอยู่ 3 รูปแบบ คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบคือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

จากความหมายหลายประการข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นได้ ดังนี้ (1) เป็นรูปแบบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นหนึ่งจากในหลายรูปแบบขึ้นกับตามความแตกต่างของความเจริญ ประชากร หรือขนาดพื้นที่ เช่น กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2) ท้องถิ่นจะต้องมีอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม ตามขอบเขต และอำนาจหน้าที่ ในการปกครองท้องถิ่นของตน แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐบาลส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาคสอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2542), ชเนศวร์ เจริญเมือง (2540), อโณทัย ธรรมกุล (2530) (3) หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีฐานะเป็น นิติบุคคล คือสามารถทำนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายกับหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนได้ ขอบเขตหรือวงเงินในการทำนิติกรรมขึ้นอยู่กับขนาด และฐานะทางเศรษฐกิจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นของแต่ละแห่งสอดคล้องกับ ชเนศวร์ เจริญเมือง (2540), อโณทัย ธรรมกุล (2530) (4) ท้องถิ่นต้องมีจำนวนประชากร และอาณาเขตพื้นที่ที่แน่ชัดในการบริหารและความรับผิดชอบ ตามอำนาจหน้าที่กำหนดไว้ ทั้งนี้กฎหมายและเขตพื้นที่ที่จะสอดคล้องกับงบประมาณในการจัดสรรจากรัฐบาลส่วนกลาง หรือรายได้จากท้องถิ่นในการจัดเก็บเองตามอำนาจหน้าที่ สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2542), อโณทัย ธรรมกุล (2530) (5) การแบ่งองค์กรตามอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนโดยแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ และทั้งสองฝ่ายต้องมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2542) (6) การปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองท้องถิ่น เช่น สิทธิในการตรากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของท้องถิ่น

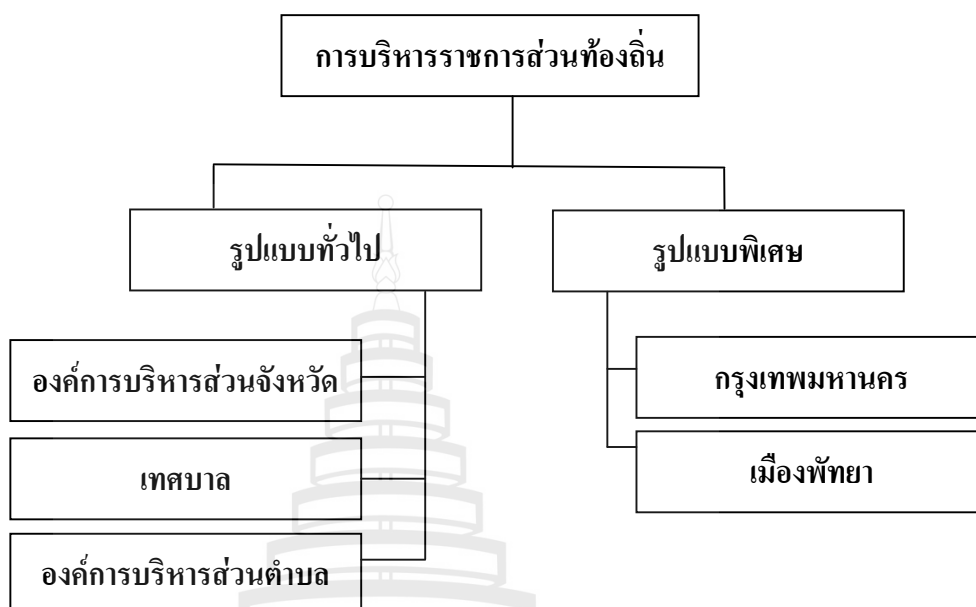
เองและสิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารตามอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นที่มีอยู่ (7) ท้องถิ่นต้องมีงบประมาณและแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น การมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ภาษีน้ำมัน ภาษีโรงแรมที่พัก และรายได้จากค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537), ธเนศวร์ เจริญเมือง (2540), อโณทัย ธรรมกุล (2530) (8) การปกครองท้องถิ่นต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นเช่น การเสนอความต้องการเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส การมีส่วนร่วมในการถอดถอนผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาที่มีการทุจริต สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2542), อโณทัย ธรรมกุล (2530)

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน
1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	76 แห่ง
2. เทศบาล	2,440 แห่ง
เทศบาลนคร	30 แห่ง
เทศบาลเมือง	178 แห่ง
เทศบาลตำบล	2,232 แห่ง
3. องค์การบริหารส่วนตำบล	5,335 แห่ง
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา)	2 แห่ง
รวมทั้งสิ้น	7,853 แห่ง

ที่มา ส่วนวิจัยและพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2558, 9 มิถุนายน)

2.1.4 รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไทย

2.1.4.1 เทศบาล

เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจพอสมควรและมีความเป็นชุมชนเมือง คือ มีความหนาแน่นของประชากร มีรายได้เพียงพอแก่การบริหารจัดการปกครองตนเอง ซึ่งในปัจจุบันนับว่าเทศบาลมีความสำคัญมาก เนื่องจากกระบวนการพัฒนาทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อชุมชนที่เป็นเมืองอยู่แล้ว ขยายตัวมากขึ้น

การจัดตั้งเป็นเทศบาลนั้น อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2550) (พระราชบัญญัติ/พระราชกฤษฎีกา) ให้อาศัยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ในส่วนที่ว่าด้วยการจัดตั้งเทศบาล มาตรา 7 เมื่อท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนครตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เทศบาลเป็นทบวงการเมือง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

มาตรา 8 การจัดตั้งเทศบาลภายหลังวันที่พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499 ใช้บังคับให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติ และวิถยฐานะตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงให้เป็นสมาชิกแห่งสภาเทศบาลนั้นในฐานะเป็นผู้เริ่มการ และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสภาเทศบาล

และคณะเทศมนตรีมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่สภาเทศบาลได้มีการประชุมกันครั้งแรก ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามมาตรา 15

ท้องถิ่นใดที่มีสภาพเป็นสุขาภิบาลอยู่แล้ว หากต่อมาได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาล ก็ให้ดำเนินการตามมาตรา 15 โดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งสมาชิกเป็นผู้เริ่มการตามวรรคแรก (มาตรา 8 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499)

ประเภทของเทศบาล

เทศบาลมี 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล ที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะ

มาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดหน้าที่ของเทศบาลตำบลไว้ดังนี้ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 336 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515) ข้อที่ 3. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ

มาตรา 53 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลเมืองดังต่อไปนี้ ข้อที่ 1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 50

เทศบาลนคร มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้ ข้อที่ 1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53

2.1.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบล

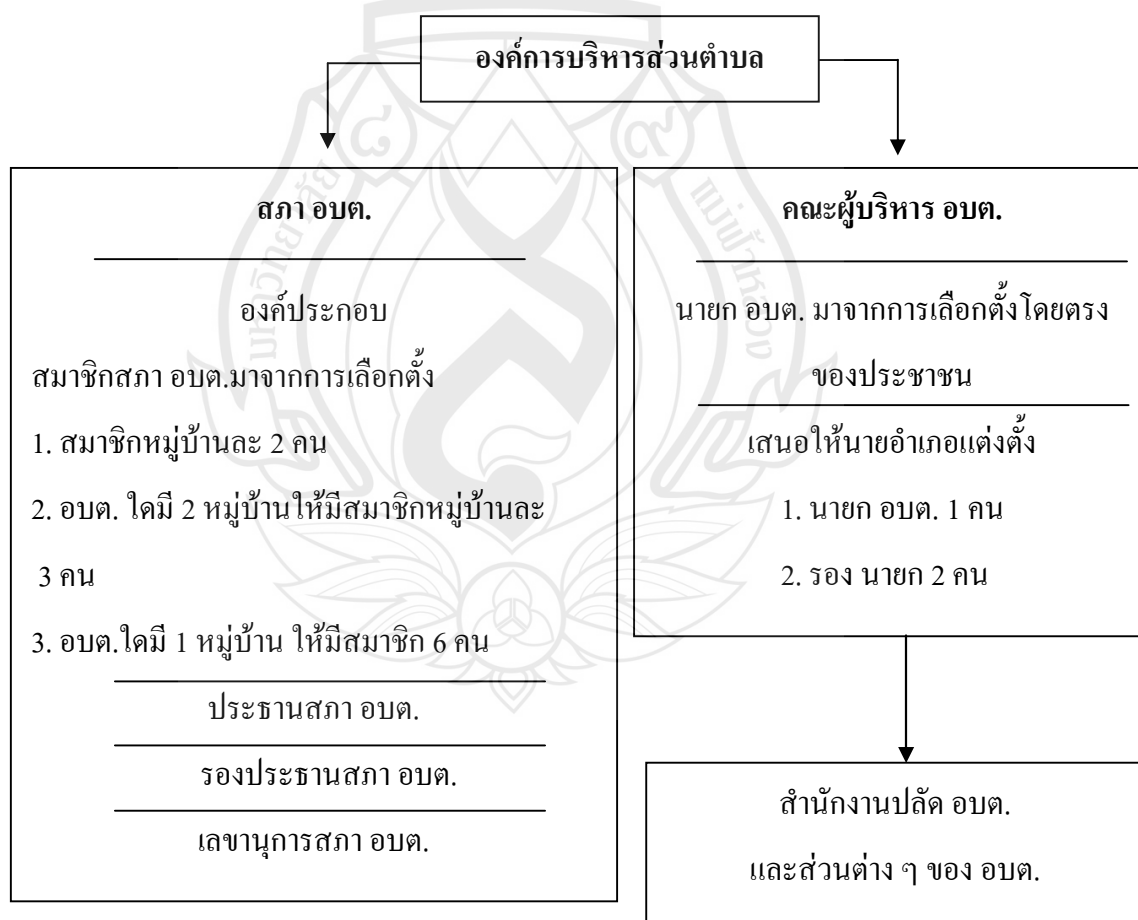
การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบล ถิมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน กรณีศึกษานี้อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลถิมตอง ผู้ศึกษาจึงมุ่งเน้นไปที่รูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พุทธศักราช 2538 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 กำหนดให้สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (โกวิท ี พวงงาม, 2546, หน้า 170-171)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้ความสำคัญเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอันนำไปสู่การออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการกระจายอำนาจสู่หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งใหญ่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐบาลส่วนกลางรัฐบาลส่วนภูมิภาคและรัฐบาลส่วนท้องถิ่น เนื่องจากรัฐบาลส่วนกลางต้องถ่ายโอนภารกิจบางประการที่เห็นว่าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการเองได้ ขณะเดียวกันก็มีการเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กจำนวนมาก (จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน 7,853 องค์การ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารการปกครองมากขึ้น

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2540) ได้อธิบายเรื่องกระจายอำนาจสู่หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานการบริหารท้องถิ่นของรัฐแบบหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 กฎหมายนี้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นทบวงการเมือง

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

ตามแผนภูมิโครงสร้าง อบต.ประกอบด้วย สภา อบต. และคณะผู้บริหาร อบต.

1. สภา อบต.ประกอบด้วย สมาชิกหมู่บ้านละ 2 คน

2. คณะผู้บริหาร อบต.ประกอบด้วย นายก อบต. 1 คน และรองนายก อบต. 2 คน

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 บัญญัติให้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องมีการกิจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2552) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเลือกตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กิจการสาธารณะที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่จัดทำสามารถจำแนก ได้ 2 ประเภท ดังนี้

มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มี 9 ประการ

ประการที่ (2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ประการที่ (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและพิการ

ประการที่ (7) คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประการที่ (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

กิจการที่ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ตาม มาตรา 68 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มี 13 ประการ

ประการที่ (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

ประการที่ (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

ประการที่ (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ

จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 2 การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ อ้างถึงใน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2550) (พรบ/พรก) ที่บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมี ภารกิจและหน้าที่ในการจัดระบบ การให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่น มี 31

ประการ ประการที่ (17) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 ประการที่ (18) การกำจัด มูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

จากบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ
 องค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 และ
 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีความ
 เกี่ยวข้องและ มีความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
 ประชาชนในทุกด้านอย่างแท้จริง เพราะการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น
 ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐบาลในการดำเนินการให้บริการและอำนวยความสะดวก
 ด้านต่าง ๆ การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง
 รวดเร็ว

2.2 แนวคิดเรื่องการจัดการขยะ

2.2.1 ความหมายและประเภทขยะมูลฝอย

จากพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หน้า 167 – 168 มาตรา 4 และหมวด 3 หน้า
 172 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย มาตรา 18 ในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายไว้ดังนี้

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่
 ใส่อาหาร เต้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์
 หรือที่อื่น

การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
 ราชการส่วนท้องถิ่นนั้น มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบใน
 การเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของ
 ท้องถื่นดังต่อไปนี้

1. ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย
 นอกจากในที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้
2. กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่
 เอกชน

3. กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ

4. กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บและขนส่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

5. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 จะพึงเรียกเก็บได้

มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ให้ความหมายของคำว่าขยะมูลฝอย และได้แบ่งประเภทของขยะมูลฝอย เช่น ธงชัย ทองทวี (2553) ประเภทของขยะมูลฝอย แบ่งได้เป็น 12 ประเภทตามแหล่งกำเนิดและลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

ขยะมูลฝอยสดหรือขยะมูลฝอยเปียก หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีความชื้นสูงสามารถย่อยสลายด้วยวิธีทางชีวภาพ เช่น เศษอาหาร เศษผลไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น ขยะมูลฝอยสดจะมีองค์ประกอบของอินทรีย์วัตถุในปริมาณที่สูงมาก มักจะย่อยสลายได้ง่าย โดยปกติขยะมูลฝอยสดจะมีปริมาณความชื้นปะปนมาด้วยร้อยละ 40-70 และมีน้ำหนักค่อนข้างสูง ขยะมูลฝอยสดบางชนิดอาจมีคุณค่าทางอาหารเหลืออยู่บ้าง เช่น เศษอาหาร เศษผัก ดังนั้น จึงสามารถนำขยะมูลฝอยสดดังกล่าวไปเลี้ยงสัตว์ได้ ขยะมูลฝอยสดควรนำไปกำจัดภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง

ขยะมูลฝอยแห้ง หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีความชื้นต่ำ แบ่งออกเป็น ขยะมูลฝอยที่ติดไฟได้ เช่น เศษกระดาษ ใบไม้แห้ง กิ่งไม้ เป็นต้น และขยะมูลฝอยไม่ติดไฟ เช่น เศษแก้ว เศษโลหะ เป็นต้น ขยะมูลฝอยแห้งนี้มีการย่อยสลายค่อนข้างช้า ทำให้สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรวบรวม หากเก็บไม่ดีสามารถเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงและหนู การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแห้งเพื่อนำไปกำจัดนั้นอาจทำในช่วงเวลาที่ยาวนานกว่าขยะมูลฝอยสด เช่น อาจเก็บเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งหรือนานกว่านั้น

ถ้า หมายถึง เศษสิ่งตกค้างที่เกิดจากการสันดาปของเชื้อเพลิงต่าง ๆ โดยเฉพาะเชื้อเพลิงที่มีสถานะเป็นของแข็ง เช่น ไม้ ถ่านไม้ ถ่านหิน เป็นต้น นอกจากนี้กากที่เหลือจากเตาเผาขยะมูลฝอยหรือการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงบางชนิดจะทำให้เกิดเถ้าบิน ซึ่งทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและอาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต่อชุมชนได้ ขยะมูลฝอยเหล่านี้มีความเหนียวสูง คือ ไม่เกิดการย่อยสลายได้อีกต่อไป ซึ่งหากถูกทิ้งลงแหล่งน้ำจะทำให้ท้องน้ำตื้นเขินและเพิ่มค่าความเป็นด่างของน้ำมากขึ้นด้วย

ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปริมาณและลักษณะแตกต่างกันออกไปตามขนาดและกิจกรรมของโรงงานนั้น เช่น โรงงาน

น้ำอัดลม มักพบว่ามีเศษแก้ว เศษไม้ ฝาจาก โรงงานอาหารสำเร็จรูปบรรจุกระป๋องมักพบว่ามีเศษเนื้อสัตว์ และเศษเหล็ก เป็นต้น ขยะมูลฝอยที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมบางชนิดมีการปนเปื้อนด้วยสารเคมีและเชื้อจุลินทรีย์ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมได้

ซากสัตว์ หมายถึง ซากสัตว์ที่ตายด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งอาจถูกปล่อยไว้ตามถนนในที่สาธารณะหรือในที่พักอาศัย ขยะมูลฝอยเหล่านี้สามารถย่อยสลายได้ง่ายและรวดเร็วเมื่อนำเปื้อนหรือย่อยสลายแล้วจะส่งกลิ่นเหม็นเป็นที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้อีกด้วย จึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมและนำไปกำจัดทันที

ขยะมูลฝอยจากการเกษตรกรรม หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมทางการเกษตร ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ได้แก่ มูลสัตว์ เศษหญ้า ใบไม้ กิ่งไม้ เศษอาหารสัตว์ซากภาชนะบรรจุสารปราบศัตรูพืช ปุ๋ย

ขยะมูลฝอยของใช้ชำรุด ได้แก่ ชิ้นส่วนของรถยนต์ ยางรถยนต์เก่าที่เสื่อมสภาพแล้ว เฟอร์นิเจอร์ชำรุด เป็นต้น ซึ่งบางชนิดต้องใช้เวลาานมากจึงจะเกิดการผุพังสลายไป ขยะมูลฝอยเหล่านี้ส่วนมากมีขนาดใหญ่ทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ ทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงพาหะนำโรค

ซากรถยนต์ หมายถึง ซากยานพาหนะต่าง ๆ เช่น รถยนต์ รถบรรทุก รถจักรยานยนต์ เครื่องจักรกล และชิ้นส่วนของยานพาหนะที่เสียหรือเสื่อมสภาพ เป็นต้น

เศษสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ เศษไม้ เศษโลหะ เศษอิฐ และชิ้นส่วนของคอนกรีตซึ่งเกิดจากการก่อสร้างหรือการรื้อถอนอาคาร ส่วนใหญ่จะเป็นพวกวัตถุที่ย่อยสลายไม่ได้ หากปล่อยทิ้งไว้จะทำให้เกิดการกัดขวาง ขาดความเป็นระเบียบ นิยมนำไปกำจัดด้วยวิธีถมที่ลุ่มหรือใช้ปรับปรุงพื้นที่

ขยะมูลฝอยจากการกวาดถนน หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากการกวาดถนนหรือสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น เศษกระดาษ เศษหญ้า เศษหิน กิ่งไม้ ฝุ่นละออง เป็นต้น

การตกตะกอนของน้ำโสโครก แม้ว่าน้ำโสโครกจะเป็นสิ่งปฏิกูลในรูปของเหลวก็ตาม จากกรรมวิธีของการกำจัดน้ำโสโครกจะมีกากตะกอนเกิดขึ้น ซึ่งกากตะกอนจะเปลี่ยนแปลงสภาพจากของเหลวเป็นของแข็ง ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยชนิดหนึ่งที่ต้องมีการกำจัดให้ถูกต้อง เพื่อไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนได้ เพราะกากตะกอนของน้ำโสโครกนอกจากมีสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ปะปนมาจำนวนหนึ่งแล้ว ยังอาจพบเชื้อโรคหรือสารเคมีที่เป็นพิษอีกด้วย ดังนั้นวิธีการรวบรวมและกำจัดกากตะกอนน้ำโสโครกจะต้องจัดทำเป็นพิเศษ

กากของเสียอันตราย หมายถึง ขยะมูลฝอยที่จะต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้ ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ระบิดได้ ขยะมูลฝอยติดเชื้อ ขยะมูลฝอยกัมมันตรังสี เป็นต้น

ประเภทของมูลฝอย (type of solid wastes) มูลฝอยสามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพขยะได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ขยะย่อยสลาย (compostable waste) หรือมูลฝอยย่อยสลายคือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก พืช ผลไม้ เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ใบไม้ เป็นต้น ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุดจากกองขยะพบมากถึง 64 %

2. ขยะรีไซเคิล (recyclable waste) หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ ลังกะสี เหล็ก เป็นต้น พบมากจากกองขยะถึงประมาณ 30%

3. ขยะอันตราย (hazardous waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุธรรมชาติ วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นแก๊สพิษ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุด คือประมาณ 3% ของประมาณขยะทั้งหมดจากกองขยะ

4. ขยะทั่วไป (general waste) หรือมูลฝอยทั่วไปคือ ขยะประเภทอื่นที่นอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น พลาสติกห่อขนม ถุงพลาสติกบรรจุภัณฑ์ผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้ เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย คือจะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดที่พบในกองขยะ

2.2.2 ปริมาณและการเกิดขยะมูลฝอย

การเกิดมูลฝอย ในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ย่อมมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ก่อให้เกิดวัสดุที่เหลือใช้ที่มีทั้งวัสดุที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก และส่วนที่ไม่ต้องการนำกลับมาใช้ได้อีก หรือถูกทิ้งกลายเป็นมูลฝอยในที่สุด การจัดการมูลฝอย จึงมีความจำเป็น สิ่งแรกในการจัดการเราต้องทราบถึงการเกิดมูลฝอยว่า มูลฝอยเกิดขึ้นจากแหล่งใดบ้าง มีปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอยอย่างไร รวมถึงประเภทของมูลฝอยเป็นอย่างไรเพื่อที่จะทำให้การจัดการมูลฝอยเป็นไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสม ถูกวิธีและเกิดประสิทธิภาพไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชน

ปริมาณของมูลฝอย (quantity of solid waste) จะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละชุมชน ซึ่งตามชุมชนในเขตชนบทมูลฝอยส่วนใหญ่จะเป็นมูลฝอยที่เกิดจากผลผลิตทางการเกษตร และกระบวนการกินอยู่ของแต่ละครอบครัว ส่วนในเขตชุมชนเมืองมีปริมาณมูลฝอยมากขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่น (geographic location) ลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการเกิดมูลฝอยในชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะลักษณะภูมิประเทศมีส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และลักษณะภูมิประเทศยังมีผลทำให้เกิดความแตกต่างของมูลฝอยทั้งในด้านของปริมาณและองค์ประกอบ เช่น ในท้องถิ่นที่มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่วมถึง เหมาะสำหรับการเพาะปลูก องค์ประกอบของมูลฝอยในพื้นที่ที่เหมาะสมแก่ทางการเกษตรเช่นนี้ จึงมีเศษพืชผัก ฟางข้าว ในปริมาณที่มากกว่ามูลฝอยชนิดอื่น ๆ เป็นต้น

2. ฤดูกาล (season of the year) ฤดูกาลของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน เช่น ในแถบพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมักจะมีปริมาณฝนตกมากกว่าทางแถบภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มักจะมีคำพูดกันว่าฝนแปด แดดสี่ ส่วนทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีอากาศหนาวเย็นมากกว่าทางภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ความผันแปรในเรื่องของภูมิอากาศ ซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพของประชาชน และทำให้มีผลต่อการเกิดมูลฝอยในช่วงฤดูที่แตกต่างกันออกไปด้วย เช่น ในฤดูกาลที่มีการผลิตผลไม้ ออกมามากในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคมของประเทศไทย ทำให้มูลฝอยที่เป็นเศษอาหาร เศษเปลือกผลไม้ต่าง ๆ เช่น เปลือกเงาะ ทุเรียน มังคุด หรือสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น ๆ ก็จะมีเศษกระดาษ ขวดพลาสติกมาก เป็นต้น

3. ลักษณะอุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่น (characteristic of population) ลักษณะอุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่นจะมีผลต่อการเอาใจใส่ในการเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย ถ้าผู้ที่มีใจรักความสะอาด รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ก็จะมีการเก็บรวบรวมมูลฝอยให้เป็นที่เป็นที่ ไม่ทิ้งเกลื่อนกลาด ส่งผลต่อปริมาณขยะของชุมชนก็จะมีจำนวนน้อย แต่ถ้ามีนิสัย ไม่รักษาความสะอาด ทั้งเศษขยะ เศษสิ่งของต่าง ๆ เกลื่อนกลาดก็จะส่งผลต่อปริมาณขยะในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

4. สถานการณ์ดำรงชีพของประชาชน (standard living) สถานการณ์ดำรงชีวิตของประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกิดมูลฝอย ทั้งในด้านปริมาณและองค์ประกอบ เนื่องจากถ้าหากกลุ่มประชาชนที่มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะจ่ายซื้อสิ่งของได้มาก ก็ย่อมเป็นผลทำให้ปริมาณมูลฝอยมาก องค์ประกอบของมูลฝอยก็มีความแตกต่างกันได้มากมาย อาจมีทั้งมูลฝอยที่เป็นชิ้นใหญ่ เช่น เฟอร์นิเจอร์ ตู้เย็น โทรทัศน์ อุปกรณ์เครื่องใช้ทางการเกษตรต่าง ๆ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในชุมชนที่เป็นย่านรายได้น้อยอาจนำเอากลับมา

ซ่อมแซมเพื่อใช้ได้ใหม่ ก็เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนได้อีก แต่ถ้าหากเป็นย่านเศรษฐกิจ เป็นชุมชนที่มีรายได้มาก มีกำลังซื้อสูงอาจไม่เห็นคุณค่าสิ่งของเหล่านี้แล้วนำมาทิ้งก็ส่งผลทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

5. สภาพชุมชน (community condition) ถ้าหากชุมชนมีสภาพที่เป็นชุมชนหนาแน่น การคมนาคมสัญจรไม่ค่อยดี เส้นทางคับแคบ การจัดการมูลฝอยตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนลำเลียง การกำจัดไม่ดีไม่สะดวกและทั่วถึง ทำให้ปริมาณมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากชุมชนนั้นตั้งอยู่ในย่านศูนย์กลางการค้า ย่านตลาด เศรษฐกิจของที่เหลือทิ้งจากการซื้อขายก็มีปริมาณมาก ถ้าเป็นย่านอุตสาหกรรม หรือย่านเกษตรกรรมมูลฝอยมักจะเป็นสิ่งของที่เหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรมและมูลฝอยจากการทำเกษตรกรรม เป็นต้น

6. จำนวนประชาชน (population) มูลฝอยมีความผันแปรไปตามจำนวนประชากรในชุมชน นั่นคือ ถ้าจำนวนประชากรมาก ปริมาณมูลฝอยก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

7. ความถี่ของการบริการเก็บรวบรวมมูลฝอย (frequency of collection) ความถี่ของการบริการเก็บรวบรวมมูลฝอย มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยมากหรือน้อย เพราะถ้าหากมีการบริการเก็บมูลฝอยถี่ก็ย่อมทำให้ปริมาณมูลฝอยมาก แต่ถ้าหากมีการบริการเก็บรวบรวมมูลฝอยไม่บ่อย ทำให้มีปริมาณมูลฝอยที่เก็บรวบรวมไว้ในบ้านตักค้างอยู่มาก ทำให้มีความพยายามที่จะนำมูลฝอยที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่มีที่เก็บเพียงพอแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก เช่น การนำเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ ไปทำปุ๋ยหมัก หรือกำจัดเศษใบไม้ใบหญ้าด้วยการเผากลางแจ้งที่โล่งแจ้ง ทำให้ปริมาณมูลฝอยลดน้อยลง

8. กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ (legislation) กฎหมาย หรือกฎระเบียบที่รัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดขึ้น เพื่อนำมาบังคับใช้กับชุมชนในเรื่องการจัดการมูลฝอย มีบทบาทสำคัญต่อทั้งปริมาณ และองค์ประกอบของมูลฝอยเช่น บางประเทศมีกฎหมายไม่ให้ประชาชนทิ้งมูลฝอยในที่สาธารณะ และมีอัตราในการปรับสูงต่อผู้ฝ่าฝืน ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลง

2.2.3 การจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอย อ้างถึงในกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2557) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน สำนักงาน อาคาร โรงงาน โดยการใช้หลักการ 3R มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด กัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อนส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่า แล้วไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยมีหลักการ ดังนี้ $R1 = \text{Reduce}$ (ลดการใช้) คือ “ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะเพื่อทำให้เกิดการสูญเปล่าให้น้อยที่สุด”

R2 = Reuse (การใช้ซ้ำ) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก ให้คุ้มค่าบำรุงรักษาสິงของนั้นๆ ให้มีอายุการใช้งานนาน ๆ หรืออาจนำไปให้ผู้อื่นใช้ต่อหรือบริจาคก็ได้

R3 = Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม ฯลฯ มาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการ ลดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

วิธีการจัดการในแต่ละ R Reduce (ลดการใช้) เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองในการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เช่น ขยะที่จะเกิดขึ้น การใช้พลังงานในการผลิต ความสิ้นเปลืองในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งพวกเราทุกคนมีส่วนช่วยกันได้โดยคิดก่อนซื้อสินค้า พิจารณาสินค้านั้นมีความจำเป็นมากแค่ไหน หากจำเป็นต้องซื้อควรพิจารณาว่าหลังจากใช้สินค้านั้นแล้ว บรรจุภัณฑ์ที่เหลือสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้หรือไม่ เช่น การไปจ่ายตลาด ถ้านำเอาถุงผ้า ถุงกระดาษ หรือประเภทกระดาษจกสานที่ทำด้วยหวายหรือไม้ไผ่ติดมือไปด้วย ก็จะช่วยลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกลงได้ การชอถุงใหญ่ใบเดียว แทนการใช้ถุงพลาสติกเล็ก ๆ หลาย ๆ ใบ การใช้แก้วน้ำเซรามิค แทนแก้วพลาสติกหรือแก้วกระดาษ ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ฟุ่มเฟือย เช่น สินค้าลดราคาต่าง ๆ ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีหีบห่อบรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือยมีการห่อหุ้มหลายชั้น ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียวหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานต่ำและเป็นอันตราย เช่น ถ่านไฟฉายที่ไม่ได้มาตรฐาน ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นประจำ ควรเลือกที่มีขนาดใหญ่ เพราะคุ้มค่า และใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่า การใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดิม นอกจากนั้นยังรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรในการออกแบบ การออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้วัตถุดิบ ในกระบวนการผลิต การออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้พลังงานในกระบวนการผลิต และการออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้พลังงานในระหว่างการใช้งาน เป็นต้น

Reuse (การใช้ซ้ำ) เป็นหนึ่งในแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า นำสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้งาน ไปแล้ว ยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้อีก เป็นการลดการใช้ทรัพยากรใหม่ รวมทั้งเป็นการลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งมีวิธีการต่าง ๆ มากมาย เช่น เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้ใช้ได้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น แบตเตอรี่ประจุไฟฟ้าใหม่ได้ ซ่อมแซมเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ (repair) ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก บำรุงรักษาเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้คงทนและยาวนานขึ้น นำบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้อื่น ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การนำใช้ซ้ำถุงพลาสติก ถุงผ้า ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ ขวดน้ำดื่ม เขียวกนม และกล่องใส่ขนมมาใช้ซ้ำ ยืม เช่า หรือใช้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยครั้งร่วมกัน เช่น หนังสือพิมพ์วารสาร บริจาคหรือขายสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ เสื้อผ้า เฟอร์นิเจอร์และ

เครื่องมือใช้สอยอื่น ใช้ซ้ำวัสดุสำนักงาน เช่น การใช้กระดาษทั้งสองหน้า เป็นต้น การคัดแปลงสิ่งของให้ใช้ประโยชน์ เช่น การนำยางรถยนต์มาทำเก้าอี้ การนำขวดพลาสติกมาดัดแปลงเป็นที่ใส่ของ แจกัน การนำเศษผ้ามาทำปลนอน เป็นต้น

Recycle (การรีไซเคิล) กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม ฯลฯ สามารถนำกลับเข้าสู่กระบวนการ ผลิตใหม่ เป็นสินค้าชนิดต่าง ๆ ได้ เช่น นำขวดพลาสติก PET มาหลอมเป็นเม็ดพลาสติก ดีเป็นเส้นใยนำมาผลิตเป็นพรมหรือเสื้อ นำกระดาษใช้แล้วมาแปรรูปเป็นเยื่อกระดาษ เพื่อนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตกระดาษใหม่ นำเศษแก้วเก่ามาหลอม เพื่อขึ้นรูปเป็นขวดแก้วใหม่ นำเศษอะลูมิเนียมมาหลอม ขึ้นรูปเป็นแผ่น นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อะลูมิเนียม รวมทั้งกระป๋องอะลูมิเนียม ดังนั้น เราจึงควรคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท ได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ/อโลหะ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปรีไซเคิล โดยนำไปขาย/บริจาค/นำเข้าธนาคารขยะ/กิจกรรมขยะแลกไข่ เพื่อเข้าสู่วงจรของการนำกลับไปรีไซเคิล นอกจากวิธีการข้างต้น ยังมีการนำขยะมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งหลายประเทศได้มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์กันอย่างจริงจังแล้ว เช่น การนำมูลฝอยหรือของเสียมาใช้ประโยชน์ด้านพลังงาน ของเสียมีสารประกอบจำนวนมาก สามารถเปลี่ยนเป็นผลผลิตทางพลังงาน โดยขบวนการเผาไหม้จากมูลฝอยสามารถใช้ประโยชน์ในด้านพาณิชย์และอุตสาหกรรม ทั้งสามารถเก็บเป็นพลังงานได้ การนำกากของเสียไปเป็นอาหารสัตว์และใช้ประโยชน์ทางการเกษตร การนำมูลฝอยมาหมักทำปุ๋ย เป็นขบวนการทางชีวเคมีที่เปลี่ยนแปลงหรือย่อยสลายสารอินทรีย์ในของเสีย เพื่อได้ปุ๋ยเป็นอาหารของพืช หรือใช้ดินกลบฝังมูลฝอยในขบวนการฝังกลบมูลฝอย การนำขยะหรือมูลฝอยมาแปรสภาพให้เป็นวัตถุก่อสร้าง ในประเทศญี่ปุ่นมีโรงงานอัดเถ้าขยะ ที่ได้จากเตาเผา ให้เป็นแท่ง แท่งขยะที่ได้นำไปชูบยางและแอสฟัลต์หรือเทคอนกรีต จากนั้น นำไปใช้ในการก่อสร้างแทนอิฐ หรือ คอนกรีตบล็อก การนำกากของเสียมาปรับปรุงพื้นที่ ขยะมูลฝอยเกือบทุกชนิดสามารถนำไปใช้สำหรับถมที่ดินที่เป็นหลุม เป็นบ่อ หรือทำให้ที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ราบเรียบ ใช้ประโยชน์ได้มากมายหลายประการ ในต่างประเทศมีการใช้พื้นที่ที่เกิดจากการถมด้วยขยะมูลฝอยแบบการฝังกลบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะในชุมชน จะต้องจัดเตรียมภาชนะ และรถสำหรับเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

1. ภาชนะสำหรับรองรับขยะมูลฝอย จัดวางภาชนะรองรับขยะในบริเวณพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเช่น ตลาด ที่พักอาศัย สถาบันการศึกษา ชุมชน อุตสาหกรรม หรืออื่น ๆ ตามข้อกำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1) จัดวางภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภทในอัตราไม่น้อยกว่า 500 ลิตรต่อ 50 – 80 หลังคาเรือน หรือต่อประชากร 350 คน หรือตามความเหมาะสมของชุมชน

2) จัดให้มีภาชนะหรือสถานที่ที่ใช้สำหรับเก็บกักขยะแบบแยกประเภท ณ จุดรวบรวมขยะ (station) ของชุมชนเพื่อรอการเก็บขนไปกำจัดหรือดำเนินการอย่างอื่น โดยให้มีความจุไม่น้อยกว่า 3 เท่าของปริมาณ ขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันหรือตามความเหมาะสมของสถานที่

2. การจัดหาภาชนะรองรับขยะหรือสถานที่เก็บกักขยะรวมในชุมชน จะต้องพิจารณาตามลักษณะของขยะ ที่จะทำการคัดแยก เช่น จัดหาภาชนะหรือสถานที่เก็บกักขยะย่อยสลายและขยะรีไซเคิล หรือขยะรีไซเคิล ขยะย่อยสลาย และขยะทั่วไป หรือขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย

3. สถานที่ที่ใช้สำหรับเก็บกักขยะรวมในชุมชนจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) ผนังต้องทำด้วยวัสดุถาวรและทนไฟ พื้นผิวภายในต้องเรียบและกันน้ำซึม
- 2) ต้องมีการป้องกันกลิ่น น้ำฝน และสัตว์คุ้ยเขี่ยหรือพาหะนำโรค
- 3) มีความสะดวกในการทำความสะดวกและรวบรวมน้ำเสียที่เกิดจากขยะเพื่อนำไปบำบัด

4) ต้องมีระบบระบายและถ่ายเทอากาศที่ดีและป้องกันน้ำเข้าสู่สถานที่เก็บกัก

5) ตั้งอยู่ห่างจาก แหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค สถานที่ประกอบอาหารสถานที่รับประทานอาหาร บริเวณที่เลี้ยงเด็กอ่อน หรือสนามเด็กเล่นตามข้อกำหนดของท้องถิ่นหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6) ตั้งอยู่ในบริเวณที่สาธารณชนเข้าถึงได้ง่าย และรถเก็บขนขยะสามารถเข้าไปดำเนินการขนถ่ายได้ สะดวก มีเครื่องปิดกั้นให้พ้นจากสายตาสาธารณชนและมีรั้วรอบขอบชิด

7) มีเครื่องหมายแสดงว่าเป็นสถานที่เก็บกักขยะ ป้ายแสดงแผนการเก็บขนและแผนฉุกเฉินสำหรับช่วงเวลาที่ความจุของสถานที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากความล่าช้าในการขนส่งขยะไปจัดการ

4. ภาชนะรองรับขยะหรือสถานที่เก็บกักขยะรวมในชุมชน จะต้องอยู่ในที่ไม่มีสิ่งกีดขวางทางจราจร และการสัญจรของประชาชน

5. ขยะจะต้องถูกเก็บรวบรวมไว้ในภาชนะรองรับแบบแยกประเภทตามที่ได้ระบุไว้ในภาชนะหรือ สถานที่ เก็บกักขยะซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับชุมชนนั้น

2.2.4 การบริหารจัดการขยะของชุมชนที่ยั่งยืน

แนวคิดสำหรับของเสียเหลือศูนย์หรือ Zero Waste เป็นปรัชญาที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุดโดยใช้หลักการของ 3Rs (reduce, reuse & recycle) รวมทั้งการ

ที่มาของ Zero Waste การใช้คำว่า Zero Waste ตามเอกสารของ Wikipedia (ภาคภูมิ ดาราพงษ์, 2556) ระบุว่าในช่วงระยะแรก ๆ เกิดขึ้นในช่วงกลาง ค.ศ. 1970 โดยมีการประกาศใช้เป็นชื่อของบริษัทแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่า Zero Waste systems Inc. ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำธุรกิจการรีไซเคิลสารเคมีใช้แล้วจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การกรองน้ำมันใช้แล้วเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่จากอุตสาหกรรมผลิตเป็นพิมพ์ โดยจำหน่ายสินค้ารีไซเคิลในราคาที่ถูกลงกว่าของเดิมมาก ปรากฏว่า บริษัทแห่งนี้สามารถทำธุรกิจการรีไซเคิลของเสียได้อย่างประสบความสำเร็จ ทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลกและได้รับคำชื่นชมเป็นอย่างมากสำหรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทางบริษัทพัฒนาขึ้นมา แม้กระทั่งหน่วยงานป้องกันมลพิษของประเทศไทยก็ได้พิมพ์เผยแพร่ผลงานของบริษัทนี้และตั้งฉายาให้กับบริษัทนี้ว่า “ผู้นำแลกเปลี่ยนของเสียที่ยั่งยืนและกระตือรือร้น” ซึ่งในเวลาต่อมาทางบริษัทก็ได้เรียกร้องให้ผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์แนวใหม่ที่ลดการเกิดของเสียและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นกระแสด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมยิ่งทวีความต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1998-2003 เกิดกระแสความต้องการชุมชน รูปแบบ Zero Waste ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นรวมถึงแนวปฏิบัติของการส่งเสริมแนวทางของ Zero Waste ให้ใกล้เคียงกับความหมายของ “ของเสียเหลือศูนย์” ให้เป็นไปได้อย่างที่สุด

หลายคนเชื่อว่ารีไซเคิลเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ในความเป็นจริงรีไซเคิลอาจไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของการอนุรักษ์ รีไซเคิลอาจเป็นหนึ่งในความพยายามแต่ยังไม่ได้ดีที่สุด เพราะการนำไปผลิตเพื่อนำกลับมาใช้นั้นนั้นต้องผ่านกระบวนการผลิตซ้ำใหม่นั้น หมายถึง การขนส่ง การผลิตใหม่ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่สิ้นเปลืองพลังงาน

การจัดการขยะที่ดีที่สุดในขณะนี้คือใช้ให้คุ้มค่า ให้ขยะเหลือศูนย์ (zero waste management) โดยยึดหลักการที่ว่า “ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” การจัดการขยะเหลือศูนย์เป็นการวางยุทธศาสตร์ใหม่ของเมืองที่ต้องการขับเคลื่อนด้วยพลังจากฐานสังคมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการเก่า ๆ ไปสู่การดำเนินการแบบใหม่ที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้นิโภคให้เกิดความร่วมมือ

กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อมได้จัดโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยเริ่มจากการจัดการขยะจากต้นทางแหล่งกำเนิด การลดปริมาณขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ การจัดการกลางทางโดยผ่านระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการปลายทางคือ การกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

เกณฑ์การพิจารณาการคัดเลือกโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (10 คะแนน)

- 1.1 แผนงานและนโยบายในการสนับสนุนชุมชนในพื้นที่
- 1.2 การสนับสนุนงบประมาณ หรือวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ
- 1.3 การมอบหมายบุคลากรหน่วยงาน เป็นพี่เลี้ยงหรือคณะทำงาน
- 1.4 การให้ความรู้ วิธีการ และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (20 คะแนน)
- 2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.3 การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ
- 2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคส่วน

ส่วนที่ 3 การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนปลอดขยะ (30 คะแนน)

- 3.1 กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างเป็นระบบ
- 3.2 กิจกรรมการจัดการขยะอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน
- 3.3 กิจกรรมการจัดการขยะรีไซเคิลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน
- 3.4 กิจกรรมการจัดการขยะทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จและความยั่งยืนของการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะ (30 คะแนน)

- 4.1 ความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
- 4.2 การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ในชุมชน
- 4.3 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลง
- 4.4 ปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนส่วนที่เหลือที่นำไปกำจัด
- 4.5 การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
- 4.6 ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5 ชุมชนมีการดำเนินงานตามปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” (10 คะแนน)

5.1 การดำเนินการของชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญนอกเหนือจากการสนับสนุนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่าง ๆ

5.2 การสร้างงานและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

5.3 ชุมชนมีการนำรายได้ที่เกิดขึ้นมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

5.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างง่ายในการจัดการขยะมูลฝอยที่ประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและสามารถต่อยอดและขยายผลสู่ชุมชนอื่น

5.5 การสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดขยะที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดประกวดโครงการ Zero Waste คือ

1. สร้างความตื่นตัวให้กับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนแบบครบวงจร

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งลดปริมาณขยะ และส่งเสริมการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ โดยสามารถคำนวณการลดปริมาณคาร์บอน ลดโลกร้อน

3. ประชาชนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการเข้าใจถึงนโยบายและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของรัฐและมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการดังกล่าวอย่างทั่วถึง

4. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฝังกลบขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

5. ส่งเสริมให้มีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 30

2.2.5 ปัญหาและผลกระทบจากขยะมูลฝอย

ปัญหาขยะมูลฝอย จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและการตกค้างของขยะมูลฝอยตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งขยะเหล่านั้นจะถูกกองอยู่บนพื้นโดยไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ตามหลักสุขาภิบาล ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังต่อไปนี้ (อรุณย์ วงษ์ศรีปาน, 2551) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรค เนื่องจากเชื้อ จุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนู โดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน ดังนั้นขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และการกำจัด จึงทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมารสู่คน

ผลเสียของขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหามลพิษที่สิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ (พิชิต สกุลพราหมณ์, 2531) ดังนี้

ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน และมลพิษทางอากาศ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลงพาหะนำโรค โดยปกติเชื้อจุลินทรีย์ที่ไม่ทำให้เกิดโรค จะใช้อินทรีย์วัตถุเป็นสารอาหาร ทำให้ขยะมูลฝอยเกิดการย่อยสลายได้ แต่ในขยะมูลฝอยอาจจะมี เชื้อที่ทำให้เกิดโรคบางชนิดปะปนมาด้วย ซึ่งเชื้อโรคต่าง ๆ เหล่านี้บางชนิดมีความทนทานและสามารถเจริญได้ต่อไปอีกระยะหนึ่งโดยอาศัยขยะมูลฝอยเหล่านั้นเป็นแหล่งกระจายของเชื้อโรคนั้น ๆ ทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน

การเสี่ยงต่อสุขภาพ ชุมชนที่ขาดการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดีและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย เนื่องจากขยะมูลฝอยก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ และการแพร่กระจายของเชื้อโรค และแมลงพาหะนำโรคต่าง ๆ ย่อมเป็นไปได้โดยง่าย

การสูญเสียทางเศรษฐกิจ นอกจากชุมชนจะต้องเสียค่าใช้จ่าย สำหรับจากการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นประจำแล้ว การกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบทำให้สูญเสียทางเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย ทำให้แหล่งน้ำ เน่าเสีย สัตว์น้ำที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติไม่อาจจะอยู่อาศัยต่อไปได้ ทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

ทำให้ชุมชนขาดความสวยงาม การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยที่ดีและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลจะช่วยให้ชุมชนนั้นเกิดความสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยแสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมอันดีของชุมชนนั้น ๆ เป็นสาเหตุรำคาญ ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดเหตุรำคาญแก่ประชาชนที่พบมาก ได้แก่ กลิ่นเหม็น ซึ่งเกิดจากการเน่าเปื่อยหรือการสลายตัวของขยะมูลฝอยที่เป็นขยะมูลฝอยเปียก

อาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ เนื่องมาจากการเผาขยะมูลฝอย หรือก๊าซที่เกิดจากการหมักของขยะมูลฝอย ศศิณา ภารา ปัญหา (2550, หน้า 150) ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย กล่าวในหนังสือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยประสบปัญหาในการเก็บขนขยะตามเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเก็บขนไม่ทัน ทำให้เหลือตกค้างในชุมชนและสถานที่บางแห่ง ขยะที่เก็บได้บางส่วนเป็นขยะที่ถูกนำมาใช้ใหม่ บางส่วนนำฝังกลบ ขยะมูลฝอยซึ่งรวมไปถึงขยะอันตราย (ของเสียอันตราย) มีปริมาณมากเพิ่มขึ้นทุกปี ขยะอิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น และยังไม่มียุทธศาสตร์การกำจัดขยะประเภทนี้ จึงจำเป็นต้องส่งไปกำจัดที่สิงคโปร์ ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดสูงขึ้น นอกจากนี้แม้ว่าประเทศไทยจะมีศูนย์กำจัดของเสียอันตรายที่สามลำเขตนางขุมเทียน กรุงเทพมหานคร หรือศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยองก็ตาม

แต่ยังมีของเสียอันตรายจำพวกแบตเตอรี่รถยนต์ น้ำยาล้างห้องน้ำ หลอดฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉายและอื่น ๆ ที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน บ้านเรือน สถานบริการน้ำมัน ท่าเรือ สนามบิน ฯลฯ ยังคงทิ้งรวมกับขยะทั่วไป นอกจากนี้การกำจัดมูลฝอยจากโรงพยาบาลและคลินิกซึ่งต้องแยกจากการกำจัดขยะของชุมชนยังปฏิบัติไม่ได้ไม่ทั่วถึง

พรณทิพา พัฒนารัต (2555) “การจัดการขยะมูลฝอยซึ่งเป็นมลพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องเร่งด่วนและจำเป็นที่ท้องถิ่นต้องเร่งดำเนินการจัดการให้มีระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย”

2.3 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บัญชา สุวรรณสิทธิ์ (2550) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบล สันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ผลการศึกษาพบว่าในด้านข้อมูลพื้นฐานของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมแยกประเภทขยะ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก ถ่านไฟฉายเก่า ฯลฯ มากที่สุด ส่วนใหญ่มีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยใส่ถุงรวมกันแล้ววางตรงจุดทิ้งขยะเพื่อให้เทศบาลจัดเก็บ โดยมีปริมาณขยะภายในครัวเรือนระหว่าง 1 – 2 กิโลกรัมต่อวัน ความคิดของประชาชนต่อการจัดเก็บค่าธรรมเนียมมูลฝอยของเทศบาลสันทรายว่า เป็นอัตราปกติมากที่สุด และไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการเพิ่มการเก็บค่าธรรมเนียมมูลฝอย ความคิดเห็นในเรื่องการทิ้งขยะมูลฝอยถือเป็นหน้าที่ของเทศบาล ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน ณ แหล่งกำเนิด และมีความเข้าใจถึงผลกระทบที่จะตามมา ถ้าหากมีการจัดการขยะมูลฝอยในทางที่ไม่ถูกต้อง ผู้ศึกษาได้พิจารณาแนวทางในการแก้ไขคือการเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนที่มีความคิดว่าขยะในครัวเรือนเป็นหน้าที่ของเทศบาลจัดเก็บเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบตามแนวความคิดว่า ใครเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบ ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ที่ตนเองเป็นผู้สร้างขึ้นมาด้วย แทนที่จะคิดว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของทางราชการเท่านั้น

วุฒิพงษ์ ศรีศิลป์ (2553) ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่าความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชน ประชาชนสามารถจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชนได้ เนื่องจากมีการรับรู้ และการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การรับฟังข่าวสารเรื่องขยะมูลฝอย เข้าร่วม

ประชุมกับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทาง 3Rs ในการลดใช้ขยะ (reduce) โดยไม่สนับสนุนร้านค้าที่กักเก็บและจำหน่ายสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย มีการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับไปรีไซเคิล การใช้ซ้ำ (reuse) ประชาชนให้ความสำคัญในการบำรุงรักษาเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้อีก และการรีไซเคิล (recycle) ประชาชนให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภทได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปรีไซเคิล และนอกจากนั้นประชาชนมีการติดตามการดำเนินงานของธนาคารขยะ สามารถวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นว่ามีความเป็นไปได้ที่ชุมชน ประชาชนสามารถจัดการขยะ ณ จุดเริ่มต้นได้ แต่ยังขาดการให้ความสำคัญและร่วมมือในกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วม หรือความหลากหลายของกิจกรรม เช่นการเสนอโครงการในการบริหารจัดการขยะ จากการศึกษาพบว่ายังอยู่ในระดับปานกลาง และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธนาคารขยะ ประชาชนยังมีการดำเนินการในระดับน้อย เนื่องจากขาดแรงจูงใจ แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำดง ควรพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการของโครงการธนาคารขยะ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชนได้หันมาให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะ นำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และมีการจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน

พิรยา วัชรวิทย์ (2556) ศึกษาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแกลง เริ่มต้นจากการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรพัฒนาศักยภาพตนเองในด้าน การจัดการขยะ องค์กรมีการวางแผนเป้าหมายในการจัดการขยะมูลฝอย กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย/ แผน/ โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์เป็นตัวขับเคลื่อน ใช้ระบบ ISO 14001 ในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์มีหลายช่องทางเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน มีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับเทศบาล การประสานงานระหว่างองค์กรและประชาชนจะผ่านผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเป็นตัวกลางในการประสานงาน ส่งผลให้ผู้นำชุมชน ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองแกลงมีความกระตือรือร้น มีจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังขาดการการให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล และการสนับสนุนในการจัดการสิ่งแวดล้อม จากประชากรแฝง

พัทธยาพร อุ๋นโรจน์ (2557) ศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการขยะไปสู่ความยั่งยืนของเทศบาลตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอกะปง จังหวัดเขียงราย จากการศึกษาพบว่า การจัดการขยะโดยชุมชน

ในตำบลเชียงเคี่ยนยังขาดการจัดการไม่ให้ขยะเป็นมลพิษของท้องถิ่น การทิ้งขยะของชาวบ้านในบ่อขยะยังไม่ถูกวิธี ยังมีการทิ้งขยะอันตรายปนเปื้อนรวมกับขยะทั่วไป หลุมขยะส่งกลิ่นเหม็นสร้างปัญหาแก่ชุมชน การศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเชียงเคี่ยนมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะ ตั้งแต่ต้นทางคือภายในครัวเรือน โดยส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป และขยะอันตราย มีการนำขยะรีไซเคิลมาสร้างรายได้คืนสู่ครัวเรือนโดยการนำไปขาย ขยะอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมัก ขยะทั่วไปนำมาทิ้งในบ่อขยะ แนวความคิดของผู้นำชุมชน ประชาชน และบุคลากรของเทศบาลตำบลมีการแบ่งแนวคิดออกเป็นสองกลุ่ม คือมีการเห็นด้วยกับการส่งเสริมจัดการขยะโดยชุมชน และให้มีถังขยะจากเทศบาลมาตั้งอยู่หน้าบ้าน มีการบริหารรถขนขยะ และการกำจัดโดยสร้างเตาเผาขยะ ในด้านแนวทางที่ให้การส่งเสริมการคัดแยกขยะ มีการสนับสนุนให้เกิดชุมชนตัวอย่างที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practices) การจัดการขยะได้แก่ ชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านสันปูเลย ตำบลเชียงเคี่ยนเป็นต้นแบบในการจัดตั้งธนาคารขยะของตำบล สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ สถานที่ศึกษาดูงานในเรื่องการจัดการขยะของจังหวัดเชียงราย และเป็นต้นแบบในการขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ

มงคลกร ศรีวิชัย และคณะ (2557) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ภายใต้โครงการเมืองพานน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาขยะมูลฝอย ความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนในชุมชนตำบลเมืองพานได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย และเสนอรูปแบบแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงนโยบาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติ โดยการสุ่มคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางวิธีการจัดการขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่าในช่วงแรกของการศึกษาชุมชนในเขตตำบลเมืองพานมีความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่มีแค่การประชาสัมพันธ์ มีการติดป้ายรณรงค์ มีการจัดตั้งจุดทิ้งแยกขยะในแต่ละประเภทไว้ตามชุมชนต่าง ๆ จากการสำรวจปริมาณขยะในช่วงแรกมีถึง 14,976 กิโลกรัม/สัปดาห์ เมื่อดำเนินงานในช่วงหลังพบว่ามีหลายชุมชนได้มีการจัดการขยะเพิ่มขึ้นจากเดิม คือได้มีการจัดการขยะอินทรีย์โดยการนำไปทำเป็นปุ๋ยหมัก และนำไปเลี้ยงไส้เดือน ขยะรีไซเคิลมีการจัดตั้งโครงการผ้าป่าขยะ ทำให้ปริมาณขยะลดลงเหลือสัปดาห์ละ 12,103 กิโลกรัม หรือลดลง 19 % เนื่องจากคนในชุมชนได้ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะชุมชนบ้านปากว่าทองกวาว หมู่ที่ 25 ซึ่งผู้นำและประชาชนในชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยเป็นระบบ รณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชาวบ้าน จัดตั้งคณะกรรมการคอยควบคุมการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิลสามารถลดปริมาณขยะ

มูลฝอยภายในชุมชนจาก 1,039 กิโลกรัม/สัปดาห์ ลดลงเหลือเพียง 297 กิโลกรัม/สัปดาห์ จากการศึกษายังพบว่าปัจจัยที่ทำการจัดการขยะภายใต้โครงการเมืองพานาอยู่ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำเร้จนั้น สิ่งจำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำ ทั้งผู้นำชุมชน รวมถึงสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ ผลของการสำรวจเชิงปฏิบัติจะพบว่าปริมาณขยะและสัดส่วนของขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิลลดลงอย่างเห็นได้ชัด หากได้รับความร่วมมจากทั้งสองฝ่าย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะด้วยชุมชน กรณีศึกษาบ้านวังฆ้อง ตำบลถീมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถীมตอง อำเภอเมืองน่าน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบและวิธีการศึกษาวิจัยประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 ขอบเขตของการศึกษา

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs ความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน และการดำเนินงานตามแนว “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

3.1.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักที่ทำการศึกษาคือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลถীมตอง ผู้นำชุมชน และประชาชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถীมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3.1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาพื้นที่บ้านวังฆ้อง ตำบลถীมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3.1.4 ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้อง ตำบลถীมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในช่วงปี พ.ศ.2551 ถึงปี พ.ศ. 2558

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการศึกษานี้มี 2 ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยจะทำการศึกษาและเก็บข้อมูลดังนี้

3.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้ศึกษาทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ข้อมูลด้านการบริหารทั่วไป ข้อมูลการบริหารจัดการขยะ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านวังฆ้อง ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเภทขยะมูลฝอย หลักการจัดการขยะมูลฝอย มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ วิธีการบริหารจัดการขยะ เกณฑ์การคัดแยกขยะ การแบ่งแยกประเภทของถังรองรับขยะ การจัดวางประเภทของถังขยะตามกิจกรรมของสถานที่ การจัดเก็บขยะและนำกลับมาใช้ใหม่ ระบบการจัดเก็บขยะ การจัดเก็บขยะที่เกิดขึ้นประจำวัน บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารจัดการขยะ การบริหารจัดการธนาคารขยะ การดำเนินงานของธนาคารขยะ ขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิก ขั้นตอนการขายขยะให้แก่ธนาคารขยะ ขั้นตอนการรับซื้อขยะกับบริษัทรับซื้อขยะรีไซเคิล การจัดสวัสดิการของกองทุนขยะ การบริหารร้าน 0 บาท (ศูนย์บาท) ขั้นตอนการใช้บริการร้าน 0 บาท การดำเนินเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินงานของชุมชนบ้านวังฆ้อง รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบและมาตรฐาน นโยบายและแผนในการบริหารจัดการขยะที่เกี่ยวข้องในประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา

3.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ การจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง มูลนิธิ เอกชน กลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ และประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้องในพื้นที่ การสังเกตการณ์ในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและการจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง โดยจะทำการศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ ข้อมูลปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะ ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาใช้การสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน ประชาชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะของประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้อง

3.2.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ใช้กับกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์คือ ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง มุลนิธิ เอกชน กลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ และประชาชนที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย หรือได้รับผลจากการจัดการขยะมูลฝอยอย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

3.2.3.1 ภาคชุมชน ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
2. ประธานกองทุนขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังฆ้อง จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการกองทุนขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังฆ้อง จำนวน 9 คน
4. ประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง จำนวน 3 คน
5. ตัวแทนกลุ่มพลังต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชนบ้านวังฆ้อง, กลุ่มผู้สูงอายุบ้านวังฆ้อง, กลุ่มแม่บ้านวังฆ้อง และกลุ่มสมาชิก อสม.บ้านวังฆ้อง จำนวน 8 คน

3.2.3.2 ภาคการเมือง ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ดังนี้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
2. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 2 คน
3. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
4. รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
5. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง บ้านวังฆ้องหมู่ที่ 3 จำนวน 2 คน

3.2.3.3 ภาคเครือข่าย ดังนี้

1. บริษัทที่ร่วมรับซื้อขยะรีไซเคิลจากชุมชนบ้านวังฆ้อง
2. บริษัทที่ร่วมให้การสนับสนุนการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้อง

3.2.3.4 ภาคราชการ ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้ำทอง หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง ดังนี้

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
2. รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน

3. หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
4. นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
5. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน
6. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง จำนวน 1 คน

3.3 เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interviews) กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้อง และการสังเกตการณ์ การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย และสภาพพื้นที่ของชุมชนบ้านวังฆ้อง เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์ซึ่งมีแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ และประเด็นการสังเกตการณ์ ดังนี้

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interviews) เป็นการพูดคุยซักถามตัวต่อตัวระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง รองนายกปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รong ปลัด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้อง กับผู้ศึกษาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้โดยผู้ศึกษามีแนวคำถาม (guideline) ที่ได้กำหนดขึ้นอย่างครอบคลุมรอบด้านต่อประเด็นปัญหาในการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัย ความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนโดยมีแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ดังนี้

1. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง มีประเด็นคำถาม ดังนี้

- 1.1 ปัญหาขยะมูลฝอยและปริมาณขยะมูลฝอย
- 1.2 นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอย
- 1.3 แผนงาน/โครงการ งบประมาณและแหล่งงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย
- 1.4 วิธีการจัดการขยะมูลฝอยและการบำรุงดูแลรักษา อุปกรณ์ เครื่องจักรและพาหนะในการจัดการขยะมูลฝอย
- 1.5 การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับหน่วยงานอื่น

1.6 การสร้างแรงจูงใจแก่ประชาชนใน พื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
มูลฝอย

1.7 การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการจัดการขยะ
มูลฝอย

1.8 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

1.9 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

1.10 วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้แก่การรวบรวมการจัดเก็บและ
การขนส่งขยะ

1.11 การประสบความสำเร็จในการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การ
บริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

1.12 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการขยะมูลฝอย

2. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนมีประเด็นคำถาม ดังนี้

2.1 ปัญหาขยะมูลฝอยและแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

2.2 ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนและการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

2.3 ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแต่ละประเภท

2.4 ปัญหาการลักลอบทิ้งขยะอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และการเผาร้าง

2.5 การได้รับบริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยจากองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด
และค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอย

2.6 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนและแนวทางหรือวิธีแก้ไข
ปัญหา

2.7 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

2.8 แผนหรือนโยบายของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

2.9 โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน การ
ประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรม และการประสบความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรม

2.10 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วน
ตำบลถ้ำลอด

2.11 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

2.12 การสนับสนุนนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วน
ตำบลถ้ำลอด

2.13 ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง

3.4 การสังเกตการณ์ (observation)

การสังเกตการณ์ หมายถึง การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น ผู้ศึกษาใช้การสังเกตอย่างมีโครงสร้าง (structured observation) ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์ที่เป็นระบบ ผู้ศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสังเกตการณ์ ผู้ศึกษาจึงมีการเตรียมการสิ่งที่ต้องการสังเกตไว้ล่วงหน้าข้อที่ต้องการศึกษา และวิธีการวิเคราะห์ทำให้สามารถที่จะสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ มีประเด็นในการสังเกตการณ์ ดังนี้

1. แหล่งที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย
2. ความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ชุมชน
3. การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน และโครงการ/กิจกรรมดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย
4. ลักษณะของการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย
5. ลักษณะของการจัดการกำจัดขยะมูลฝอย
6. การกำจัดขยะมูลฝอยวิธีอื่น
7. ปัญหา/อุปสรรคด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่พบ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์แบบ 3 เหล่า (triangulation) คือวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ ภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคประชาชน โดยวิธีการรวบรวม 3 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง สถานการณ์และปัญหาขยะมูลฝอย การบริหารจัดการของชุมชน ตำบลบ้านวังพ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน บทบาทของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ สัมภาษณ์ และใช้ SWOT analysis วิเคราะห์

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบบ้านวังหม้อง ตำบลถ้ำทอง โดยปัจจัยที่วิเคราะห์เลือกตามองค์ประกอบจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ดังนี้

3.5.1 ปัจจัยภายใน

ได้แก่ บุคลากร โครงสร้าง และการบริหารองค์กร นโยบาย/แผน/โครงการ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ระบบการจัดการขยะมูลฝอย ค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย

3.5.2 ปัจจัยภายนอก

ได้แก่ สภาพพื้นที่ สังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก นโยบายของรัฐ สื่อมวลชน เทคโนโลยี เศรษฐกิจ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์นี้จะเป็นการประมวลผลจากการเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน โดยปรับมาจากเกณฑ์การพิจารณาตัดสินโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เฉลิมพระเกียรติ 88 พรรษา 88 ชุมชน ปี 2558 ระดับประเทศ ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2557) ที่เชื่อว่าจะมีความสำคัญต่อชุมชนปลอดขยะมีปัจจัยต่อความสำเร็จได้แก่

1. การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย
3. การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs
4. ความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน
5. การดำเนินงานตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”

4.1 การจัดการขยะของตำบลถ้ำมดแดง

4.1.1 สภาพทั่วไปทางกายภาพของพื้นที่: กรณีศึกษาบ้านวังน้อง ตำบลถ้ำมดแดง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำมดแดงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2542 (ลำดับที่ 104) สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 121 บ้านใหม่สุขสันต์ หมู่ที่ 8 ตำบลถ้ำมดแดง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองน่านไปทิศตะวันออกประมาณ 3 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 24.82 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลสะเนียน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลไชยสถาน และตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลเรือง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลถืมตอง ร้อยละ 97 ของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม และอีกร้อยละ 3 เป็นภูเขา สภาพของดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ

การปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านถืมตอง หมู่ที่ 2 บ้านเขื่อนแก้ว หมู่ที่ 3 บ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 4 บ้านนาท่อเด่น หมู่ที่ 5 บ้านกัวป่าห้ำ หมู่ที่ 6 บ้านดอนถืมตอง หมู่ที่ 7 บ้านฝายแก หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สุขสันต์

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรของตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

หมู่ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	ประชากร (คน)			จำนวน ครัวเรือน
			ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านถืมตอง	นายโพธิ์ สารจักร	153	155	308	89
2	บ้านเขื่อนแก้ว	นายสมเดช พันผัด	216	239	455	146
3	บ้านวังฆ้อง	นายกิจจา ทองสุข	150	159	309	127
4	บ้านนาท่อเด่น	นายสัมพันธ์ ฒ น่าน	243	251	494	157
5	บ้านกัวป่าห้ำ	นายบรรจง มหาวงสนันท์	160	167	327	133
6	บ้านดอนถืมตอง	นายรุณ เมืองอินทร์	194	177	371	111
7	บ้านฝายแก	นายสุนทร กองคำ	368	367	735	317
8	บ้านใหม่สุขสันต์	นายบุญเทียม จุมปา (กำนัน)	198	220	418	187
จำนวนประชากรรวมทั้งหมด			1,682	1,735	3,417	1,267

ที่มา สำนักทะเบียนราษฎร์ อำเภอเมืองน่าน (2558)

องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตำบลไว้ ดังนี้
 “อยู่เย็น เป็นสุข พึ่งตนเองได้”

ตารางที่ 4.2 รายชื่อฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง
1	นายภาณุพันธ์ ศรีนวน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด
2	นางสุภรัตน์ เสาร์แดน	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด
3	นางอมรรัตน์ นันทะเสน	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด
4	นายอนุชา หารกา	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด ซึ่งเป็นผู้ทำนโยบายของผู้บริหารที่มอบหมายให้ไปปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนด แบ่งส่วนราชการตามกรอบอัตรากำลังสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด พ.ศ. 2558 – 2560 ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 กรอบอัตรากำลังสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด พ.ศ. 2558 – 2560

ที่	ตำแหน่ง	กรอบ อัตรากำลัง เดิม	อัตราตำแหน่ง ที่บรรจุจริง (ปี 2558)	หมายเหตุ
1	ปลัด อบต.ถ้ำลอด (นักบริหารงาน อบต. 7) สำนักงานปลัด	1	1	
2	นักบริหารงานทั่วไป 7	1	1	
3	บุคลากร 3 – 5/6 ว	1	1	
4	นักพัฒนาชุมชน 3 – 5/6 ว	1	1	
5.	เจ้าพนักงานธุรการ 2 – 4/ 5	1	1	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ที่	ตำแหน่ง	กรอบ อัตรากำลัง เดิม	อัตราตำแหน่ง ที่บรรจุจริง (ปี 2558)	หมายเหตุ
6	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3-5/6 ว	1	1	
7	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป	1	1	
8	เจ้าหน้าที่ป้องกันบรรเทาและสาธารณภัย	1	1	
9	นักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3-5/6 ว พนักงานจ้าง	-	1	กำหนดเพิ่ม
10	นักการภารโรง (ภารกิจ)	1	1	
11	พนักงานขับรถยนต์ (ภารกิจ) กองคลัง	1	1	
12	นักบริหารการคลัง 7	1	1	
13	นักวิชาการการเงินและบัญชี 3-5/6 ว	1	1	
14	นักวิชาการจัดเก็บรายได้ 3-5/6 ว	1	1	
15	เจ้าพนักงานพัสดุ 2-4/5 พนักงานจ้าง	1	1	
16	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้(ภารกิจ)	1	1	
17	นักบริหารงานช่าง 7	1	1	
18	นายช่างโยธา 3-5/6 ว พนักงานจ้าง	1	1	
19	ผู้ช่วยช่างโยธา (ภารกิจ) กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	1	1	
20	นักบริหารงานการศึกษา 7	1	1	
21	นักวิชาการเงินและบัญชี 3-5/6 ว	1	1	
22	ครู	1	1	
23	ครูผู้ดูแลเด็ก	-	1	จัดสรร 1 ตำแหน่ง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ที่	ตำแหน่ง	กรอบ อัตรากำลัง เดิม	อัตราตำแหน่ง ที่บรรจุจริง (ปี 2558)	หมายเหตุ
	พนักงานจ้าง			
24	ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก (ภารกิจ)	4	4	
	รวม	25	27	

4.1.2 นโยบายในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

จากการสัมภาษณ์ นายภานุวัฒน์ ศรีนวน (2558) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด และ นายสุรินทร์ เมืองเส้น (2558) ปลัด อบต.ถ้ำลอด ว่าทาง อบต.ถ้ำลอด มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยอาศัยอำนาจความตามหน้าที่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะที่ใช้อยู่มี 2 ลักษณะ คือ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18 การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใด ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้ มาตรา 19 เขียนไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น อีกลักษณะคือตามอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติในพระราชบัญญัติสภาพาบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 67 (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล

นโยบายของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด ได้มีการบริการดำเนินการจัดเก็บขยะให้แก่ชุมชนต่าง ๆ ในตำบลถ้ำลอดทั้ง 8 ชุมชน โดยการจ้างเหมาเอกชนเข้าดำเนินการจัดเก็บเดือนละ 2 ครั้ง แล้วนำขยะที่เก็บจากชุมชนในตำบลถ้ำลอดไปทิ้งในบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน โดยที่ทาง อบต.ถ้ำลอดเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาเอกชนในอัตรากิโลกรัมละ 1.50 บาท (หนึ่งบาทห้าสิบสตางค์) และค่าทิ้งขยะของเทศบาลเมืองน่าน เดิมคิดอัตรากิโลกรัมละ 1 บาท แต่มีการปรับขึ้นในปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบันในอัตรากิโลกรัมละ 1.20 บาท (หนึ่งบาทยี่สิบสตางค์) รวมแล้ว อบต.ถ้ำลอดจะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการจัดการขยะภายในชุมชน

ตำบลถ้ำทองในอัตรา กิโลกรัมละ 2.70 บาท (สองบาทเจ็ดสิบสตางค์) และได้มีการคิดค่าอัตราในการจัดเก็บขยะจากครัวเรือนในตำบลถ้ำทองในอัตราเดือนละ 20 บาทต่อครัวเรือน

4.2 การเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน

การเก็บข้อมูลตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน ที่ปรับมาจากเกณฑ์การพิจารณาตัดสินโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste เฉลิมพระเกียรติ 88 พรรษา 88 ชุมชน ปี 2558 ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อพื้นที่ กรณีศึกษา: บ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ดังนี้

4.2.1 การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง และนักพัฒนาชุมชนองค์กรบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ถึงการให้การสนับสนุนในการจัดการขยะต่อชุมชนบ้านวังฆ้องโดยแยกได้ ดังนี้

4.2.1.1 นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทองในการสนับสนุนชุมชนในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง (ภานุวัฒน์ ศรีนวน, 2558) ได้มีนโยบายของการจัดการขยะเพื่อบริการให้แก่ชุมชนตำบลถ้ำทองอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 โดยเริ่มจากปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเนื่องจากไม่มีบ่อทิ้งขยะภายในชุมชน การแก้ไขปัญหามิที่มีที่ทิ้งขยะให้ชุมชนจำเป็นต้องไปขอร่วมทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายในการทิ้ง เริ่มแรกคิดค่าธรรมเนียมในกิโลกรัมละ 1 บาท (ปี พ.ศ. 2551-2553) หลังจากนั้นทางเทศบาลเมืองน่านได้เพิ่มอัตราค่าเนียมเป็นเป็นกิโลกรัมละ 1.20 บาทจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งประสบปัญหาในการหาผู้รับจ้างในการจัดเก็บขยะตามชุมชนต่าง ๆ ในอัตราค่าจ้างตามปริมาณขยะที่นำไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านในราคากิโลกรัมละ 1.50 บาท ซึ่งบางครั้งผู้รับจ้างประสบปัญหาขาดแคลนคนงานในการขนขยะ ทำให้การไปเก็บขยะตามชุมชนไม่ตรงวันตามที่แจ้งให้ชุมชนทราบ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง จากการที่ อบต.ถ้ำทองต้องตั้งงบประมาณสำหรับจ้างเหมาเอกชนนำขยะไปทิ้ง และค่าทิ้งบ่อของเทศบาลรวมแล้วตก กิโลกรัมละ 2.70 บาท จึงเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการขยะที่ใช้งบประมาณในแต่ละปีของ อบต.ถ้ำทองสูง จึงเป็นปัญหาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ที่มีงบประมาณน้อยในการบริหารจึงเริ่มจุดประกายที่จะลดต้นทุนอย่างไรจากสภาพปัญหาขยะของชุมชน ฝ่ายบริหาร

อบต.ถืมตอง จึงนำเอาสภาพปัญหามาวางแผนดำเนินการในการจัดการขยะภายในชุมชนของตำบลถืมตองขึ้น จึงกำหนดนโยบายในการลดปริมาณขยะจากครัวเรือนขึ้นมา

จากนโยบายของผู้บริหารในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ โดยการลดปริมาณขยะจากชุมชนให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้อง เริ่มจากการประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลถืมตองร่วมกับ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง ทำเวทีประชาคมขึ้นมาเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชนบ้านถืมตอง จากการจัดเวทีประชาคมเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนบ้านวังฆ้อง ในขณะนั้นพบว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคมาเป็นอันดับหนึ่ง และปัญหาขยะมาเป็นอันดับสอง แต่ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำทางสภาประชาชนได้ประสานทาง อบต.ถืมตอง เข้ามาแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน ส่วนปัญหาขยะนั้นเป็นมติดจากเสียงส่วนใหญ่ของชุมชนที่จะร่วมกันในการจัดการขยะทุกครัวเรือน

4.2.1.2 แผนงานขององค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง (2558)

มีการจัดแผนงานแนวทางสร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบบำบัดน้ำเสีย และกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขึ้นในแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี

4.2.1.3 แนวทางการสนับสนุนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลถืมตองให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ จากนโยบายการลดปริมาณขยะสู่แนวทางการสนับสนุนชุมชนให้เป็นชุมชนปลอดขยะ โดยมีแนวทางดังนี้

1. ด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านงบประมาณและการดำเนินการในการจัดการขยะของ อบต.ถืมตอง นั้น ในแต่ละปี อบต.ถืมตองมีการตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะไว้ในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (ภานุวัฒน์ ศรีนวน, สนอง มหายศนันท์ และ สุรินทร์ เมืองเส้น, 2558) เพื่อเป็นค่าจ้างเหมาเอกชนในการกำจัดขยะโดยคิดอัตราค่าจัดเก็บขยะจาก อบต.ตำบลถืมตอง ในกิโลกรัมละ 1.50 บาท ให้ดำเนินการจัดเก็บและนำไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน และค่ากำจัดขยะของทางเทศบาลเมืองน่านในราคา กิโลกรัมละ 1.20 บาท (รวมค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของ อบต.ถืมตองแล้วจะต้องใช้งบประมาณอยู่ที่ กิโลกรัมละ 2.70 บาท) นอกจากนั้นทาง อบต.ถืมตองได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อภาชนะรองรับขยะแบบถังมีหูหิ้ว ไว้ประจำชุมชนต่าง ๆ

หมายเหตุ. ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.1 การสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทองในการจัดหาภาชนะรองรับขยะให้แก่ครัวเรือน

2. การมอบหมายงานเจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชน ช่วยเหลือชุมชนในการดำเนินกิจกรรมชุมชนปลอดขยะ

ในการมอบหมายงานขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ไม่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชน ในการช่วยเหลือชุมชนในกิจกรรมชุมชนปลอดขยะ เพียงแต่มีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน หรือผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมสุขภาพและการสาธารณสุข และงานส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนตำบลถ้ำทอง เช่น มีคำสั่งองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทองที่ 412/2557 เรื่อง มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้พนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้าง (3) งานส่งเสริมอาชีพและพัฒนาสตรี ให้อยู่ในความรับผิดชอบของ นางสาวศุภิดา ยานปิ่น นักพัฒนาชุมชน ตำแหน่งเลขที่ 01-0704-001 มีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ การฝึกอบรมด้านอาชีพแก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ สนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง สนับสนุนดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาสตรีโดยองค์กรสตรี ตรวจสอบและติดตามการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน และทำหน้าที่ช่วยเหลือหัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย (6) งานส่งเสริมสุขภาพและสาธารณสุข ให้อยู่ในความรับผิดชอบของนางสาว

ขวัญฤทัย ผลทิพย์ ตำแหน่งบุคลากร ตำแหน่งเลขที่ 01-0208-001 มีหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพและ
 สาธารณสุข การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือกองทุนระบบ
 หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือท้องถิ่น (สปสช.) และทำหน้าที่ช่วยเหลือหัวหน้า
 หน่วยงานปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

(3) การสนับสนุนหรือจัดเก็บข้อมูลและจัดทำสถิติปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชน
 จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ทางผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด, ปลัด
 อบต.ถ้ำลอด ทางเจ้าหน้าที่นักพัฒนาชุมชน ถึงการสำรวจปริมาณขยะจากทั้ง 8 ชุมชนแล้วตรงกันว่า
 ทาง อบต.ถ้ำลอดไม่มีการลงสำรวจข้อมูลปริมาณน้ำหนักรายขยะจากชุมชนตำบลถ้ำลอด เนื่องจาก
 จำกัดด้วยการขาดบุคลากรในการดำเนินการจัดเก็บขยะ ที่ผ่านมานั้นใช้วิธีการจ้างเหมาเอกชนเข้า
 ไปดำเนินการ อบต.ถ้ำลอดจะทราบปริมาณน้ำหนักรายขยะทั้ง 8 ชุมชนได้นั้น โดยทราบจากใบเรียก
 เก็บค่าบริการในการทิ้งขยะของเทศบาลเมืองน่านที่จัดส่งมายัง อบต.ถ้ำลอด โดยตรง

4.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนในการบริหารจัดการขยะของ
 ชุมชนบ้านวังฆ้องจากมติในที่ประชุมประชาคมของหมู่บ้านวังฆ้องที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาจัดการ
 ขยะมูลฝอยทุกครัวเรือน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาปริมาณขยะในตำบลถ้ำลอดที่นับวันเพิ่มมากขึ้น
 รวมถึง จากนโยบายของทางองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด ร่วมกับ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำลอด
 ที่ส่งเสริมให้มีการลดปริมาณขยะภายในตำบลถ้ำลอด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ
 ภาคส่วนต่าง ๆ มีดังนี้

4.2.2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง

จากเวทีประชาคมในครั้งนั้นผู้นำชุมชนบ้านวังฆ้องและแกนนำที่สำคัญได้นำมาสู่การ
 พุดคุยอีกหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของครอบครัวเข้มแข็ง ก็จะหยิบยกเอาเรื่องจัดการขยะ
 มาพุดคุยและเชื่อมกับกิจกรรม และพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาว่าจะทำอย่างไรถึงจะ
 สามารถลดปัญหาขยะของชุมชนลงได้ รวมถึงการสร้างการเข้าใจในกลุ่มผู้สูงอายุ แม่บ้าน เยาวชน
 ในเวทีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น จะนำปัญหาการจัดการขยะมาเชื่อมเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไข
 ปัญหาร่วมกัน และนำมาสู่แนวความคิดการจัดตั้งธนาคารขยะของชุมชนบ้านวังฆ้องขึ้น ในขณะนั้น
 ชุมชนยังไม่รู้ว่าการธนาคารขยะจะดำเนินการอย่างไร บริหารอย่างไร เพียงแต่มีแนวคิดที่จะดำเนินการ
 พร้อมกับศึกษาวิธีการไปด้วย แต่มติขอให้มีการจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะบ้านวังฆ้องไว้ก่อน จึงได้
 ดำเนินการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิลขึ้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2552 โดยใช้สถานที่ด้านข้างสถานี

อนามัยตำบลถ้ำทอง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการจำนวน 7 คน มี นายสมศักดิ์ ไชยศรี เป็นประธาน พร้อมกับมีที่ปรึกษา จำนวน 7 คน

ตารางที่ 4.4 รายชื่อคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล บ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง
1	นายสมศักดิ์ ไชยศรี	ประธาน
2	ร.ต.ต. สติต เสาร์แดน	รองประธาน
3	นางอุบล ไชยศรี	เหรัญญิก
4	นายสุภาพร มหาวงสนันท์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
5	นางสมจิต หมู่คำ	เลขานุการ
6	นางสาวขันทอง มูลใจตา	ผู้ช่วยเลขานุการ
7	นางวันเพ็ญ ฦ น่าน	ประชาสัมพันธ์

หมายเหตุ. ภาพจากคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.2 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิลเดิมของชุมชนบ้านวังฆ้อง

ตารางที่ 4.5 รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษา (ในปี 2551)

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบุญเดช ไชยวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน
2	นายกิจจา ทองสุข	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3	นางศุภรัตน์ เสาร์แดน	รองนายก อบต.ถ้ำทอง
4	นายจำเนียร ใจคง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
5	นายประจักษ์ มหาวงศ์นันท์	หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลถ้ำทอง
6	นายคมสันต์ วิสิทธิ์ศาสตร์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน
7	นายมานิต ชนะวงศ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน

หมายเหตุ. ข้อมูลจากธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

จากแนวความคิดที่เสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะบ้านวังฆ้องขึ้นมา เพื่อที่จะรองรับการคัดแยกขยะจากครัวเรือน ทางคณะกรรมการหมู่บ้านใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางที่จะสามารถสร้างความเข้าใจแก่ครัวเรือนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลไม่ว่าจะประกาศเสียงทางสายในชุมชน เมื่อมีข่าวประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้าน ซึ่งคุณสมศักดิ์ ไชยศรีนอกจากจะได้รับมอบหมายให้เป็นประธานขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้องอีกบทบาทยังเป็นประชาสัมพันธ์ของชุมชนจะเป็นผู้ประกาศข่าวแจ้งผ่านทางเสียงทางสาย ก็จะนำกิจกรรมการคัดแยกขยะจากครัวเรือนมาสอดแทรกไปด้วยทุกครั้ง เพื่อให้ครัวเรือนได้มีความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะ (สมศักดิ์ ไชยศรี, 2558) และเชิญชวนให้นำขยะจากการคัดแยกจากครัวเรือนมาขายให้แก่คณะกรรมการในทุกวันเสาร์แรกของเดือน จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรีประธานกลุ่มธนาคารขยะ คุณอุบล ไชยศรี แกนนำคนสำคัญ ถึงการมีส่วนร่วมของครัวเรือนว่าในการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารขยะ บ้านวังฆ้องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบันไม่มีการให้ครัวเรือนมาสมัครเป็นสมาชิก แต่ถือเอาตามมติของชุมชนที่จะให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ จึงยึดถือว่าทุกครัวเรือนเป็นสมาชิกธนาคารขยะ ซึ่งจากการที่ชุมชนยึดถือเอามติและยึดถือเอาว่าทุกครัวเรือนเป็นสมาชิก จากการสังเกตในการจัดตลาดนัดขยะของชุมชนบ้านวังฆ้องพบว่า ปัจจุบันได้มีการดำเนินงานในการรับซื้อขยะจากครัวเรือนในลักษณะที่กลุ่มแม่บ้านจากทุกหมวดมาร่วมช่วย

ในการรับซื้อขยะ และร่วมช่วยกันคัดแยก โดยเวียนกันเป็นหมวด ๆ ไปในทุกเดือน จากกลุ่มแม่บ้าน
จนขยายสู่สมาชิกในครัวเรือนมาร่วมกิจกรรมด้วย ซึ่งมีทั้งพ่อบ้านและลูก ๆ มาร่วมเป็นจิตอาสา

หมายเหตุ. ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.3 ป้ายแสดงตลาดนัดขยะรีไซเคิล บ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.4 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังม่วง
ในทุกวันเสาร์แรกของเดือน (1)

หมายเหตุ. ภาพจากคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.5 สถานที่ตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลชุมชนบ้านวังฆ้อง ในทุกวันเสาร์แรกของเดือน (2)

4.2.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการให้สัมภาษณ์ของนายก อบต.ถืมตอง ปลัด อบต.ถืมตอง และนักพัฒนาชุมชน ถึงการมีส่วนร่วมของ อบต.ถืมตองต่อชุมชนบ้านวังฆ้อง ว่า อบต.ถืมตอง เข้ามาร่วมคิด และร่วมตัดสินใจในการส่งเสริมให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้องในการคัดแยกขยะ และมีการวางแผนในการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาสามปีของ อบต. ซึ่งจะมีการบรรจุในแผนยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวางแผนแนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบน้ำเสียและกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล นอกจากนี้ภายในแผนแทบทุกฉบับจะบรรจุโครงการ การกำจัดขยะมูลฝอย ภายในตำบลถืมตองไว้ทุกปี ซึ่งจะสอดคล้องต่อการเสนอข้อพิจารณางบประมาณต่อสภา อบต.ถืมตอง (สนอง มหายศนันท์, 2558) ในข้อบัญญัติของ อบต.ถืมตอง และจากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิลว่าการร่วมดำเนินการของ อบต.ถืมตองกับชุมชนบ้านวังฆ้องนั้น หลังจากมีการจัดประชาคม ในปี พ.ศ. 2551 และมีนโยบายลดปริมาณขยะแล้ว ในปี พ.ศ. 2552 ทาง อบต.ถืมตอง ได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนและร่วมวางแผนการคัดแยกขยะโดยครัวเรือน มีการสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ในการทำ

ปทุมหมัก มีการจัดโครงการประกวดหมู่บ้านขึ้น และร่วมติดตามประเมินผลโครงการ จนกระทั่งบ้านวังฆ้องได้รับชนะเลิศในการประกวดในโครงการ “หมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนน่ามอง” และได้รับรางวัลจาก อบต.ถืมตอง จากความเข้มแข็ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2553 หมู่บ้านได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดโครงการจัดตั้งธนาคารวิศุทธิ์ไชเกิด 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่าย รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีปี 2553 จัดโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันการจัดการบวรจุฬาลงกรณ์และวิศุทธิ์ไชเกิดเพื่อสิ่งแวดล้อมสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หลังจากการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการขยะ แล้ว อบต.ถืมตองยังมีการสนับสนุนขยายผลให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ รวมถึงคอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในตำบลถืมตองที่ยังไม่เข้มแข็ง แต่ใน การจัดเจ้าหน้าที่มาร่วมกิจกรรมร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้องลดน้อยลง ซึ่งทางผู้บริหารได้มอบหมายให้ นางศุภรัตน์ เสาร์แดน ซึ่งมีตำแหน่ง รองนายก อบต.ถืมตอง และเป็นคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง คอยติดตามรับฟังปัญหาจากชุมชนหากมีการร้องขอรับการสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสม่ำเสมอ แทนการจัดเจ้าหน้าที่มารับผิดชอบในด้านการบริหารจัดการขยะ เพื่อแบ่งงานที่รับผิดชอบงานส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในด้านอื่นต่อไป

4.2.2.3 การมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของภาคส่วนอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมและ กิจกรรมที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่

1. ภาคีเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง ที่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง มีนโยบายในการลดปริมาณขยะภายในตำบลถืมตอง จึงได้ร่วมกับทางสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน, สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง ในการทำเวทีประชาคมขึ้นมาและเป็นมติของชุมชนบ้านวังฆ้องที่จะจัดการขยะจากทุกครัวเรือน นอกจากนั้นยังได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาภาชนะรองรับขยะแบบหิ้วให้แกชุมชนบ้านวังฆ้อง งบประมาณในการดำเนินโครงการลดขยะลดภาวะโลกร้อนตำบลถืมตอง จำนวน 2,000 บาท (สองพันบาท) เพื่อนำมาสมทบทุนที่ครัวเรือนร่วมกันบริจาค และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสร้างเป็นที่ทำการธนาคารวิศุทธิ์ไชเกิดขึ้น บริเวณด้านข้างสถานีอนามัยตำบลถืมตอง (รพ.สต.ถืมตอง) และการสนับสนุนแผนพัฒนาที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง

2. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ได้เข้าร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ในการร่วมเสวนาในเวทีประชาคมร่วมกับทาง อบต.ถืมตอง แล้ว ยังได้เข้าร่วมประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมวางแผนในการทำงานของหมู่บ้านวังฆ้อง

ในปี พ.ศ. 2552 นอกจากนั้นมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดโครงการอบรมการคัดแยกขยะให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้อง, จัดโครงการเข้มแข็งร่วมแรงจัดการขยะลดภาวะโลกร้อน และได้เชิญบ้านวังฆ้องเข้าร่วมโครงการ การนำคณะกรรมการและแกนนำของหมู่บ้านวังฆ้องไปศึกษาดูงานการจัดการขยะโดยใช้ไส้เดือน ที่จังหวัดเชียงใหม่ จากการที่ทาง สำนักงาน ทสจ.น่าน ได้เข้าร่วมประชามร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีมติจากในที่ประชุมให้งดเผาตอซังข้าว เผาต้นถั่วเหลือง เปลี่ยนมาใช้วิธีการไถ่กลบ และร่วมถึงงดการเผาขยะเศษวัชพืชต่าง ๆ ภายในชุมชน จากมติในที่ประชุมแล้วนำมาใช้เป็นกฎที่ร่วมถือปฏิบัติในชุมชนแล้ว จึงได้เข้าร่วมในการประกวดโครงการหมู่บ้านปลอดการเผาบรรเทาโลกร้อน จัดโดย สำนักงาน ทสจ.น่าน ในปี 2552-2553 และสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศในการประกวดในครั้งนั้น และยังมีส่วนผลักดันให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเข้าร่วมประกวดในระดับภาคเหนือตอนบนใน ปี พ.ศ. 2552 บ้านวังฆ้องสามารถคว้ารางวัลหมู่บ้านต้นแบบปลอดการเผา ไร่คว้นพิษ ระดับ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของกรมควบคุมมลพิษ และรับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดในการประกวดโครงการส่งเสริมจัดเก็บขยะและคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นกำเนิดในชุมชน ปี 2552 จัดโดยสำนักงาน ทสจ.น่าน และมีส่วนผลักดันให้เข้าร่วมการคัดเลือกเป็นเครือข่าย ทสม.ดีเด่น ประจำปี 2558 ของกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งบ้านวังฆ้องได้รับการคัดเลือกเป็น เครือข่าย ทสม.ดีเด่นประจำปี 2558 ประเภทเครือข่าย

ที่มา กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2558)

ภาพที่ 4.6 เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในการประกาศผลการคัดเลือก ทสม. และเครือข่าย ทสม. ประจำปี 2558

3. สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ได้เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้อง ในการร่วมการจัดประชุมประชาคมกับทาง อบต.ถืมตอง ที่จัดขึ้น นอกจากนั้นยังเข้ามาให้ความรู้ในการลดปริมาณขยะในชุมชน โดยการเน้นการคัดแยกจากต้นทาง และการอนุญาตให้ทาง อบต.ถืมตองนำขยะไปทิ้งในบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน โดยคิดอัตราค่าธรรมเนียมกิโลกกรัมละ 1 บาทจากปี พ.ศ. 2551 – 2553 และได้เพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมในการทิ้งมาเป็นกิโลกกรัมละ 1.20 บาทในปี พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน

4. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง สถานีอนามัยตำบลถืมตองในขณะนั้น ได้เห็นชอบกับแนวทางที่จะส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ โดยเฉพาะเรื่องของขยะอันตราย จากการสัมภาษณ์ ใสว เขยตุ้ย (2558) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง และคุณอุบล ไชยศรี (2558) ซึ่งทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของ รพ.สต.ถืมตอง และสมาชิก อสม. บ้านวังฆ้องว่าทางสถานีอนามัยตำบลถืมตองในขณะนั้น โดยมีนายประจักษ์ มหายศนันท์ เป็นหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลถืมตองในปี พ.ศ. 2551 หลังจากที่เสียงประชาคมส่วนใหญ่ของบ้านวังฆ้องที่จะมีการคัดแยกขยะจากครัวเรือนก่อนที่จะนำมาทิ้ง ท่านได้ให้การสนับสนุนให้ความรู้แก่ อสม.ทั้งตำบลถืมตอง เพื่อที่จะเป็นผู้นำไปสร้างความเข้าใจแก่ครัวเรือน และมีแนวคิดที่ว่า อสม. จะเป็นผู้ที่เข้าถึงครัวเรือนได้ง่ายกว่าการจัดประชุม และอนุญาตและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของ รพ.สต.และคุณอุบลเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชุมชนเช่นมีการจัดกิจกรรมการตรวจฟันฟรีให้แก่สมาชิกที่นำขยะรีไซเคิลมาขายให้แก่ธนาคารขยะ เพื่อเป็นการจูงใจให้สมาชิกมาเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการคัดแยกขยะมากขึ้น

5. วัดบ้านวังฆ้อง ได้เข้ามามีส่วนช่วยให้เป็นชุมชนต้นแบบ นอกจากวัดจะเข้าร่วมกิจกรรมในการคัดแยกขยะที่วัดแล้ว โดยเฉพาะขยะอินทรีย์จากเศษอาหาร และใบไม้เศษหญ้าที่ทางวัดไม่นำมาทิ้งในถังขยะให้เป็นภาระแก่ อบต.ถืมตองแล้ว ยังใช้เวทีของวัด เช่น ในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีการจัดพิธีกรรมทางศาสนาคนในชุมชนมารวมกันที่วัด ก็จะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกคนในชุมชนบ้านวังฆ้องได้เข้าใจซึ่งคุณสมศักดิ์ ไชยศรี นอกจากจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานธนาคารขยะรีไซเคิลแล้ว ยังเป็นประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านจะใช้เวทีต่าง ๆ ที่คนในชุมชนมาร่วมกิจกรรม จนเป็นความเคยชินแก่คนในชุมชนในจิตสำนึก ที่จะทุกคนจะช่วยกันคัดแยกขยะก่อนที่จะนำมาทิ้ง และพระทุกรูปที่วัดเองก็ทำเป็นแบบอย่างให้แก่คนในชุมชน

6. โรงเรียนบ้านถืมตอง มีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของชุมชนบ้านวังฆ้อง ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายเข้าร่วมและมีส่วนสำคัญในการช่วยชุมชนในการขับเคลื่อนชุมชนปลอดขยะตั้งแต่ปี 2551

เป็นต้นมา จากการสัมภาษณ์คุณเจน ดีสีโส (2558) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านถ้ำทอง ว่าโรงเรียนบ้านถ้ำทองได้เข้าร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้องในการคัดแยกขยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ในสมัยคุณวิชัย บุญประเสริฐ เป็น ผอ. โรงเรียนบ้านถ้ำทอง ที่สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนช่วยในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นช่วยในการรณรงค์เชิญชวนให้ครัวเรือนหันมาใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม และช่วยกันคัดแยกขยะแล้ว ยังมีการร่วมกลุ่มเยาวชนในการจัดเสียมตามสายในหมู่บ้าน และจัดรายการสถานีวิทยุชุมชนคลื่นขยายความดี เพื่อใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้แก่ครัวเรือน นอกจากนี้ในกลุ่มเยาวชนภายในโรงเรียนเองก็มีกิจกรรมคัดแยกขยะ และนำขยะไปให้แก่คณะกรรมการธนาคารขยะริชชีเคิลของบ้านวังฆ้องอีกด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และคุณสมศักดิ์ ไชยศรีประธานธนาคารขยะ ยืนยันว่าการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับอนุบาล หรือชั้นประถมเป็นเรื่องสำคัญ สืบเนื่องจากตั้งแต่หมู่บ้านวังฆ้องเริ่มทำกิจกรรมในปี 2552 เป็นต้นมา จะมีเด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำขยะมาขาย และช่วยครอบครัวคัดแยก ถึงแม้จะโตและออกไปทำงานยังที่อื่น หรือบางคนทำงานร้านอาหารในตัวเมืองน่าน ก็ยังมีจิตสำนึก หลายคนยังเก็บหลอดกาแฟใส่ถุง เก็บฝาขวดน้ำ ฝาโฆดาใส่ถุง เมื่อได้ปริมาณมากก็นำมาขายให้แก่คณะกรรมการของหมู่บ้าน ซึ่งทางคณะกรรมการก็ยินดีรับซื้อไม่ได้ก็คิดกันว่า จะเป็นขยะจากภายนอกชุมชน ซึ่งทุกคนมองไปถึงจิตสำนึก ที่เด็ก ๆ ในชุมชนได้รับการปลูกฝังมาแต่เล็ก ๆ นอกจากนั้นบางคนเมื่อโตขึ้นมาไปเรียนในระดับมัธยม และมหาวิทยาลัย เมื่อได้กลับบ้านมาในวันที่มีการจัดตลาดนัดขยะ นื่อง ๆ เยาวชนเหล่านี้ยังมีส่วนร่วมในการเป็นจิตอาสา เข้ามาร่วมคัดแยกขยะที่รับซื้อจากครัวเรือนร่วมกับคณะกรรมการคนอื่นที่ทำด้วยจิตอาสา โดยไม่มีสิ่งตอบแทน

หมายเหตุ. ภาพจากคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังน่อง

ภาพที่ 4.7 การมีส่วนร่วมของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังน่องที่เข้าร่วมในการคัดแยกขยะและร่วมเป็นจิตอาสาในการคัดแยกขยะจากการรับซื้อขยะจากครัวเรือน

7. ภาคีเครือข่ายจากบริษัททวงษ์พาณิชย์สาขาพระธาตุเขาน้อย และ สาขาอำเภอนาน้อย ในการเข้ามารับซื้อขยะรีไซเคิลให้แก่ชุมชน ทั้งสองบริษัทที่เข้ามารับซื้อเมื่อได้รับการประสานจากทางคณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิล ว่ามีจำนวนขยะเพียงพอที่ทางบริษัทมารับซื้อ ในปริมาณ 3,000 กก. บริษัทจะจัดรถบรรทุกหกล้อมารับซื้อต่อจากคณะกรรมการถึงภายในชุมชน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกแก่บ้านวังน่องที่ไม่ต้องเป็นภาระจัดการบรรทุกขนขยะรีไซเคิลไป

ส่งขายให้แก่ทางบริษัท โดยที่ทั้งสองบริษัทไม่ได้เกี่ยวเนื่องในการรับซื้อ ขึ้นอยู่กับว่าบริษัทไหนสะดวก ในช่วงเวลานั้นก็จะเข้ามารับซื้อให้แก่ชุมชน ซึ่งก็ได้ดำเนินการรับซื้อมาตั้งแต่ปี 2552 เรื่อยมาจนถึง ปัจจุบันนอกจากการเข้ามารับซื้อแล้ว ทางชุมชนก็อาศัยการอิงราคาของทางบริษัท มากำหนดเป็น ราคารับซื้อจากครัวเรือนอีกหนทางหนึ่งด้วย

หมายเหตุ. คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.8 การรับซื้อขยะรีไซเคิลจากบริษัทวงษ์พานิช

ตารางที่ 4.6 ราคาซื้อขายวัสดุที่เกิดของบริษัทวงษ์พาณิชย์ สาขาอำเภอนาน้อย ประจำเดือน
กรกฎาคม 2558

รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)	รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)	รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)
กระดวยแข็ง (ลัง)	3	ทองแดงปอกสวຍ#1 (เส้นใหญ่)	150	พลาสติกกรอบ	2
กระดวยสี – เศษ (ย่อย)	1.5	ทองแดงปอกดำ #2 (เส้นเล็ก)	120	พลาสติกสีดำ เทา (กป.น้ำมันเครื่อง)	4
หนังสือเล่ม	1.5	ทองแดงเกาะ+เผา# 4	120	ก๊วกเขียว (สไปรท์) (ขวด) (ไม่รับขวดสี สะท้อนแสง)	2
กระดวยขาว-ดำ	5	สแตนเลส	20	ถังน้ำขาว 20 ลิตร – P กรอบ (ใส 3)	15
กระดวยหนังสือพิมพ์ สวຍ	3	ทองเหลืองหนา	70	เทียนไข	7
กระดวยกล่อง แอปเปิ้ล	1.5	ทองเหลืองบาง	60	เสื่อน้ำมัน	50 ศ.ต.
อลูมิเนียมเส้น	45	ทองเหลืองขี้กลิ้งแห้ง	70	เชือกมัดกล่อง (พลาสติก)	2
อลูมิเนียมฉาก	40	หม้อน้ำทองเหลือง (ไม่ติดเหล็ก)	110	ยางในรถยนต์ (สิบล้อ)	1
อลูมิเนียมบาง	33	แบตเตอรี่ขาว	18	พื้นอนุ่น	6
อลูมิเนียมหนา	28	แบตเตอรี่ดำ	15	พื้นอนุฝ้าย	3
อลูมิเนียมล้อแม่ก	45	แบตเตอรี่เล็ก	15	แผ่นซีดี	10
อลูมิเนียมกระทะ ไฟฟ้าลงเป็นเหล็ก	20	เหล็กกรรม AB	5	ขวดข้าง+กล่อง+ไส้	8
อลูมิเนียมกระทะ กรอบ	20	สังกะสี (ล้วน)	2	ขวดสีโอ+กล่อง+ไส้	7
อลูมิเนียมกันหม้อ	20	อลูมิเนียม กระป๋อง (กระป๋องนม กาแฟ) เป็นสังกะสี	1	ขวดหงส์ทอง+กล่อง+ ไส้	8
อลูมิเนียมโค้กกระป๋อง เบียร์ น้ำอัดลม	3 กป	เปลือกสายไฟ (PVC)	4	ขวดเบน 285+ กล่อง+ไส้ (ตอนนี้โรงงานไม่รับ)	-

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)	รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)	รายการรับซื้อ	ราคา (บาท)
อลูมิเนียมมุ้งลวด	7	รองเท้ายาง	6	ขวดน้ำเกลือตัดजू (สี ใสเป็นพลาสติกกรรม)	15
อลูมิเนียมมู่ลี่-กันแดด	7	รองเท้าบู๊ท	10	เศษแก้วไม้แยก	50 ส.ต.
อลูมิเนียมผ้าเบรก	20	สายยางขาว (ต้องขาวสีใส)	5	เศษขวดสีขาว	0.6
อลูมิเนียมจี้กลิ้งแห้ง+ ไฟไหม้	10	สายยางเขียว	2	เศษขวดสีแดง	0.5
อลูมิเนียมหมุดถนน	20	ท่อฟ้ารวม	5	ขวดไม้แยก	-
อลูมิเนียมหม้อน้ำ แอร์ ท.ค.	50	ท่อเหลือง	2	กล่องนม (กะทิ น้ำผลไม้)	2
อลูมิเนียมหม้อน้ำ แอร์	20	ท่อเทา++ท่อดุด	1	ถุงพลาสติก	2
อลูมิเนียมฝาแกะ แม่โขง	25	ขวดน้ำใส-ก๊ัก-	7/6	ฝาน้ำดื่มอลูมิเนียม แกะ/ ไม้แกะ	15
อลูมิเนียมฝาไม้แกะ แม่โขง	4	ขวดน้ำขาว (นม) กลด, กลั่นขาวขุน ไส1	15	ตู้เย็น	200
ตะกั่วแข็ง	20	แกสลอนขาว-ใส 2	15		
ตะกั่วอ่อน+ตะกั่วถ่วง ลือ	20	พลาสติกกรรมสี (รวมขวดน้ำเกลือใส)	8	TV ขนาดเล็กกว่า 20 นิ้ว (มีสภาพสมบูรณ์ถ้า แตกจะซังเป็นเศษแก้ว 50 ส.ต.)	30
ตะกั่วคิดเหล็ก+ถ่วงลือ	20			TV ขนาดใหญ่กว่า 20 นิ้ว	50
				จอคอมรุ่นเก่า (หลัง นูน)	60
				จอคอมรุ่นใหม่ (จอ แบน)	30

หมายเหตุ. ข้อมูลธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังพ้อง

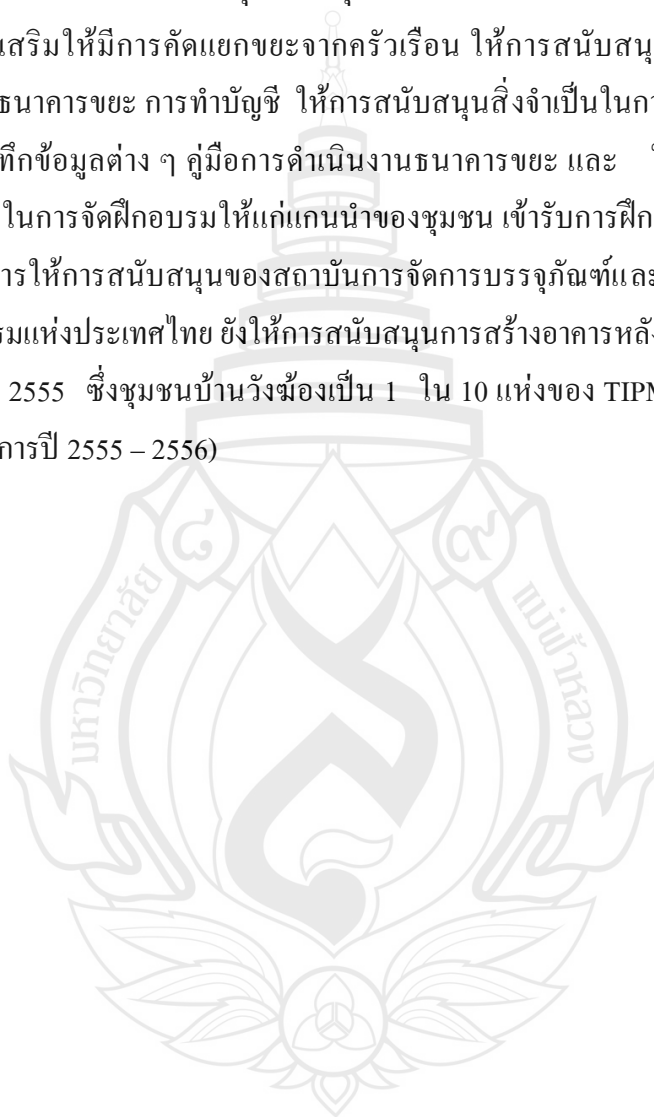
 บริษัท พันธ์พาณิชย์ สาขาเขาน้อย จ.น่าน 35 หมู่ 11 บ้านเขาน้อย ตำบลเขาน้อย อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 55000 โทร 081-892-8282(สมฤทัย), แฟกซ์ 054-774458 E-mail : punnphai@hotmail.com, facebook : https://www.facebook.com/WPNAN ออก ณ วันที่ 2/03/2558. พยานหลักฐานการดำเนินงานเป็นไปตามที่ปรากฏในบัญชีและเอกสารแนบ					
กระดาดหนามยี่(แดง)	3	ทองแดงใบยาว ๑.1	150	ขวดน้ำใส-PET	9
กระดาดหนามยี่(เขียว)	1.5	ทองแดงใบยาว ๑.2	130	ขวดน้ำใส(ใบยาว-เขียว)	14
หนามยี่(เขียว)	1.5	ทองแดงใบยาว ๑.3	110	ขวดน้ำใส(ใบยาว-เขียว)	14
กระดาดหนามยี่(ขาว)	5	ทองแดงใบยาว ๑.4	20	ขวดน้ำใส(ใบยาว-ขาว)	8
กระดาดหนามยี่(สีฟ้า)	3	ทองแดงใบยาว ๑.5	70	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้า)	2
กระดาดหนามยี่(สีม่วง)	-	ทองแดงใบยาว ๑.6	60	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีม่วง)	1
กระดาดหนามยี่(สีชมพู)	50	ทองแดงใบยาว ๑.7	90	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีชมพู)	2
กระดาดหนามยี่(สีส้ม)	45	ทองแดงใบยาว ๑.8	110	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีส้ม)	7
กระดาดหนามยี่(สีเหลือง)	35	ทองแดงใบยาว ๑.9	20	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีเหลือง)	7
กระดาดหนามยี่(สีน้ำตาล)	43	ทองแดงใบยาว ๑.10	18	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีน้ำตาล)	-
กระดาดหนามยี่(สีเทา)	40	ทองแดงใบยาว ๑.11	17	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีเทา)	3
กระดาดหนามยี่(สีน้ำเงิน)	25	ทองแดงใบยาว ๑.12	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีน้ำเงิน)	0
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียว)	25	ทองแดงใบยาว ๑.13	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียว)	5
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมม่วง)	25	ทองแดงใบยาว ๑.14	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมม่วง)	5
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมชมพู)	32	ทองแดงใบยาว ๑.15	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมชมพู)	10
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมส้ม)	15	ทองแดงใบยาว ๑.16	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมส้ม)	10
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเหลือง)	20	ทองแดงใบยาว ๑.17	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเหลือง)	8
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมขาว)	24	ทองแดงใบยาว ๑.18	2.5	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมขาว)	12
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเทา)	15	ทองแดงใบยาว ๑.19	3	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเทา)	10
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมดำ)	20	ทองแดงใบยาว ๑.20	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมดำ)	11
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	100	ทองแดงใบยาว ๑.21	8	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	-
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	30	ทองแดงใบยาว ๑.22	10	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	0.7
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	22	ทองแดงใบยาว ๑.23	6	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	0.7
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	8	ทองแดงใบยาว ๑.24	5	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	0.5
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	25	ทองแดงใบยาว ๑.25	8	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	-
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	20	ทองแดงใบยาว ๑.26	5	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวอ่อน)	-
กระดาดหนามยี่(สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	15	ทองแดงใบยาว ๑.27	2	ขวดน้ำใส(ใบยาว-สีฟ้าอมเขียวเข้ม)	15.4

*ตัวอย่างสินค้าที่มีใบเสร็จ เช่น ลายยางคำ พิมพ์ลายเส้นลาย ลายลายไฟ กระดาษ double A เป็นต้น

หมายเหตุ. ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อ วันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.9 ตารางราคาขายปลีกปลีกของ บริษัท พันธ์พาณิชย์ สาขาพระธาตุเขาน้อย อ.เมืองน่าน
 ประจำเดือนสิงหาคม 2558

8. ภาควิชาเครื่องสำอางจากสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม
 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย Thailand Institute of Packaging and Recycling Management
 for Sustainable Management หรือ ทิป เอ็ม เซ่ ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ขยายผล
 โครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ได้เข้ามาสนับสนุนชุมชนบ้านวังฆ้องในปี พ.ศ.
 2552 ทาง TIPMSE ได้เข้ามาสนับสนุนให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้องให้มีการจัดตลาดนัดขยะขึ้นภายใน
 ชุมชน และส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะจากครัวเรือน ให้การสนับสนุนความรู้พื้นฐานในการ
 ดำเนินงานของธนาคารขยะ การทำบัญชี ให้การสนับสนุนสิ่งจำเป็นในการจัดตั้งธนาคารขยะ เช่น
 แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลต่าง ๆ คู่มือการดำเนินงานธนาคารขยะ และ ให้การสนับสนุนในการ
 พัฒนาบุคลากรในการจัดฝึกอบรมให้แก่แกนนำของชุมชน เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบันจัดขึ้น
 ในส่วนกลาง การให้การสนับสนุนของสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม
 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ยังให้การสนับสนุนการสร้างอาคารหลังใหม่ และจัดตั้งร้านศูนย์
 บบาท ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งชุมชนบ้านวังฆ้องเป็น 1 ใน 10 แห่งของ TIPMSE จากทั่วประเทศใน
 ขณะนั้น (โครงการปี 2555 – 2556)

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.10 สถานที่ทำการร้านศูนย์บาท/ธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้องหลังใหม่ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจากสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวิศดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.11 พิธีเปิดร้านศูนย์บาทบ้านวังฆ้อง ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

9. ภาคีเครือข่ายจากบริษัทกรีนไลน์ เอนเนอจี (ประเทศไทย) จำกัด ในการรับซื้อขยะรีไซเคิลประเภทถุงพลาสติก ปัญหาขยะที่พบมากในชุมชนบ้านวังฆ้องนอกจากขยะอินทรีย์แล้วขยะที่สามารถนำมาใช้ซื้อหรือนำมารีไซเคิลได้ใหม่คือขยะพวกถุงพลาสติก และเป็นปัญหาใหญ่ในการคัดแยกของการมีส่วนร่วมจากครัวเรือน นั่นคือเมื่อถุงพลาสติกที่มีการปนเปื้อนพวกเศษอาหารหลายครัวเรือนที่ไม่ให้ความร่วมมือในการนำมาล้าง มาตากให้แห้ง เมื่อเก็บรวบรวมไว้มันจะมีกลิ่นเหม็น ไม่พื้นที่ที่จะนำมาทิ้งยังถึงขยะหน้าบ้าน ทางคณะกรรมการหมู่บ้าน และทุกภาคส่วนจึงขอความร่วมมือให้ครัวเรือน ได้เสียสละและใส่ใจในขยะประเภทนี้มากขึ้น ทางคณะกรรมการและแกนนำกลุ่มแม่บ้านจึงคิดนำมาประดิษฐ์เป็นของใช้พวกหมวก กระเป๋าเพื่อเพิ่มมูลค่า ในปี พ.ศ. 2553 จึงประสานมายังบริษัทกรีนไลน์ เอนเนอจี (ประเทศไทย) จำกัด เข้ามารับซื้อขยะจำพวกถุงพลาสติกในราคาระดับโลกริมละ 2 บาท และนอกจากนั้นทางบริษัทกรีนไลน์ เอนเนอจี (ประเทศไทย) จำกัด ยังได้มอบเครื่องอัดถุงพลาสติกให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้อง เป็นเครื่องอัดที่ใช้แรงงานคนในราคาเครื่องละ 8,000 บาท โดยมอบให้ไว้ก่อน แล้วค่อยผ่อนชำระคืนในภายหลัง โดยหักจากการขายพลาสติกให้แก่บริษัท เพื่อให้ทางชุมชนนำมาอัดถุงพลาสติกเป็นก้อนเพิ่มความสะดวกในการจัดเก็บ สามารถที่จะเรียงเป็นชั้น ๆ ได้ง่ายกว่าเดิม

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.12 การใช้เครื่องอัดขยะรีไซเคิลประเภทถุงพลาสติก เพื่อสะดวกในการจัดเก็บ

10. ภาควิชาเครื่องปั้นดินเผาจากศูนย์การศึกษาอนุรักษวัฒนธรรมและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองน่าน ในการเข้ามาสนับสนุนให้แก่ชุมชนบ้านวังพ้องโดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง ให้การสนับสนุนการจัดอบรมการประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ ในปี พ.ศ. 2553 ให้แก่กลุ่มแม่บ้านบ้านวังพ้อง

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังพ้อง

ภาพที่ 4.13 การฝึกการประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ของชุมชนบ้านวังพ้อง

11. มุลินธิฮักเมื่องน่าน ที่ถือว่าเป็นภาคีเครือข่ายที่จุดประกายความคิดให้คนในชุมชนบ้านวังฆ้องรู้จักการเรียนรู้ พัฒนาคนพัฒนาแกนนำ ที่มีโอกาสเข้าร่วมกับมุลินธิฮักเมื่องน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในชุมชน และทางมุลินธิฮักเมื่องน่านเองก็ให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องการลดพื้นที่การเผาในภาคการเกษตร การปลูกถั่วเหลือง มีแปลงสาธิตเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เผาฟางข้าวกับพื้นที่ไม่เผา การใช้จุลินทรีย์ในนาข้าวและการปลูกไผ่ไม่ใช้สารเคมี นอกจากนั้นสิ่งสำคัญที่มีแรงผลักดันให้ชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ในการได้เข้าร่วมกับทางมุลินธิฮักเมื่องน่าน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นศูนย์เรียนรู้ นั่นคือการพัฒนาคนในชุมชนไม่ให้หยุดนิ่งอยู่กับที่

4.2.3 การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs

การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs R1 Reduce ลดการใช้ R 2 Reuse การใช้ซ้ำ R3 Recycle การแปรรูปมาใช้ใหม่ ของชุมชนบ้านวังฆ้อง จากการที่ชุมชนบ้านวังฆ้องได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง ที่ได้บูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่แกนนำ และตัวแทนของแต่ละครัวเรือนในการคัดแยกขยะ ทำให้ครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจ และนำเทคนิค ที่ได้รับมาคัดแยกขยะแต่ละประเภท นอกจากนั้นยังใช้เวทีกิจกรรมของครอบครัวเข้มแข็ง เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ข้อมูล และหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยกัน จนเป็นมติของชุมชนออกมาเช่นการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง จากการดำเนินการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะประเภทต่าง ๆ แล้วนอกจากนั้นยังมีกิจกรรมภายในชุมชน ดังนี้

4.2.3.1 กิจกรรมการลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

จากการรณรงค์และสร้างความเข้าใจให้แก่ครัวเรือนในการคัดแยกขยะของชุมชนบ้านวังฆ้อง นอกจากนั้นมติของชุมชนยังมีกิจกรรมในการลดขยะภายในชุมชนอีกเช่นมีการรณรงค์ให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ในการจับจ่ายซื้อของ จากการสัมภาษณ์คุณนางจันทร์เพ็ญ ปิมแปง ประธาน อสม.บ้านวังฆ้อง,คุณอุบล ไชยศรี คณะกรรมการ อสม. และคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล ว่าจากกิจกรรมการคัดแยกขยะทางกลุ่ม อสม. ยังมีการเชื่อมโยงจากการลดปริมาณขยะไปยังกิจกรรมอื่น ๆ ภายในชุมชน เช่น เรื่องของอาหารปลอดภัย เพื่อสุขภาพของคนในชุมชน รวมถึงมีการรณรงค์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคเช่นในกลุ่มของ อสม.บ้านวังฆ้องได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านเมื่อเวลาว่างมีงานบุญหรือกิจกรรมที่จะต้องมีการประกอบเลี้ยงภายในชุมชนขึ้น จะไม่มีการใช้ภาชนะบรรจุอาหารด้วยกล่องโฟม หรือสั่งอาหารมาเลี้ยงด้วยข้างกล่อง แต่กลุ่มแม่บ้านจะช่วยดำเนินการประกอบเลี้ยงโดยใช้ใบตองในการห่อข้าวเหนียว และใช้กระติบข้าวบรรจุ

แทนการใช้ถุงพลาสติกซึ่งแต่เดิมเวลามีงานเลี้ยงเกิดขึ้นพฤติกรรมในการบริโภคของคนในหมู่บ้านวังฆ้อง นิยมบริโภคข้าวเหนียว ต้องเป็นข้าวที่กำลังอุ่น ๆ การบรรจุข้าวให้อุ่นอยู่ตลอดก็จะนำมาใส่ในถุงพลาสติกแล้วม้วนในถังบรรจุน้ำแข็งขนาดใหญ่เพื่อเก็บความร้อน ภายในถังบรรจุน้ำแข็งจะมีผ้าห่มนวมซับไอน้ำอีกที ซึ่งปัญหาตามมาคือจะมีขยะประเภทถุงพลาสติกเพิ่มขึ้นทุกงาน และนอกจากนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในงานสวด เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมทางศาสนาในแต่ละคืน เจ้าภาพจะมีการเลี้ยงข้าวต้ม และอาหารว่าง ซึ่งอาหารว่างส่วนใหญ่จะเป็นขนมปังบรรจุในถุงพลาสติก และประเภทมกलों เพื่อนำมาเลี้ยงตอบแทนแขกภายในงาน ภายหลังมีการสร้างความเข้าใจ และขอมติในที่ประชุมหมู่บ้านเห็นควรมีการงดการเลี้ยงขอบคุณแขกที่มาภายในงานสวด จะมีเพียงการบริการน้ำดื่ม หรือน้ำดื่มสมุนไพรที่หาได้ภายในชุมชนแทน ซึ่งสามารถช่วยเจ้าภาพประหยัดค่าใช้จ่ายคืนหนึ่งไม่ต่ำกว่า 2,500 ถึง 3,000 บาท แล้วแต่เจ้าภาพที่มีความแตกต่างทางตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือเป็นผู้ที่มีการยอมรับนับถือของสังคม แขกที่มาร่วมงานจะเพิ่มมากขึ้น และนั่นคือการเพิ่มค่าใช้จ่ายสูงตามขึ้นไปอีกด้วย หลังจากมติของชุมชนในการงดเลี้ยงอาหารและอาหารว่างหลังเสร็จสิ้นพิธีทางศาสนา ทำให้เกิดการประหยัดแก่เจ้าภาพ และสามารถช่วยลดปริมาณขยะของชุมชนลงได้อีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากการปรับเปลี่ยนในการบริโภคในงานบุญและเทศกาลต่าง ๆ ของคนในชุมชนแล้ว ยังมีการรณรงค์ลดการใช้ภาชนะบรรจุน้ำประเภทถ้วยพลาสติก เมื่อภายในชุมชนมีกิจกรรมหรืองานบุญต่าง ๆ มักจะมีตัวแทนนักการเมืองมาเสนอช่วยสนับสนุนน้ำดื่ม เพราะบางยี่ห้อมีชื่อและภาพของนักการเมืองติดบนฉลากข้างถ้วย ทางคณะกรรมการต้องขอความร่วมมือทางครัวเรือนถึงการรับความช่วยเหลือ ถ้าจะรับน้ำดื่มที่เป็นถ้วยทางเจ้าภาพจะต้องมีมาตรการในการรองรับขยะประเภทนี้ นั่นคือ จัดหาภาชนะไว้สำหรับเป็นที่ทิ้งขยะ และให้นำมาขายแก่ทางคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลต่อไป แต่ทางกลุ่มแม่บ้านจะไม่ช่วยในการเก็บขยะประเภทถ้วยน้ำพลาสติกภายในงาน จะปล่อยให้เป็นที่ของเจ้าภาพดำเนินการเอง แต่หากไม่ประสงค์รับความช่วยเหลือจากการสนับสนุนน้ำดื่มประเภทถ้วยพลาสติก ทางกลุ่มแม่บ้านยินดีไปช่วยเจ้าภาพตลอดทั้งงานจนกว่าจะเสร็จเรียบร้อย ภาชนะสามารถใช้ในการบริการน้ำดื่มก็จะใช้แก้วน้ำ ซึ่งสามารถใช้ซ้ำได้ในการบริการน้ำดื่มให้แก่แขกที่มาในงาน นั่นคือเป็นการใช้กฎของสังคมบังคับทางอ้อมให้แก่ครัวเรือนในชุมชนบ้านวังฆ้อง

นอกจากการกิจกรรมการลดการใช้แล้ว การใช้ซ้ำ และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีการรวมกลุ่มของกลุ่มผู้สูงอายุ มีการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์จากเศษกระดาษ จากการสัมภาษณ์ คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิล ว่าทางธนาคารจะมีมติว่า เมื่อสมาชิกเกิดการเสียชีวิต ธนาคารวัสดุรีไซเคิล จะช่วยสนับสนุนดอกไม้จันทน์จำนวน 300 ดอก/

หนึ่งงาน ซึ่งก็เป็นการอุดหนุนกลุ่มผู้สูงอายุไปในตัว นั่นคือเมื่อกลุ่มผู้สูงอายุประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ไว้เพื่อจำหน่าย เมื่อมีคนเสียชีวิตก็จะนำมาขายให้แก่ธนาคารขยะ ทางคณะกรรมการธนาคารวัดสุริยไชเคิล จะรับซื้อโดยใช้เงินรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล เพื่อนำไปสนับสนุนให้แก่สมาชิกที่เสียชีวิตเป็นการคืนกำไร

หมายเหตุ. ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.14 การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์จากเศษวัสดุรีไซเคิล ของกลุ่มดอกไม้จันทน์ชุมชนบ้านวังม้อง

กิจกรรมการนำขยะที่เหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ในการประดิษฐ์จากเศษวัสดุทางคณะกรรมการยังได้รับการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองน่าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเดิมตองจัดอบรมการประดิษฐ์จากเศษวัสดุ เพื่อเป็นการนำขยะที่เหลือใช้กลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ชุมชน

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.15 การประดิษฐ์จากวัสดุรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังม่วง

4.2.3.2 กระบวนการส่งเสริมการมีวินัยในการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชน

การมีวินัยของคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง ต้องถือว่าเป็นชุมชนที่ยึดถือเอามติของเสียงส่วนใหญ่แล้วพร้อมใจกันขับเคลื่อน ด้วยกันจากการเริ่มต้นที่ยึดเอามติเสียงส่วนใหญ่ของประชาคมว่าจะช่วยกันลดปริมาณขยะ โดยส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการคัดแยกขยะออกมาก่อนที่จะนำมาทิ้ง กระบวนการส่งเสริมการมีวินัยให้แก่คนในชุมชน ทางแกนนำใช้วิธีการสร้างความเข้าใจในที่ประชุมของหมู่บ้านจะมีการนำมาหารือเรื่องการดำเนินการคัดแยกขยะจะทำรูปแบบไหน ชุมชนบ้านวังฆ้องจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เวทีผู้จำประชาคนทำจีเหล็ก (เรียกตามชื่อของทำน้ำ และชื่อเดิมของหมู่บ้าน บ้านทำจีเหล็ก) ใช้กระบวนการของการมีส่วนร่วมภายใต้กิจกรรมของครอบครัวเข้มแข็ง และนอกจากนั้นยังมีการมอบหมายแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการของแต่ละฝ่ายขึ้นมา เช่น ประธานขยะอินทรีย์ ประธานขยะรีไซเคิลก็ยกให้คุณสมศักดิ์ ไชยศรีที่เป็นประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิล ประธานขยะทั่วไป และประธานขยะอันตราย ก็จะแต่งตั้งจากกลุ่ม อสม.ภายในหมู่บ้านวังฆ้อง การยึดถือเอามติมาเป็นข้อตกลงในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ภายในชุมชนนั้นคือชุมชนจะเน้นกระบวนการของการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมกันหาปัญหาร่วมรับรู้ปัญหาร่วมกัน ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา ร่วมลงมือทำให้แก่ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา และรับผลประโยชน์ร่วมกัน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นจากการลงมือช่วยกันของคนในชุมชน ถือว่าทุกคนมีสิทธิ์มีเสียงเท่ากันเมื่อทุกคนเป็นเจ้าของก็จะเข้ามาช่วยในการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรีถึงกิจกรรมและวิธีการการคัดแยกขยะของครัวเรือนภายในชุมชนบ้านวังฆ้องตั้งแต่เริ่มต้นมาก็จะเน้นให้ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะออกเป็น 3 ส่วนคือ (1) ขยะเปียก (2) ขยะที่ขายได้ (ขยะรีไซเคิล) (3) ขยะที่จัดการไม่ได้ และย่อยสลายยาก (ขยะทั่วไป) ส่วนกระบวนการหรือวิธีการจัดการขยะที่คัดแยกออกมานั้น หลังจากสร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากครัวเรือนคัดแยกขยะแล้ว ก็ส่งเสริมให้นำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด นั่นคือกระบวนการจัดการขยะที่เป็นรูปแบบ เช่นขยะอินทรีย์ เนื่องจากบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนที่ทำการเกษตร ก็ส่งเสริมให้นำไปทำปุ๋ย ด้วยวิธีง่าย ๆ คือใส่ในโคนต้นไม้ และพัฒนาไปถึงการจัดทำปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพหลังจากที่ได้รับการอบรม และสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ขยะอันตราย ก็จะเชิญชวนให้คัดแยกออกจากขยะทั่วไป แล้วนำมามอบให้แก่คณะกรรมการในวันที่นำขยะรีไซเคิลมาขาย ซึ่งทาง รพ.สต.ก็จะต้องช่วยรับอาสาไปส่งต่อให้แก่ทางเทศบาลเมืองน่าน และโรงพยาบาลน่านเพื่อนำไปกำจัดต่อ ส่วนขยะที่ขายไม่ได้ หรือขยะทั่วไปก็จะมีถังรองรับขยะจาก อบต.ก็มตองที่นำมาวางให้แก่ชุมชน และเป็นผู้มารับไปดำเนินการ นอกจากนั้น มติของที่ประชุมจะมีการป้องกันไม่ให้ขยะจากภายนอกนำมาทิ้งในชุมชน เมื่อมีคนในชุมชนพบเจอทางคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีการติดตามและปรับขึ้นค่าเป็นจำนวน 500 บาท

4.2.3.3 กิจกรรมการจัดการขยะอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

การจัดการขยะอินทรีย์ของชุมชนบ้านวังม่วง ซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกร ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพในการทำการเกษตรนอกจากการปลูกข้าว ก็จะปลูกถั่วเหลือง ปลูกฝั และพืชผักต่าง ๆ ตามริมฝั่งแม่น้ำสมุนที่ไหลผ่านหมู่บ้านและเพาะปลูกตามในพื้นที่สวนของครัวเรือนเพื่อบริโภค จากการร่วมกันค้นหาปัญหาของคนในชุมชนกิจกรรมเวทีครอบครัวเข้มแข็ง พบว่าปัญหาในเรื่องสุขภาพของคนในชุมชนที่พบเห็นกันมากนั้นคือการป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ และหอบหืดของคนวัยสูงอายุ จึงถือเอามติเพื่อเป็นวิธีการแก้ไขปัญหามานในเรื่องสุขภาพของคนในชุมชนในการที่จะไม่เผาขยะ และเผาตอซังข้าวเพื่อทำสวนถั่วเหลือง และการลดการใช้สารเคมีต่าง ๆ เปลี่ยนวิธีมาใช้สารชีวภาพจากน้ำหมัก และผลิตปุ๋ยหมักแทน และส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในครัวเรือนแทนการใช้ปุ๋ยเคมี จากกระบวนการคัดแยกขยะเปียกของครัวเรือนด้วยวิธีของภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำเสวียนไ้วรอบโคนต้นไม้ เพื่อรองรับพวกเศษผัก ผลไม้ ใบไม้ และเศษอาหาร นอกจากนั้นทางสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ยังได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการจัดศึกษาดูงานการจัดการขยะ โดยใช้ไส้เดือนมาช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ ประเภทเศษผัก ผลไม้ ณ จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีการส่งเสริมการเลี้ยงไส้เดือน เพื่อนำมาทำปุ๋ยจากไส้เดือน

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.16 การนำขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์โดยการนำมาเป็นปุ๋ยสำหรับไส้ดินไม้ในสวน

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังหม้อง และผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.17 เลี้ยงไส้เดือน เพื่อช่วยกำจัดเศษขยะอินทรีย์พวกพืชผัก ผลไม้จากครัวเรือน และเพื่อผลิตปุ๋ยจากไส้เดือน

4.2.3.4 กิจกรรมการจัดการขยะรีไซเคิล (recycle) อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

กิจกรรมการจัดการขยะรีไซเคิล (recycle) ของชุมชนบ้านวังฆ้องเกิดขึ้นจากการยึดถือเอามติของคนในชุมชน ที่ร่วมในการคิดค้นปัญหาร่วมกัน และจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชน ไม่มีการสั่งการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาบังคับครัวเรือนในชุมชน เพียงแต่ทุกคนมีความตระหนักและมีแนวคิดไปในทางเดียวกันที่จะขับเคลื่อนการลดปริมาณขยะจากต้นทาง โดยเริ่มดำเนินการจากครัวเรือนในการคัดแยกขยะ และกระบวนการจัดการขยะโดยจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล และกิจกรรมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลขึ้นในทุกวันเสาร์แรกของเดือน จากการสัมภาษณ์ คุณสมศักดิ์ ไชยศรี เป็นแกนนำคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล ว่าครัวเรือนในชุมชนบ้านวังฆ้อง ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินการของการคัดแยกขยะรีไซเคิลในช่วงปี 2551 นั้น ยังไม่มีความรู้การเพิ่มมูลค่าจากการคัดแยกขยะรีไซเคิล จึงใช้วิธีแยกประเภทใส่ในกระสอบปุ๋ยไว้รองรับขยะในแต่ละประเภท เช่น แยกขวด แยกกระดาษ ถุงพลาสติก โลหะประเภท เหล็ก อลูมิเนียม โดยแยกแต่ละชนิดไว้ไม่ปนกัน

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.18 การคัดแยกขยะรีไซเคิลของครัวเรือนโดยใช้วิธีแยกประเภทต่าง ๆ ใส่ถุงกระสอบ ด้วยวิธีง่าย ๆ และหาได้ในครัวเรือน

การดำเนินการจัดการขยะรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังหม้อในช่วงแรกในการ เป็นการ จัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังหม้อขึ้นในทุกวันเสาร์สัปดาห์แรกของเดือน การนำมาขายให้แก่คณะกรรมการของธนาคารขยะรีไซเคิล จะไม่มีการสมัครเป็นสมาชิก ซึ่งถือว่าทศวรรษเรือนในชุมชนบ้านวังหม้อคือสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล (สมศักดิ์ ไชยศรี, 2558) พร้อมกับการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานขึ้นมา โดยไม่มีค่าตอบแทน ทำเพื่อจิตอาสาให้แก่ชุมชน และประสานพ่อค้าของเก่ามารับซื้อให้แก่ชุมชน เป็นแบบซื้อมาขายไปพร้อมกับจดสถิติไว้ แต่ยังไม่มีการจัดการที่เป็นระบบ ซึ่งก็พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ ปัญหาที่พบในการดำเนินการ จัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลของชุมชนนั้นก็คือ การขาดงบประมาณในการดำเนินการ และการขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากพ่อค้ารับซื้อของเก่าไม่มาตามนัด และมีการกดราคาในการรับซื้อ (อุบล ไชยศรี, 2558)

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทางคณะกรรมการได้มีการปรึกษาหาทางแก้ไข จึงลงความเห็นที่จะรวบรวมขยะที่รับซื้อจากครัวเรือน แล้วนำไปขายให้แก่บริษัทที่รับซื้อขยะรีไซเคิลในตัวเมืองน่าน โดย ด.ต. สถิตย์ เสาร์แดน (ยศในขณะนั้น) เป็นผู้รับอาสาที่จะนำรถยนต์ส่วนตัวบรรทุกขยะรีไซเคิลที่รับซื้อไปขายให้แก่บริษัท โดยได้รับค่าสนับสนุนน้ำมันตามจริง ปรากฏว่าได้รับผลกำไรเพิ่มขึ้น แต่ก็เกิดความยุ่งยากในการจัดการ

การได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ภายหลังจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่านเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะให้แก่ครัวเรือน โดยเฉพาะการจัดอบรมให้ความรู้ในเชิงเทคนิคแก่ครัวเรือนในการคัดแยกขยะอย่างไรให้ได้ราคาเพิ่มมากขึ้น ต่อมาครัวเรือนมีความเข้าใจสามารถใช้เทคนิคในการแยกขยะแต่ละชนิดเมื่อเวลานำมาขายให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านจะมีราคาที่สูงขึ้น เช่น การแยกฝาขวดออกจากขวด หรือแยกข้อต่อพีวีซีแยกออกจากท่อตรง เพราะว่าทั้งสองอย่างราคาแตกต่างกัน และสามารถขายแยกชิ้นส่วนได้ การแยกขวดสีออกจากกัน ขวดสีขาวไม่นำมารวมกับขวดสีอื่น แยกพลาสติกออกเป็นประเภทพลาสติกเหนียว ได้แก่พลาสติกขาวขุ่น พลาสติกสีรวม พลาสติกแข็งใส พลาสติกกรอบพวกกล่องซีดี แก้วน้ำพลาสติก แยกแต่ละชนิดออกจากกันเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้แก่ครัวเรือน (อุบล ไชยศรี, 2558) การให้ความรู้แยกขยะรีไซเคิลประเภทกระดาษ ครัวเรือนจะมีการแยกกระดาษลัง กระดาษขาวดำ หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม กล่องกระดาษ กระดาษรวม และกระดาษอาร์ตมัน ออกจากกัน ก่อนจะนำมาขาย เช่นปกสมุด ตัวปกจะเป็นกระดาษมีสี หรือกระดาษอาร์ตมัน ครัวเรือนจะดึงออกจากเล่มเนื่องจากปกกระดาษจะขายให้แก่คณะกรรมการในราคา กิโลกรัมละ 2 บาท ส่วนกระดาษสมุดด้านในจะเป็นชนิดขาวดำ ซึ่งมีราคาสูงกว่าในราคา กิโลกรัมละ 3 บาท เป็นต้นและนำมาสู่ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายของบริษัทรับซื้อขยะรีไซเคิล จากบริษัททวงษ์พาณิชย์เข้ามารับซื้อถึงภายในชุมชน ทำให้ปัญหาที่ทางคณะกรรมการได้ประสบพบไปการดำเนินงานทางคณะกรรมการจะประสาน

ขอทราบราคาจากทางบริษัทก่อนกำหนดวันรับซื้อ เพื่อนำมากำหนดราคาที่ได้รับซื้อจากครัวเรือน ซึ่งราคาขยะรีไซเคิลจะไม่คงที่ตายตัว มีการขยับขึ้นลงตามสถานการณ์ของตลาด และราคาน้ำมันของตลาดโลก (สัมฤทธิ์ เชื้อนธนะ, 2558) สำหรับราคาที่คณะกรรมการจะแจ้งให้แก่ครัวเรือนทราบหากมีการปรับราคาขึ้นลงของราคาขยะจากบริษัทที่รับซื้อ ทุกครัวเรือนจะไม่ถือเอาราคาผลกำไรจากการขายเป็นที่ตั้ง พุนที่นำขยะมาขายจะถือว่าได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ช่วยการลดปริมาณขยะลงก่อนที่จะนำมาทิ้ง ซึ่งราคาขยะรีไซเคิลที่นำมาขายบางประเภท เช่นขวดน้ำดื่ม PET ที่ครัวเรือนนำมาขายให้แก่คณะกรรมการในราคา 12 - 13 บาท ทางคณะกรรมการจะขายให้แก่บริษัททวงษ์พาณิชย์ที่เข้ามารับซื้อจากคณะกรรมการในราคา 15 บาท ถึงแม้พ่อค้าเร่ที่เข้ามาขอรับซื้อจากครัวเรือนจะให้ราคาสูงกว่าคณะกรรมการของหมู่บ้าน แต่ครัวเรือนพร้อมใจที่จะขายให้เฉพาะคณะกรรมการของชุมชนเนื่องจากทุกคนพร้อมใจกันเห็นว่า เมื่อครัวเรือนขายให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ผลกำไรยังคงตกอยู่ในชุมชนบ้านวังฆ้อง เมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ เงินกำไรที่ได้ยังนำมาจัดเป็นสวัสดิการให้แก่ชุมชน เช่นการจัดการแข่งขันกีฬา การนำมาเป็นค่าดอกเบี้ยเงินที่สนับสนุนช่วยเหลือในงานศพของครัวเรือนในชุมชน เป็นต้น แต่ถ้าหากขายให้แก่พ่อค้าเร่ กำไรทุกบาททุกสตางค์พ่อค้าเร่ นำออกไปจากชุมชนทั้งหมด (วันเพ็ญ ณ น่าน, 2558)

นอกจากการจัดกิจกรรมในการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังฆ้องแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้แก่ชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เช่นมีการจัดผ้าป่าขยะรีไซเคิล การจัดกิจกรรมของเก่าแลกของใหม่ ในลักษณะของการจับทางบัตรชิงรางวัลโดยการเชิญชวนให้ครัวเรือนนำแปรงสีฟันเก่ามาแลกแปรงสีฟันใหม่ การแลกน้ำมันเก่า มาแลกน้ำมันใหม่เพื่อส่งเสริมไม่ให้มีการทอดทิ้ง ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้น ในการจูงใจให้แก่สมาชิกจากครัวเรือนมาร่วมกิจกรรมโดยนำผลกำไรในการดำเนินการของธนาคารขยะนำมาคืนให้แก่ชุมชนแล้วนั้น ยังต่อยอดจากเรื่องขยะไปสู่การดูแลสุขภาพของคนในชุมชนบ้านวังฆ้องอีกหนทางหนึ่งด้วย

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.19 การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก โดยรูปแบบของการนำผลกำไรจากการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล มาชื้อน้ำมันพืช เพื่อรับแลกน้ำมันเก่านำมาแลกน้ำมันใหม่ เพื่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านวังม่วงในการลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ

4.2.3.5 กิจกรรมการจัดการขยะทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

จากการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะนำมาทิ้งในถังขยะ เพื่อให้ทาง อบต. ถمیمต้องเข้ามาบริหารจัดการต่อไปนั้น จากการสังเกตในการลงพื้นที่สำรวจชุมชนบ้านวังฆ้องพบว่าตามถนนสายหลัก และตามซอยต่าง ๆ จะมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่พบเห็นการทิ้งขยะเรี่ยราดตามถนนหรือภายในหมู่บ้าน สืบเนื่องจากทางชุมชนบ้านวังฆ้องใช้วิธีในการเก็บถังขยะไว้ในรั้วบ้าน จะนำถังขยะออกมาวางไว้หน้าบ้านเฉพาะในวันที่ทาง อบต. ถمیمต้องได้ว่าจ้างเอกชนเข้ามารับขยะเพื่อไปทิ้งเท่านั้น จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ที่นำแนวความคิดและวิธีเก็บถังขยะไว้ในรั้วบ้านว่า ได้นำแนวคิดจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน เนื่องจากตามถนนและซอยต่าง ๆ ในเขตเทศบาลมีช่องทางในการสัญจรคับแคบ และหากมีถังขยะวางไว้หน้าบ้านอาจเป็นการกีดขวางทางจราจร รวมถึงอาจถูกสุนัขมาคุ้ยเขี่ยทำให้ขยะตกเรี่ยราดไม่เป็นที่เรียบร้อยต่อสายตานักท่องเที่ยว และส่งกลิ่นเหม็นสร้างปัญหาความรำคาญ จึงนำมาประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ชุมชนบ้านวังฆ้องได้นำมาปฏิบัติ ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ไม่มีปัญหาขยะที่ตกเรี่ยราดตามบริเวณถังขยะภายในชุมชน นอกจากใช้มาตรการในการเก็บถังขยะแล้ว ชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีการตั้งคณะกรรมการที่เรียกว่าสายตรวจความสะอาด ซึ่งหากคณะกรรมการไปพบเห็นขยะตกทิ้งเรี่ยราดบริเวณหน้าบ้านของครัวเรือนไหน สามารถที่จะเข้าไปตักเตือนและปรับเพิ่มเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการร่วมดูแลความสะอาดภายในบริเวณชุมชน

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.20 การแก้ไขปัญหาขยะตกเรี่ยราด ไม่เป็นที่เรียบร้อยต่อสายตานักท่องเที่ยวและส่งกลิ่นเหม็นสร้างปัญหาความรำคาญ ภายในชุมชนบ้านวังฆ้อง โดยใช้วิธีนำถังขยะไว้ในรั้วบ้าน

นอกจากกิจกรรมการคัดแยกขยะจากครัวเรือนแล้ว ชุมชนบ้านวังฆ้องมีกิจกรรมการใช้ซ้ำ และการนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ในครัวเรือนอย่างชัดเจน เช่นกิจกรรมการใช้ซ้ำในการใช้ภาชนะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก ชุมชนบ้านวังฆ้องจะมีข้อตกลงร่วมกันในมติของชุมชนในการจัดเลี้ยงภายในชุมชน โดยใช้กระติบข้าวเพื่อบรรจุข้าวเหนียว แทนการใช้ถุงพลาสติก การงดใช้กล่องโฟมในการบรรจุอาหาร เป็นต้น

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพที่ 4.21 การใช้ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำ โดยใช้กระติบข้าวเหนียว การใช้แก้วน้ำแทนภาชนะที่ทำจากพลาสติก และการใช้จาน ชามแทนการใช้กล่องโฟมในการจัดงานเลี้ยง เพื่อลดปริมาณขยะ

4.2.3.6 กิจกรรมการจัดการขยะอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด แก่ชุมชน

ชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะอันตรายออกจากขยะทั่วไปก่อนที่จะนำมาทิ้งลงในถังขยะ โดยกระบวนการสร้างความเข้าใจจากสื่อที่มีอยู่ในชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวภายในชุมชน การรณรงค์ของนักเรียนจากโรงเรียนบ้านวังฆ้อง การจัดรายการสถานีวิทยุของเด็กนักเรียน การจัดกิจกรรมเวทีครอบครัวเข้มแข็ง และการออกพบปะของสมาชิก อสม.บ้านวังฆ้องเพื่อสร้างความเข้าใจจากผลกระทบของขยะอันตรายให้แก่ครัวเรือน จากการสัมภาษณ์คุณไสว เขยด้อย ผอ.รพ.สต.ถืมตอง และคุณอุบล ไชยศรี บอกว่า ครัวเรือนบ้านวังฆ้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการคัดแยกขยะอันตรายจำพวกหลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระป๋องบรรจุภัณฑ์สารฆ่าแมลง จำพวกยาฆ่ามด ฆ่ายุง เมื่อหมดการใช้งานให้แยกใส่ภาชนะหรือถุงพลาสติกไว้แล้วนำมาให้ทางคณะกรรมการธนาคารขยะ แล้วทางคุณอุบล ไชยศรีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของ รพ.สต.ถืมตองจะนำไปพร้อมกับขยะอันตรายของ รพ.สต.ถืมตอง เพื่อส่งต่อไปยังที่รวบรวมของขยะอันตรายของโรงพยาบาลน่าน รวมถึงคุณสมศักดิ์ ไชยศรี ซึ่งเวลาไปทำงานได้ผ่านทางในเขตเทศบาลเมืองน่าน ก็จะนำไปใส่ยังจุดรวบรวมขยะอันตรายของทางเทศบาลเมืองน่านอีกทางหนึ่งด้วย จากการลงพื้นที่ของชุมชนบ้านวังฆ้องจะสังเกตเห็นมีครัวเรือนได้มีการคัดแยกขยะอันตรายประเภทหลอดไฟ และถ่ายไฟฉายใส่ถุงพลาสติกมาวางไว้ที่ธนาคารขยะ มีการเขียนชื่อจากเจ้าของครัวเรือนที่นำมาทิ้งติดกับถุงพลาสติก แต่ภายในชุมชนไม่พบภาชนะ จูดยกรับขยะอันตรายจาก อบต.ถืมตองแต่อย่างใด จะมีแต่ภาชนะเป็นถังหิ้วที่ทำจากยางรถยนต์เก่าที่ทาง อบต.ถืมตองจัดหาจูงกรับขยะทั่วไปมอบให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้อง

กิจกรรมภายในชุมชนที่ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะอันตรายจากครัวเรือนก่อนที่จะนำมาทิ้งในถังขยะ จากการสัมภาษณ์ คุณอุบล ไชยศรี คณะกรรมการธนาคารขยะ และคุณจันทร์เพ็ญ ปิรมแพง ประธาน อสม.บ้านวังฆ้อง ว่าได้เสริมรูปแบบในการจับของรางวัลเพื่อมอบให้แก่ครัวเรือนที่เข้าร่วมในคราวประชุมประจำเดือน ส่วนของรางวัลส่วนใหญ่จะเป็นของกินของใช้ เช่น น้ำมันพืช กระป๋อง น้ำปลาโดยนำผลกำไรจากการขายขยะรีไซเคิล และรับบริจาคจากวัดบ้านวังฆ้อง มาเป็นของรางวัล ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ยึดติดมูลค่าจากของรางวัล แต่ทุกครัวเรือนยินดีให้ความร่วมมือในการคัดแยกเป็นอย่างดี

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2558

ภาพที่ 4.22 การคัดแยกขยะอันตรายของครัวเรือน

4.2.4 ความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชนบ้านถ้ำทอง

4.2.4.1 ความรู้ ความเข้าใจ ความมีวินัย และจิตสำนึกในการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

จากมติของชุมชนในการขับเคลื่อนมาสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจทุกรูปแบบให้แก่ครัวเรือน ชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีการดำเนินการไปพร้อมกับการร่วมคิด ร่วมทำ นั่นคือได้มีการร่วมค้นหา ปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน แล้วร่วมคิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ภายใต้หลักการคือ การเอา ชาวบ้านเป็นแกนกลาง อาศัยมติของชุมชนเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน ไม่มีรูปแบบของการ บังคับ อาศัยความสมัครใจ และจิตสำนึกร่วมกันในการดำเนินงานไปพร้อมกับการเรียนรู้ และร่วม แก้ปัญหาร่วมกันในการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีความรู้ในกระบวนการคัดแยกขยะทั้ง 4 ประเภท คือ (1) ขยะอินทรีย์ (2) ขยะรีไซเคิล (3) ขยะอันตราย (4) ขยะทั่วไป เห็นได้อย่างชัดเจน จากการสังเกต และสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิล และคุณกิจจา ทองสุขผู้ใหญ่บ้านวัง ฆ้อง ว่าหลังจากที่มีมติในการขับเคลื่อนตามนโยบายทางของ อบต.ถ้ำทอง ในการลดปริมาณขยะ แล้ว นำมาสู่เวทีการเรียนรู้ในหลาย ๆ เวทีร่วมกันของชาววังฆ้อง ในการสร้างความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการขับเคลื่อนและกระบวนการจัดการขยะ ในแต่ละประเภทเช่นกระบวนการจัดการขยะ อินทรีย์โดยการจัดทำเสวียน และการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ใช้ภายในครัวเรือนการจัดการ

ขยะรีไซเคิลมีการดำเนินการในรูปของธนาคารขยะ และจัดกิจกรรมตลาดนัดขยะ ในทุกวันเสาร์แรกของเดือน การจัดการขยะรีไซเคิลจากจุดเริ่มต้นในเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ดำเนินไปพร้อมกับการเรียนรู้ จากการซื้อมาขายไปของคณะกรรมการ นำมาสู่ในรูปของการจัดตั้งธนาคารขยะ ในปี พ.ศ. 2552 และจนปัจจุบันในปี พ.ศ. 2558 นอกจากทางคณะกรรมการมาร่วมกันรับซื้อขยะรีไซเคิลและช่วยกันคัดแยกแล้ว ยังนำมาสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของจิตอาสา จากเริ่มเปลี่ยนกันเป็นหมวดของกลุ่มสตรีบ้านวังม่วง มาร่วมในการรับซื้อและคัดแยกก่อนที่จะขายให้แก่บริษัท ปัจจุบันนี้ครัวเรือนที่ไม่ติดภารกิจจะมาร่วมช่วยกัน เป็นจิตอาสาที่ร่วมกันทำทุกครัวเรือน ไม่มีการบังคับแต่ทุกคนมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะทำเพื่อบ้านวังม่วง และร่วมรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ในธนาคารขยะด้วยถึงแม้ผลกำไรจะไม่สูง แต่ทุกคนที่มาาร่วมกันทำกิจกรรมต่างมีความภาคภูมิใจจากการพูดคุยกับครัวเรือนที่นำขยะรีไซเคิลมาขาย ถึงความรู้ความเข้าใจในหลัก 3Rs และนำไปใช้ประโยชน์ของขยะมูลฝอย ว่าครัวเรือนเริ่มจากการมีส่วนร่วมจากการเริ่มลงมือทำด้วยวิธีการง่าย ๆ ในการคัดแยกขยะแต่ละประเภท จนกระทั่งได้รับความรู้จากการจัดฝึกอบรมของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่านที่จัดฝึกอบรมการคัดแยกขยะ และการรับฟังข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการของชุมชน จนเป็นมติร่วมกันในกิจกรรมร่วมกันในการลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูป ขึ้นภายในชุมชนและครัวเรือน ทุกคนต่างพูดไปทางเดียวกันว่าจากจุดเริ่มต้นจากขยะเล็ก ๆ แต่สามารถเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมได้หลาย ๆ กิจกรรม ได้ที่ทำให้ชุมชนบ้านวังม่วงมีความสามัคคี และเกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เช่น ชุมชนมีมติดลดการใช้ และการใช้ซ้ำ นำไปสู่เรื่องของสุขภาพ เรื่องของอาหารปลอดภัย นั่นคือไม่ใช้กล่องโฟมมาใช้บรรจุอาหารในงานเลี้ยง หรืองานภายในชุมชนเปลี่ยนมาใช้กระติ๊บข้าวแทนซึ่งสามารถใช้ซ้ำ และปลอดภัยกว่าการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร การลดค่านิยมในการวางพวงหรีดเคาพศพที่ทำจากดอกไม้พลาสติกสด หรือวัสดุอื่นๆ ที่จะต้องนำไปเผา เปลี่ยนมาใช้ไม้กระถางแทน เสร็จงานยังสามารถนำไปปลูกไปประดับภายในวัด หรือตามชุมชนต่าง ๆ เพื่อเกิดความร่มรื่นและความสวยงามของชุมชน กิจกรรมครอบครัวเข้มแข็ง ดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการนำขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ แทนการใช้สารเคมี นอกจากจะช่วยประหยัดภายในครัวเรือนแล้วยังส่งผลต่อถึงเรื่องของสุขภาพของคนในครัวเรือน และการเพิ่มรายได้จากการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์ของกลุ่มสตรี และกลุ่มผู้สูงอายุ

จากการสังเกตการณ์ทั้งขยะในภาชนะที่ทาง อบต.ถืมตองนำมาวางประจำให้แก่ชุมชนบ้านวังม่วง จะพบว่าส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี ชุมชนเกิดความสะอาด และมีการคัดแยก จะมีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือ เช่น ยังมีการนำถุงพลาสติกมาทิ้งในถัง หรือมีขยะอินทรีย์มาทิ้งเล็กน้อย จากการสอบถามคุณสมศักดิ์ ไชยศรีถึงการให้ความร่วมมือในการ

คัดแยกขยะของครัวเรือน ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะมีบางครัวเรือนที่มีภารกิจที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านหรือไปทำงานที่อื่น นาน ๆ ถึงกลับบ้าน จะมีบางที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะจากครัวเรือนแต่เป็นส่วนน้อยในชุมชน

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

ภาพที่ 4.23 การทิ้งขยะจากครัวเรือน ที่นำมาวางไว้เพื่อให้ทาง อบต.ถืมตอง มาดำเนินการจัดเก็บ เพื่อนำไปกำจัด

4.2.4.2 ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำมาใช้ประโยชน์

จากการสัมภาษณ์คุณอุบล ไชยศรี คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล ถึงการดำเนินการของธนาคารฯ ในการรับซื้อขยะรีไซเคิลจากครัวเรือน จากการจัดการขยะรีไซเคิลทำให้ประชาชนบ้านวังม่วงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะให้แก่ทางคณะกรรมการ (ตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 ถึงเดือน สิงหาคม 2558) สามารถขายขยะรีไซเคิลได้ถึง 106,302 บาท มีเงินกำไร 60,617 บาท (อุบล ไชยศรี, 2558) จากผลกำไรสามารถนำมาเป็นสวัสดิการในหลายรูปแบบให้แก่ชุมชน

จากการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 ถึงปัจจุบัน สามารถรวบรวมปริมาณวัสดุรีไซเคิลได้ ดังนี้ (อุบล ไชยศรี, 2558)

ประเภทกระดาษ	จำนวน	17,527.10	กิโลกรัม
ประเภทพลาสติก	จำนวน	10,782.70	กิโลกรัม
ประเภทโลหะ	จำนวน	7,609.15	กิโลกรัม
ประเภทเศษแก้ว	จำนวน	10,207.10	กิโลกรัม
อื่น ๆ	จำนวน	1,574.50	กิโลกรัม
รวม	จำนวน	70,700.55	กิโลกรัม

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.24 การจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลของชุมชนบ้านวังม่วงในทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน

4.2.4.3 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลง

จากการสัมภาษณ์ คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้องถึงปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้องก่อนที่จะเริ่มช่วยกันขับเคลื่อนในปี พ.ศ. 2551 นั้นครัวเรือนไม่มีการคัดแยกเมื่อถึงกำหนดวันที่รถที่ อบต. ถูมตอง ว่าจ้างมารับขยะไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน ในการกำหนดสองอาทิตย์มาเก็บ 1 ครั้ง แทบทุกหลังคาเรือนจะมีปริมาณขยะมากถึงล้นถังภาชนะ ทำให้เกิดภาพที่ไม่สวยงามต่อผู้พบเห็น หลังจากทีครัวเรือนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ พบว่าปริมาณขยะจากครัวเรือนมีปริมาณที่ลดลง บางครัวเรือนที่นำมาทิ้งก็ไม่ถึงครึ่งถัง หรือถ้ามีการใส่กระสอบจะมีเพียงแค่ครึ่งกระสอบ แต่บ้านวังฆ้องไม่มีการบันทึกน้ำหนักของปริมาณขยะที่แท้จริง จากการสังเกต ข้อมูลในตารางที่ 4.2 บัญชีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลถูมตอง ในการเริ่มนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถูมตอง จะเห็นได้ชัดว่าในปี พ.ศ. 2551 – 2553 มีทิศทางที่ลดลง จากค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะให้แก่ทางเทศบาลเมืองน่าน ปี พ.ศ. 2551 จำนวน 266,889.75 บาท ในปี พ.ศ. 2553 ลดลงเหลือ 185,085.00 บาท (ภาพรวมทั้งตำบลถูมตอง)

4.2.4.4 การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

จากการดำเนินงานในการจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนกระทั่งนำมาสู่การได้รับรางวัลแห่งความสำเร็จในปี พ.ศ. 2553 บ้านวังฆ้องประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมประกวดรางวัลโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่ายรับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี พ.ศ. 2553 จัดโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อมสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สร้างความภาคภูมิใจมาสู่พี่น้องชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถูมตอง ตลอดถึงองค์การบริหารส่วนตำบลถูมตองและภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินการร่วมกับชุมชนบ้านวังฆ้อง ความสำเร็จในการจัดการขยะทำให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะ และทางกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนโครงการขยายเครือข่ายอีก 20 ชุมชนในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นที่เล็งในการแนะนำให้ความรู้การคัดแยกขยะ การทำธนาคารขยะ และคอยช่วยเหลือในการประสานบริษัทที่มารับซื้อ ชุมชนที่เข้าร่วมในขณะนั้นแยกเป็นหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลถูมตอง และตำบลอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดน่าน ดังนี้

1. ชุมชนในตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน มีหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) บ้านถ้ำทอง หมู่ที่ 1
- 2) บ้านเขื่อนแก้ว หมู่ที่ 2
- 3) บ้านนาท้อเด่น หมู่ที่ 3
- 4) บ้านกัวป่าห้าว หมู่ที่ 4
- 5) บ้านคอนถ้ำทอง หมู่ที่ 5
- 6) บ้านฝายแก หมู่ที่ 6
- 7) บ้านใหม่สุขสันต์ หมู่ที่ 7

2. ชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดน่าน

- 1) บ้านรงน้อย หมู่ที่ 3 ตำบลคูใต้ อำเภอเมืองน่าน
- 2) บ้านคอวัง หมู่ที่ 9 ตำบลคูใต้ อำเภอเมืองน่าน
- 3) บ้านรงใหม่พัฒนา หมู่ที่ 14 ตำบลคูใต้ อำเภอเมืองน่าน
- 4) บ้านน้ำแก่นเหนือ หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง
- 5) บ้านนาเหลียงใน หมู่ 1 ตำบลนาเหลียง อำเภอเวียงสา
- 6) บ้านนาเหลียงนอก หมู่ที่ 3 ตำบลนาเหลียง อำเภอเวียงสา
- 7) บ้านหลักหมื่น หมู่ที่ 1 ตำบลนาทะนุง อำเภอนาน้อย
- 8) บ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น
- 9) บ้านป่าเป้า หมู่ที่ 6 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น
- 10) บ้านไก่อเลื้อย หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น
- 11) บ้านป่าคำ หมู่ที่ 11 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น
- 12) บ้านป่าคา หมู่ที่ 1 ตำบลป่าคาหลวง อำเภอบ้านหลวง
- 13) บ้านพีเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง

นอกจากนี้ยังมีชุมชนและองค์กรที่ให้ความสนใจได้มาศึกษาดูงานในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ มาเยี่ยมชมนศูนย์เรียนรู้ในการดำเนินงานของธนาคารขยะ และการดำเนินงานของร้านศูนย์บาทของชุมชนบ้านวังฆ้องอีกมากมาย ทั้งชุมชนจากภายในจังหวัดน่าน และจากต่างจังหวัด ปัจจุบันชุมชนบ้านวังฆ้องได้รับการคัดเลือกจากสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้สังคมรีไซเคิลภาคเหนือ มีภาคีเครือข่าย 4 ภาค (สมศักดิ์ ไชยศรี, 2558) เริ่มในปี พ.ศ. 2555 เป็นแหล่งเรียนรู้สังคมรีไซเคิลภาคเหนือ และภาคกลาง ปี พ.ศ. 2556 เป็นแหล่งเรียนรู้สังคมรีไซเคิลภาคใต้ ปี พ.ศ. 2557 เป็นแหล่งเรียนรู้สังคมรีไซเคิลภาคอีสาน นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2557 ทางสถาบันการจัดการบรรจุ

ภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ก่อร่วมก่อตั้งมูลนิธิเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลัก 3Rs ซึ่งศูนย์วังน้อยได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ให้แก่ภาคีเครือข่าย และผู้สนใจ

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 4.25 การเข้ารับศึกษาดูงานของชุมชนบ้านวังน้อยจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

จากการสังเกตศูนย์เรียนรู้ในการจัดการขยะของชุมชนบ้านวังฆ้องที่เป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ จากการจัดการขยะ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของสุขภาพของคนในชุมชน, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน, การดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องของชุมชนเข้มแข็ง แหล่งเรียนรู้ที่โดดเด่นที่สำคัญของชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่

1. การคัดแยกจากต้นทาง ทุกครัวเรือนมีความเข้าใจในการคัดแยก และใช้วิธีง่าย ๆ ไม่ต้องสิ้นเปลืองในการลงทุนในการจัดการขยะที่คัดแยกออกมา เช่น ใช้ภูมิปัญญาในการจัดทำเสวียนมาจัดการขยะอินทรีย์ ใช้วิธีทำปุ๋ยแบบง่าย ๆ ในการนำมาเทใส่บริเวณโคนต้นไม้ การใช้ภาชนะอุปกรณ์ที่มีในครัวเรือน เช่น กระสอบปุ๋ยมาแยกประเภทของขยะรีไซเคิล เป็นต้น

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง และผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 4.26 การคัดแยกขยะและกระบวนการจัดการขยะจากครัวเรือน

2. การจัดตั้งและการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิล และการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล และการดำเนินการของร้านศูนย์บาท จากการดำเนินการของคณะกรรมการที่เสียสละ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน และการดำเนินงานที่มีความโปร่งใส จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิลกล่าวว่าคณะกรรมการจะมีการนำสรุปผลการดำเนินงานทุกรอบเดือน เพื่อแจ้งในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทราบ และการดำเนินการจัดกิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิลทางคณะกรรมการจะทำโดยจิตอาสาในการรับซื้อขยะจากครัวเรือน โดยไม่มีค่าตอบแทนในการดำเนินงาน จนกระทั่งปัจจุบันสมาชิกจากครัวเรือนมาร่วมเป็นจิตอาสาโดยไม่มี การบังคับ เพราะทุกคนต่างเห็นถึงความสำคัญของส่วนรวมร่วมกัน มาร่วมช่วยดำเนินการในการขายขยะ และช่วยกันรับซื้อ คัดแยกเพื่อขายให้แก่บริษัท

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.27 การจัดตั้งและการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิลและการจัดตลาดนัดขยะ (1)

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.28 การจัดตั้งและการดำเนินงานของธนาคารขยะรีไซเคิลและการจัดตลาดนัดขยะ (2)

3. ฐานเรียนรู้ในการประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การนำกระป๋องน้ำเครื่องดื่มอัดลม เบียร์ มาดัดแปลงเป็นภาชนะที่นำมาใช้ประโยชน์เป็นพวกตะกร้าใส่ของและรูปทรงต่าง ๆ ที่สวยงามเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก และการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์เพื่อจำหน่าย เป็นต้น

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.29 การจัดเป็นฐานเรียนรู้ในการประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของชุมชนบ้านวังม่วง

4. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมให้มีปลูกพืชผักสวนครัวเรือนและลดใช้สารเคมี โดยเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ การจัดพื้นที่ภายในชุมชนเป็นสถานที่จำหน่ายผักปลอดสาร เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน เป็นต้น

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.30 การส่งเสริมให้ครัวเรือนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษโดยใช้ปุ๋ยจากการคัดแยกขยะอินทรีย์แทนการใช้สารเคมี และการส่งเสริมการขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

5. ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) การดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

ชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง เป็นชุมชนเกษตรกรรม อาชีพหลักส่วนใหญ่ของราษฎรคือการทำการเกษตร นอกจากการนํานํ้าข้าวแล้ว คือการปลูกถั่วเหลือง และการทำสวนผลไม้และสวนไผ่ จากการสัมภาษณ์นายกิจจา ทองสุข ผู้ใหญ่บ้าน วังฆ้อง แต่เดิมในอดีตชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนที่มีความเป็นชนบท อุดมสมบูรณ์เหมือนดังคำว่าในนํ้ามีปลา ในนํ้ามีข้าว นํ้าท่าอุดมสมบูรณ์ ใช้ชีวิตท่ามกลางความเรียบง่าย การดำรงชีวิตบนวิถีเกษตรกรรมที่ไม่เน้นทางวัตถุนิยม แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญของวัตถุนิยมเอาความสะดวกสบายเป็นที่ตั้ง การดำเนินชีวิตเปลี่ยนเกิดการแข่งขัน จากการทำการเกษตรเพื่อบริโภค ก็มาเป็นการผลิตเพื่อส่งออกต้องการผลผลิตที่สูงจึงเริ่มหันมาใช้สารเคมีกันมากขึ้น ปัญหาในชุมชนเริ่มพบเห็น ถึงปัญหาของยาเสพติดและปัญหาเรื่องของสุขภาพ ผู้คนเริ่มมีการเจ็บป่วยของโรคแปลก ๆ ใหม่ ๆ เริ่มมีคำพูดมาจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่าไม่เคยมีอาการแบบนี้ แบบนั้นมาก่อน ในนํ้าที่เคยมีปลา เริ่มลดลงเหลือน้อย รวมถึงนํ้าที่จะใช้ในการเกษตรเหลือน้อยลง แม่นํ้าลำคลองเริ่มแห้งขอด พื้นที่ริมฝั่งแม่นํ้าเดิมที่จะเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักไว้เพื่อบริโภค เริ่มมีขยะมาทิ้ง มีการเผาขยะ เผาเศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว ต้นตอข้าวโพดทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ เมื่อเห็นว่าหากปล่อยไปเรื่อย ๆ จะทำให้คนในชุมชนเกิดปัญหาที่แก้ไขได้ยาก จึงนำมาสู่แนวคิดการงดการเผาขยะ และภาคการเกษตรโดยเฉพาะฟางข้าว นำมาเป็นคอกในเวลาที่ชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนถือเอามติของเสียงส่วนใหญ่และส่งเสริมให้ครัวเรือนในชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้ใช้ชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หลังจากการทำนํ้าข้าวเสร็จก็จะส่งเสริมให้มีการปลูกถั่วเหลืองแทนพืชที่ต้องใช้นํ้ามาก และห้ามเผาตอซังหรือฟางข้าว โดยเปลี่ยนมาใช้วิธีไถ่กลบแทน ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้เพื่อบริโภค ซึ่งตรงกับการสัมภาษณ์ของนายเจด็จ เสริฐศรี ประธานกลุ่มปลูกถั่วเหลืองว่าถือเอามติของชุมชนที่ไม่ให้มีการเผาตอซังข้าวใช้วิธีไถ่กลบ เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน หันมาปลูกถั่วเหลืองกันมากขึ้น และงดใช้สารเคมีในแปลงนา เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ชุมชนส่งเสริมให้มีการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองภายในครัวเรือน ซึ่งก็เป็นการลดต้นทุนในการทำการเกษตร

จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารขยะรีไซเคิล ถึงการผลิตนํ้าหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักจากเศษขยะอินทรีย์ ว่าทางชุมชนบ้านวังฆ้องได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง และเจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบลถ้ำทองที่เข้ามาให้การอบรมการทำนํ้าหมักชีวภาพ ปัจจุบันจะเหลือเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ยังมีการทำนํ้าหมักชีวภาพใช้ในการเกษตร เนื่องจากว่าครัวเรือนไหนที่มีผู้สูงอายุมักจะบ่นว่ามีกลิ่นเหม็น จึงเปลี่ยนมาจัดการขยะ

อินทรีย์โดยการทำปุ๋ยหมัก และใช้วิธีง่าย ๆ เช่น ทำเสวียน และนำเศษใบไม้ ใบหญ้ามาเทกอง บริเวณโคนต้นไม้ตามในสวนแทน จากการสังเกตชุมชนบ้านวังฆ้องถึงการเชื่อมโยงจากชุมชน ปลอดภัย ที่มีการคัดแยกขยะสู่การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านวังฆ้อง จะเห็นว่าจากการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะอินทรีย์ก่อนที่จะนำมาทิ้ง แล้วเปลี่ยน มาทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ภายในครัวเรือนด้วยวิธีง่าย ๆ จากการลงสำรวจพื้นที่ของชุมชนบ้านวังฆ้องจะ เห็นทุกครัวเรือนได้มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย ในช่วงยามเย็นก็จะเห็น สมาชิกในครัวเรือนนำผลผลิตทางการเกษตรมาวางขายตามบริเวณหน้าบ้านมีการจัดทำสิ่งประดิษฐ์ จากวัสดุรีไซเคิลเพื่อจำหน่ายเป็นที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว และขณะที่เข้ามาศึกษาดูงาน นอกจากนั้น มีการรวมกลุ่มในการประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ เช่น กลุ่มของผู้สูงอายุใช้เวลาว่าง ได้รวมกลุ่มมาจัดทำดอกไม้จันทน์ ด้วยวิธีง่าย ๆ เอาเศษวัสดุที่มีอยู่มาจัดทำดอกไม้จันทน์เพื่อ จำหน่าย และทางคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลยังมีการต่อยอดของการคืนกำไรเพื่อนำมาเป็น สวัสดิการให้แก่ชุมชน โดยการนำเอาเงินกำไรของการดำเนินงานธนาคารขยะมารับซื้อ ดอกไม้จันทน์จากกลุ่มผู้สูงอายุ เมื่อสมาชิกของธนาคารขยะได้เสียชีวิต ก็จะนำดอกไม้จันทน์ที่รับ ซื้อไปมอบให้แก่ทางเจ้าภาพจำนวน 300 ดอก/ศพ เพื่อเป็นการช่วยเหลือ นอกจากนั้น ยังมีการเชื่อมโยง กิจกรรมในประเพณีของชุมชน การจัดทำตุ๊กและการถวายตุ๊กของคนในชุมชน โดยประดิษฐ์ตุ๊กจาก เศษวัสดุรีไซเคิลที่มีอยู่ภายในครัวเรือน แทนการใช้วัสดุที่มีราคาแพง ๆ หรือซื้อสำเร็จจากร้านค้า นอกจากนั้นบ้านวังฆ้องได้มีมติจากที่ประชุมในการขยายความคิดไปกับกลุ่ม อสม.ในเรื่องของ อาหารปลอดภัย มีการรณรงค์ให้มาใช้วัสดุทางธรรมชาติแทนการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟมใน การบรรจุอาหาร รวมทั้งลดการบริโภคอาหารกล่องในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ไปร่วมการแข่งขันกีฬา หรืองานต่าง ๆ ของตำบลหรือของอำเภอ เมืองน่าน รวมถึงการมีกิจกรรมภายในชุมชนและเลี้ยง เลี้ยงรับรองแขกภายในชุมชนบ้านวังฆ้อง จากเดิมส่วนใหญ่มักจะอาศัยความสะดวก รวดเร็วโดยสั่ง อาหารกล่องจากร้านค้ามาคอยบริการ จึงมีการเปลี่ยนมาพฤติกรรมโดยทางกลุ่ม อสม.บ้านวังฆ้อง ร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน จะคอยช่วยบริการโดยทำอาหารบรรจุในใบตอง และหันมาใช้กระติบข้าวแทน

2) การสร้างรายได้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน

ชุมชนบ้านวังฆ้องมีกิจกรรมที่เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน ดังนี้

ก. มีรายได้จากการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนคัดแยกขยะ แล้วนำมาขาย ให้แก่ธนาคารวัสดุรีไซเคิล

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังน้อง

ภาพที่ 4.31 การนำขยะรีไซเคิลจากการคัดแยกมาขายให้แก่คณะกรรมการฯ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน

ข. มีรายได้จากการประดิษฐ์จากเศษวัสดุรีไซเคิล เช่นกลุ่มผู้สูงอายุ มีการทำดอกไม้จันทน์จำหน่าย และกลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวกันประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อจำหน่าย

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2558 และคณะกรรมการธนาคาร
ขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.32 การประดิษฐ์จากเศษวัสดุรีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่า

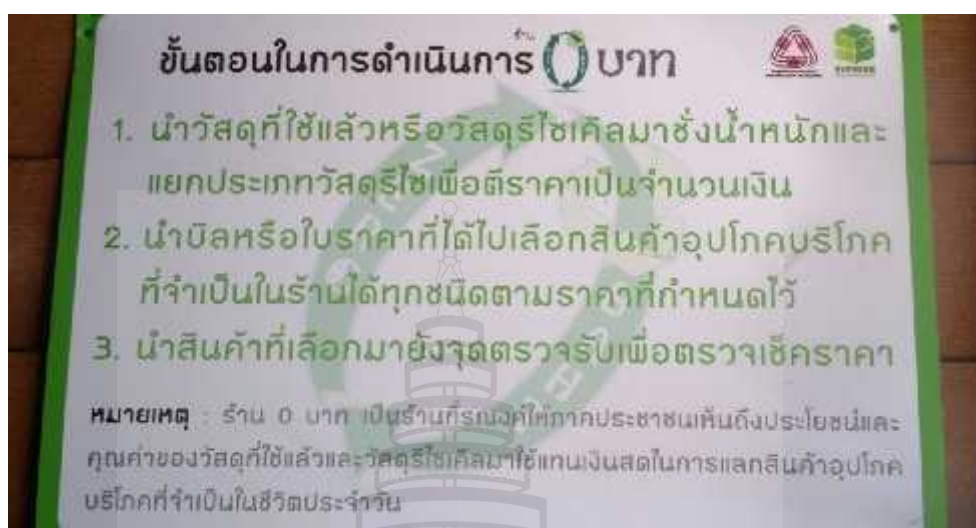
ค. มีรายได้จากการจำหน่ายพืชผักสวนครัว จากการส่งเสริมให้ครัวเรือนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ จากการขยายกิจกรรมการคัดแยกขยะอินทรีย์มาทำเป็นปุ๋ยสำหรับใส่ในแปลงพืชผักสวนครัว

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง

ภาพที่ 4.33 การจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้ครัวเรือน

ง. มีรายได้อาจจากการเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ และร้านศูนย์บาท

หมายเหตุ. ภาพประกอบโดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.34 ป้ายแสดงขั้นตอนการดำเนินการของร้าน 0 บาท

จ. มีรายได้อาจจากการเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะ ทำให้มีคณะศึกษาดูงานเข้ามาศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบมากมาย ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน เมื่อคณะมาศึกษาดูงานและมีการใช้บริการจากกลุ่มแม่บ้านวังม่วงในการทำอาหาร และอาหารว่างคอยบริการ การประกอบอาหารก็จะใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาทำ

ประกอบอาหาร โดยใช้วิธีการรับซื้อจากครัวเรือนภายในชุมชน จากจุดเริ่มต้นของการจัดการขยะ สามารถส่งผลถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ในการกระจายรายได้ให้แก่ครัวเรือน

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย ผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพที่ 4.35 การกระจายรายได้ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนจากการเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ

จ. มีรายได้จากการออมทรัพย์ในชุมชน เช่น จากธนาคารวัดสุริยไชเคิล ที่ทำให้ครัวเรือนให้ความสนใจต่อการออมทรัพย์ และเกิดความรู้สึกรักในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเองร่วมกันจึงมาช่วยระดมในการรับซื้อขยะ และคัดแยกเพื่อสำหรับขายให้แก่บริษัทร่วมกัน โดยไม่มีการเถียงว่าต้องบังคับแบ่งเวร แบ่งผลกันมา ทุกคนต่างยินดีมาช่วย และนอกจากนั้นยังมีการระดมทุนจากชุมชนเพื่อซื้อที่ดินเป็นที่ดินสาธารณะของชุมชนจำนวน 3 ไร่ เป็นเงิน 120,000 บาท สำหรับปลูกพืชสมุนไพร และไม้ยืนต้น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนจะมีเห็ด และหน่อไม้จำนวนมาก

หมายเหตุ. ภาพประกอบ โดย คณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังม่วง

ภาพที่ 4.36 ครัวเรือนมีแหล่งอาหารที่เกิดจากการระดมทุนซื้อที่ดินสาธารณะของชุมชน

ช. มีการนำรายได้ที่เกิดขึ้นมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

จากการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านวังฆ้องตั้งแต่เริ่มจากต้นทางนั่นคือครัวเรือนมีรายได้เสริมจากการคัดแยกขยะและรายได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต่อยอดจากขยะแล้ว จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ประธานธนาคารวัสดุรีไซเคิลว่าทางคณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลยังนำผลกำไรของธนาคารกลับคืนสู่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. จัดซื้อดอกไม้จันทน์จากกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์เพื่อช่วยเหลือให้แก่ครัวเรือนเมื่อมีผู้เสียชีวิตลง จำนวน 300 ดอก/ศพ
2. มอบเป็นกองทุนสนับสนุนในการแข่งขันกีฬาเยาวชน หรือประชาชนของชุมชนบ้านวังฆ้องเพื่อใช้เป็นค่าสนับสนุนอาหาร น้ำดื่มของผู้เข้าทำการแข่งขัน ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาท
3. มอบสำหรับเป็นค่าสวัสดิการให้แก่สมาชิกเมื่อเกิดกรณีเจ็บป่วย ต้องนอนที่โรงพยาบาล จะมอบให้สำหรับผู้เฝ้าดูแลคนป่วยที่เป็นเครือญาติ เช่น สามเณร ภรรยา หรือลูก ที่ต้องขาดรายได้ครั้งละ 150 บาท ครั้งละไม่เกิน 5 คืน
4. จัดซื้อน้ำมันพืช เพื่อเป็นรางวัลให้แก่ผู้ที่นำน้ำมันเก่ามามอบให้แก่คณะกรรมการในวันจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล เพื่อช่วยในการณรงค์การไม่ใช้น้ำมันทอดซ้ำ และเพื่อสุขภาพของคนในชุมชน
5. นำรายได้มาเป็นสวัสดิการสำหรับการบริการตรวจฟัน และจัดซื้อแปรงสีฟัน เพื่อมอบให้แก่ผู้นำแปรงสีฟันเก่ามาแลก ในวันตรวจสุขภาพ
6. มอบสำหรับเป็นค่าจัดเก็บขยะให้แก่ครัวเรือนดีเด่นที่เข้าร่วมกิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล โดยนำผลกำไรมาจ่ายเป็นค่าจัดเก็บขยะของ อบต.ถืมตอง ในอัตราเดือนละ 20 บาท จำนวน 3 เดือน
7. มอบสมทบกิจกรรมงานวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนโดยจะมีการนำเงินรายได้จากผลกำไรมาสมทบเมื่อชุมชนมีการจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นครั้งคราว โดยไม่ได้ระบุว่าสมทบในจำนวนเท่าใด เช่น 300 บาท 500 บาทขึ้นอยู่กับผลกำไร

3. มีการนำผลผลิตจากการแปรรูปขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ในชุมชน

จากการสังเกตจากครัวเรือนในชุมชนบ้านวังฆ้อง สังเกตเห็นว่ากิจกรรมที่โดยเด่นของชุมชนบ้านวังฆ้องในการนำผลผลิตจากการแปรรูปขยะมูลฝอยจะเป็นการประดิษฐ์จากเศษวัสดุ นอกจากจะประดิษฐ์ได้เป็นที่สวยงาม และเป็นที่สนใจต่อผู้มาเยี่ยมชมในชุมชนแล้ว ยังต่อยอดไปถึงการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษวัสดุที่เหลือใช้ หรือจากต้นทุนที่ต่ำแทนการซื้อผ้าหรือวัสดุในราคาสูง

เพื่อนำมาถวายทานตุงทางพิธีกรรมของชุมชน จากการสัมภาษณ์คุณสมศักดิ์ ไชยศรี ว่าจะมีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ยังมีการทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อนำมาใช้ทางการเกษตร เนื่องจากครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ มักจะไม่ชอบกลิ่นของน้ำหมัก ที่บนเมื่อได้กลิ่นแล้วรู้สึกปวดหัว การนำขยะอินทรีย์ที่ส่วนใหญ่ของทุกครัวเรือนที่ทำการจะทำปุ๋ยอินทรีย์ด้วยวิธีง่าย ๆ ในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองเพื่อสำหรับใส่พืชผักปลอดสารพิษไว้บริโภคภายในครัวเรือน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถീมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของอบต. ถีมตอง ผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถีมตอง มูลนิธิเอกชน กลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ และประชาชนในชุมชนบ้านวังฆ้องในพื้นที่ รวมทั้งการสังเกตการณ์ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย และสภาพพื้นที่ของชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถีมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยสามารถสรุป อภิปรายผล ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะด้วยชุมชน และศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาบ้านวังฆ้อง ตำบลถีมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ที่ได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจในการเข้าร่วมประกวดรางวัลโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่าย รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี พ.ศ. 2553 จัดโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่ปรับมาจากเกณฑ์การประเมินชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีความเชื่อว่ามีผลสำคัญต่อชุมชนปลอดขยะได้แก่ (1) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย (3) การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs (4) ความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน (5) การดำเนินงานตามแนวปรัชญา”เศรษฐกิจพอเพียง” สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อบต. ถืมตอง ได้ให้การสนับสนุนในการจัดการขยะชุมชนบ้านวังหม้อง โดยแยกได้ดังนี้

5.1.1.1 สนับสนุนด้านนโยบาย ชุมชนบ้านวังหม้องได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจเริ่มมาจากนโยบายของผู้บริหารของอบต. ถืมตอง ที่มีนโยบายมาจากปัญหาในการบริหารจัดการขยะให้แก่ชุมชนตำบลถืมตอง และนโยบายการลดปริมาณขยะภายในตำบลถืมตองในปีงบประมาณ 2551

5.1.1.2 การสนับสนุนแผนงานในการจัดการขยะ จากการศึกษาพบว่าในแต่ละปีงบประมาณอบต. ถืมตอง ได้มีการรองรับแผนงานในการจัดการขยะไว้ในแผนพัฒนาสามปี

ส่วนแนวทางในการสนับสนุนชุมชนของอบต. ถืมตอง มีแนวทางในการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในการเป็นชุมชนปลอดขยะให้แก่ชุมชนบ้านถืมตอง แยกได้ดังนี้

1. แนวทางในการสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยมีการตั้งงบประมาณรายจ่ายในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเหมาเอกชนในการกำจัดขยะโดยคิดอัตราค่าจัดเก็บขยะจาก อบต.ตำบลถืมตอง ในกิโลกรัมละ 1.50 บาท ให้ดำเนินการจัดเก็บตามชุมชนต่าง ๆ เดือนละสองครั้ง และนำขยะมูลฝอยจากชุมชนในตำบลถืมตองไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน และ อบต.ถืมตองต้องเสียค่ากำจัดขยะของทางเทศบาลเมืองน่านในราคา กิโลกรัมละ 1.20 บาท (รวมค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของ อบต.ถืมตองแล้วจะต้องใช้งบประมาณอยู่ที่ กิโลกรัมละ 2.70 บาท) และได้มีการจัดซื้อภาชนะถังขยะแบบมีหูหิ้วสำหรับรองรับขยะไว้ประจำตามชุมชนต่าง ๆ ทุกปี จากการศึกษาในตารางที่ 4.7 บัญชีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของอบต. ถืมตอง เพื่อสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการทิ้งขยะของเทศบาลเมืองน่าน และตารางที่ 4.8 บัญชีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของอบต. ถืมตอง เพื่อสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาเอกชนในการจัดเก็บขยะภายในชุมชนตำบลถืมตอง จะพบว่างบประมาณของ อบต.ถืมตองที่ใช้ในการสนับสนุนการจัดการขยะให้แก่ชุมชนในตำบลถืมตอง จะลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2552-2554 เท่านั้น และเพิ่มสูงมากขึ้นในปีถัดมา ทำให้สามารถมองถึงทิศทางในการแก้ไขปัญหาในนโยบายการลดปริมาณของของอบต. ถืมตองในภาพรวมทั้งตำบล ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ประสบความสำเร็จ เห็นได้จากข้อมูลที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี จะมีการตั้งงบประมาณไว้คงเดิมและเพิ่มขึ้นและจากข้อมูลในบัญชีค่าใช้จ่ายที่เป็นจริงจะสูงกว่างบประมาณที่ตั้งไว้ในแผนพัฒนาสามปีแสดงถึงการกำหนดในยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากตารางที่ 4.6 แผนพัฒนาที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี ของอบต. ถืมตอง งบประมาณที่ตั้งไว้ในด้านที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อ 5.3 แนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบน้ำเสีย และกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล นั้นไม่ได้นำข้อมูล

เหล่านี้มาวิเคราะห์ข้อมูล มาเพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหาก็เห็นได้จากการตั้งงบประมาณในปี พ.ศ. 2555 ที่ตั้งไว้ 430,000 บาท และเพิ่มขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2557 เพิ่มขึ้นเป็น 500,000 บาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 600,000 บาท

2. แนวทางให้การสนับสนุนโดยการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และรับผิดชอบงานตามตำแหน่งหน้าที่ เช่น งานพัฒนาชุมชน งานด้านสาธารณสุข เป็นต้น แต่จากการศึกษา อบต. ถืมตองพบว่า ไม่มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรในการมอบหมายงานให้เจ้าหน้าที่คอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชน คอยช่วยเหลือชุมชนในการดำเนินกิจกรรมชุมชนปลอดภัย

3. แนวทางด้านการพัฒนาในการแก้ไขปัญหาก็ในปี พ.ศ. 2552 อบต. ถืมตอง ได้ร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง ในการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชน เปลี่ยนแนวความคิดที่จะผลกระทบให้เป็นหน้าที่ของท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะจากต้นทาง โดยการคัดแยกขยะก่อนที่จะนำมาทิ้ง และ อบต. ถืมตองได้ร่วมกับสถานีอนามัยตำบลถืมตอง ในขณะนั้นจัดการโครงการประกวดชุมชนภายในขึ้น ภายใต้ชื่อว่า “หมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนน่ามอง” มีการส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลมีการคัดแยกขยะขึ้น โดยตั้งหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดอยู่ที่การลดปริมาณขยะของชุมชน ถ้าหากชุมชนไหนที่ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัด จะได้รับรางวัลโดยการเขียนโครงการมาขอรับการสนับสนุนจาก อบต. ถืมตอง

สรุปความสำคัญของการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีส่วนให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดภัยนั้นคือนโยบายในการลดปริมาณขยะ ที่เริ่มขึ้นในปี 2551 การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจ้างเอกชนเข้าดำเนินการจัดเก็บและนำไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน และแผนงานในการพัฒนาเช่นการจัดประกวดชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เกิดความตื่นตัวที่ใช้ชื่อว่า “หมู่บ้านน่าอยู่ ชุมชนน่ามอง” แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรส่งผลให้เป็นชุมชนปลอดภัยได้ เนื่องจากนโยบายในการลดปริมาณขยะ การสนับสนุนงบประมาณ และแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาก็ของ อบต. ถืมตองอาจจะไม่เพียงพอต่อปัจจัยที่ส่งผลให้เป็นชุมชนปลอดภัยได้ เนื่องจากว่า อบต. ถืมตองดำเนินการส่งเสริมทั้ง 8 ชุมชนในตำบลถืมตอง จะมีเพียงชุมชนบ้านวังฆ้องชุมชนเดียวเท่านั้นที่ได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ส่วนอีก 7 ชุมชนไม่สามารถพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบ ชุมชนปลอดภัยได้ ยังมีปัจจัยด้านอื่นที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะ ได้แก่

5.1.2 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะเป็นชุมชนปลอดภัยสรุปได้ดังนี้

5.1.2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านวังฆ้อง และภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังฆ้อง และภาคีเครือข่ายที่ส่งผลต่อชุมชนบ้านวังฆ้อง เป็นชุมชนปลอดขยะ ได้สรุปการมีส่วนร่วมที่สำคัญดังนี้

1. ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการที่เข้มแข็ง ที่น่านโยบายการลดปริมาณขยะของ อบต. ถื้อมองมาขับเคลื่อน และดำเนินการด้วยจิตอาสาเป็นแบบอย่างให้แก่ครัวเรือนโดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน
2. กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มแม่บ้าน ที่ถือเป็นแรงหนุนในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เป็นมาตรการในการลดปริมาณขยะ เช่นการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือน การมีกิจกรรมเสริมภายในชุมชนที่มีส่วนให้ปริมาณขยะลดลง เช่นในงานทำบุญต่าง ๆ จะมีมติที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ในการใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ การประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่า การจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล เป็นต้น
3. ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายที่สำคัญ คือ บริษัททวงษ์พานิชสาขาพระธาตุเขาน้อย, สาขาอำเภอนาน้อย ที่เข้ามารับซื้อขยะรีไซเคิลถึงในชุมชนจากธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้องอย่างต่อเนื่อง

5.1.3 ปัจจัยการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs

ชุมชนบ้านวังฆ้องมีการประยุกต์ในการใช้หลัก 3Rs (Reduce ลดการใช้ Reuse การใช้ซ้ำ และ Recycle นำกลับมาใช้ใหม่) เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยภายในชุมชน กิจกรรมที่ศึกษาพบว่าการรณรงค์ให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในการจับจ่ายซื้อของ นอกจากนั้นยังมีการเชื่อมโยงกิจกรรมในการลดปริมาณขยะไปยังกิจกรรมอื่น ๆ ภายในชุมชน เช่นเชื่อมโยงจากการใช้ซ้ำไปในเรื่องของอาหารปลอดภัย โดยกลุ่ม อสม. และกลุ่มแม่บ้านมีการรณรงค์ไม่บริโภคอาหารจากกล่องโฟม เนื่องจากภายหลังจากที่บริโภคเสร็จ กล่องโฟมที่ใช้บรรจุอาหาร ไม่สามารถที่จะนำมาทำประโยชน์ได้อีกนอกจากนำมาทิ้ง ยังเป็นการเพิ่มปริมาณขยะภายในชุมชน จึงนำเรื่องของอาหารปลอดภัยมาเชื่อมโยง เพื่อสุขภาพของคนในชุมชนที่จะได้ทานอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ โดยหันมาใช้จาน ชามต่าง ๆ แทนเพื่อที่สามารถใช้ซ้ำ และยังเป็นการลดปริมาณขยะภายในชุมชน และนอกจากนั้นเมื่อชุมชนมีกิจกรรมในงานบุญต่าง ๆ กลุ่มแม่บ้านจะช่วยในการดำเนินการประกอบเลี้ยงโดยใช้ใบตองในการห่อข้าวเหนียว และใช้กระติบข้าวบรรจุแทนการใช้ถุงพลาสติก ซึ่งใบตองสามารถที่จะคัดแยกออกมาทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ ในส่วนการนำกลับมาใช้ใหม่ของชุมชนบ้านวังฆ้อง ถึงแม้ไม่ได้มีกระบวนการแปรรูปในการรีไซเคิลภายในชุมชน แต่ชุมชนมีการคัดแยกขยะรีไซเคิลจากครัวเรือนก่อนที่จะนำมาทิ้ง และมีกิจกรรมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลในทุกวันเสาร์สุดท้าย

ของเดือนขึ้น เพื่อรับซื้อขยะรีไซเคิลจากครัวเรือน และขายต่อให้กับบริษัทที่เข้ามารับซื้อเพื่อนำกลับไปแปรรูป แต่ภายในชุมชนบ้านวังฆ้องมีการประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า และนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การประดิษฐ์กระเป๋าสานจากถุงพลาสติก การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์จากเศษกระดาษ และการประดิษฐ์ตะกร้า หรือกล่องใส่กระดาษชำระด้วยกระป๋องน้ำอัดลมหรือจากกระป๋องเบียร์ เป็นต้น

5.1.4 ปัจจัยความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชนปลอดขยะ

ปัจจัยความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชนบ้านวังฆ้อง มาจากกระบวนการเรียนรู้ และร่วมแก้ปัญหาาร่วมกัน จากมติเห็นพ้องในที่ประชุมประชาคมของชุมชนในการที่จะลดปริมาณขยะภายในชุมชน โดยยึดเอาตามมติของชุมชนมาเป็นกฎระเบียบในการดำเนินการลดปริมาณขยะของชุมชน โดยใช้วิธีการคัดแยกขยะจากครัวเรือน โดยที่ผู้นำและคณะกรรมการเป็นแกนนำที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกให้แก่กลุ่มพลังต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมดำเนินการขับเคลื่อนภายในชุมชน โดยการเสาะสละอาสาเข้ามาดำเนินการด้วยจิตอาสา ไม่มีผลประโยชน์ค่าตอบแทนในการดำเนินงาน มีการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา สร้างกระบวนการความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้คนภายในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วม กลุ่มพลังที่มีความสำคัญที่มีส่วนร่วมดำเนินการให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะคือ

1. กลุ่มพลังจากผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีพลังในการขับเคลื่อน เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีเวลาอยู่ที่บ้าน มากกว่า กลุ่มพลังอื่น ๆ ในครัวเรือน เป็นแกนนำที่สำคัญภายในครัวเรือนในการคัดแยกขยะที่สำคัญ และเป็นผู้ที่ยึดถือเอามติจากเสียงส่วนใหญ่ของชุมชนที่จะร่วมใจลดปริมาณขยะของชุมชนบ้านวังฆ้อง

2. กลุ่มเด็ก และเยาวชน เป็นกลุ่มพลังที่สำคัญรองจากผู้สูงอายุ ที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือน และออกจากนั้น ยังมีส่วนในการรณรงค์เชิญชวนให้แก่กลุ่มอื่น ๆ เห็นพ้องที่จะร่วมในกิจกรรมการลดปริมาณขยะภายในชุมชน

3. กลุ่มแม่บ้าน และ อสม. ที่นำกิจกรรมต่าง ๆ ในการลดการใช้ การใช้ซ้ำมาร่วมทำภายในชุมชน และเป็นแกนนำที่กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกเพื่อลดปริมาณขยะได้เป็นอย่างดี เช่น หากภายในชุมชนมีงานบุญต่าง ๆ กลุ่มแม่บ้านจะเข้าร่วมในการประกอบอาหารในการเลี้ยงแขก และมีมติเพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ โดยมีกิจกรรมใช้กระติบข้าวแทนถุงพลาสติกในการบรรจุข้าวเหนียว การใช้ภาชนะจาน ชาม แทนการใช้กล่องโฟม

กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกร่วมกันในการดำเนินการให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ ที่ผู้นำชุมชน คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังฆ้องจะใช้สื่อ

ต่าง ๆ ที่มีภายในชุมชน เช่น การประกาศจากหอกระจายข่าวภายในบ้านวังฆ้อง การพบปะพูดคุยเมื่อมีโอกาส เช่น ในการประชุมหมู่บ้าน การมาร่วมทำบุญในวันพระ เพื่อสื่อสารกระบวนการการคัดแยกขยะทั้ง 4 ประเภทให้ครัวเรือน และกลุ่มพลังที่สำคัญที่มีส่วนในการขับเคลื่อนได้เข้าใจ คือ การคัดแยกขยะอินทรีย์ การคัดแยกขยะรีไซเคิล การคัดแยกขยะอันตราย และขยะทั่วไป โดยมีกระบวนการในการคัดแยกขยะประเภทต่าง ๆ จากครัวเรือนในชุมชนบ้านวังฆ้อง ดังนี้

1. การคัดแยกขยะอินทรีย์ ชุมชนบ้านวังฆ้อง มีการส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะอินทรีย์และใช้วิธีในการจัดการแบบง่าย ๆ ไม่เน้นรูปแบบในการจัดการขยะอินทรีย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละครัวเรือน เช่น ใช้เสวียนจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในการรองรับขยะภายในบริเวณบ้าน หรือเศษขยะประเภทย่อยสลายได้ จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีนำมาใส่รอบๆ โคนต้นไม้ มีการทำปุ๋ยหมักในบ่อซีเมนต์ แต่ครัวเรือนในบ้านวังฆ้องมักไม่นิยม คือ การทำน้ำหมักชีวภาพ จากการสัมภาษณ์และลงศึกษาพื้นที่ในชุมชนพบว่า การทำน้ำหมักชีวภาพ จะมีกลิ่นฉุนทำให้ผู้สูงอายุไม่ค่อยชอบกลิ่น จึงเปลี่ยนมาใช้กระบวนการจัดการอย่างอื่นแทน

2. การจัดการขยะรีไซเคิล ใช้วิธีคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภทแบบง่าย ๆ ในครัวเรือน โดยใช้กระสอบเพื่อแยกใส่ขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท แล้วนำมาขายให้แก่คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิลในทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน ผลจากการดำเนินกิจกรรมในการส่งเสริมคัดแยกขยะรีไซเคิลภายในชุมชนบ้านวังฆ้องของธนาคารวัสดุรีไซเคิลตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน สามารถรวบรวมปริมาณวัสดุรีไซเคิลได้ดังนี้

ประเภทกระดาษ	จำนวน	17,527.10	กิโลกรัม
ประเภทพลาสติก	จำนวน	10,782.70	กิโลกรัม
ประเภทโลหะ	จำนวน	7,609.15	กิโลกรัม
ประเภทเศษแก้ว	จำนวน	10,207.10	กิโลกรัม
อื่น ๆ	จำนวน	1,574.50	กิโลกรัม
รวม	จำนวน	70,700.55	กิโลกรัม

3. การจัดการขยะอันตราย โดยมีการส่งเสริมให้มีการคัดแยกแล้วนำมามอบให้แก่คณะกรรมการธนาคารวัสดุรีไซเคิล เพื่อนำไปรวมกับขยะอันตรายของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถืมตอง จากการศึกษพบว่า อบต. ถืมตองยังไม่มี การสนับสนุนในการจัดหาจุดรองรับขยะอันตราย และนำขยะอันตรายไปกำจัดแต่อย่างใด

4. ขยะทั่วไป ที่ไม่สามารถที่จะนำมาขายหรือใช้ประโยชน์ได้แล้ว แต่ละครัวเรือนจะนำมาทิ้งยังจุดรองรับขยะที่ทางอบต. ถืมตองจัดหาภาชนะมาสนับสนุนให้แก่ชุมชน และจ้างเอกชนเข้ามาดำเนินการเก็บไปทิ้งยังบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านเดือนละ 2 ครั้ง

5.1.5 ปัจจัยการดำเนินงานตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”

จากการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มาใช้ภายในครัวเรือน โดยมีกิจกรรมของชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ อาชีพของราษฎรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ปลูกถั่วเหลือง หลังจากเสร็จสิ้นฤดูทำนา มีการลดต้นทุนโดยยึดถือกฎของชุมชนในการไม่ใช้สารเคมี งดเผาตอซังข้าว และเศษวัชพืช โดยเปลี่ยนมาใช้วิธีไถกลบเพื่อเพิ่มปุ๋ยอินทรีย์ในแปลงนา มีการกระบวนกรคัดแยกขยะในประเภทต่าง ๆ โดยนำกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นรายได้ให้แก่ครัวเรือน เช่น การคัดแยกขยะอินทรีย์โดยนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ใช้ภายในครัวเรือน และมีส่งเสริมให้มีการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้เพื่อบริโภคโดยใช้ปุ๋ยจากการคัดแยกขยะจากครัวเรือน แทนการใช้สารเคมี ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการทำการเกษตรลงได้ มีการส่งเสริมจัดจำหน่ายผักปลอดสารพิษจากผลผลิตในครัวเรือน กระบวนการคัดแยกขยะรีไซเคิล นำมาขายให้แก่ธนาคารขยะ เกิดกระบวนการออมทรัพย์ และนำมาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่า มีการสร้างรายได้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมที่ต่อยอดจากชุมชนปลอดขยะ เช่น มีรายได้จากการเดินทางของคณะต่าง ๆ ที่มาศึกษาดูงาน แล้วมาใช้บริการในการประกอบเลี้ยงอาหารและอาหารว่าง โดยกลุ่มแม่บ้านจะรับซื้อวัตถุดิบจากครัวเรือน ที่มีอยู่ภายในชุมชนมาจัดทำเป็นเมนูอาหารให้แก่คณะต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน

5.1.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง โดยแยกเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกดังนี้

5.1.6.1 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบาย แผนงาน และงบประมาณจาก อบต. ถีมตอง ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น บริษัททวงษ์พาณิชย์สาขาพระธาตุเขาน้อย และสาขาอำเภอพาน้อยที่เข้ามารับซื้อถึงในชุมชน ภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานองค์กรภาครัฐที่อยู่ในชุมชน และนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถีมตอง โรงเรียนบ้านถีมตอง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษาด้านการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Packaging and Recycling Management for Sustainable Management) หรือ ทิป เอ็ม เซ ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.1.6.2 ปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านวังฆ้อง ได้แก่ การมีผู้นำและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมจากกลุ่มพลังต่าง ๆ

ในชุมชน เช่น กลุ่มพลังของผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และ อสม. วัด ความสามัคคีและจิตสำนึกของคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากต้นทาง จนกระทั่งส่งผลให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ ได้รับรางวัลในการเข้าร่วมประกวดรางวัลโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่าย รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี พ.ศ. 2553 จัดโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อมสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะด้วยชุมชน และศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ที่ได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจในการเข้าร่วมประกวดรางวัลโครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ประเภทชุมชนเครือข่าย รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี พ.ศ. 2553 ที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะด้วยชุมชน จากการใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย 5 ด้านคือ (1) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย (3) การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs (4) ความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน (5) การดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ปรับมาจากเกณฑ์การประเมินชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยจัดเรียงให้ความสำคัญจากการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เนื่องจากชุมชนบ้านวังฆ้องมีผู้นำและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง ทุ่มเทเอาใจใส่ในการทำงานโดยเป็นผู้นำที่ดำเนินการด้วยจิตอาสาเป็นแบบอย่างให้แก่ครัวเรือน ไม่หวังสิ่งตอบแทนในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนที่ได้เห็นความทุ่มเท เสียสละ และร่วมต่อสู้ปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคต่าง ๆ จนกระทั่งชุมชนประสบความสำเร็จ

2. การได้รับความมีส่วนร่วมจากกลุ่มพลังที่สำคัญในชุมชน คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็ก เยาวชน และกลุ่มแม่บ้าน ที่ถือเป็นแรงหนุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เป็นมาตรการในการลดปริมาณขยะ เช่น การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือน การมีกิจกรรมเสริมภายในชุมชนที่มีส่วนให้ปริมาณขยะลดลง เช่น ในงานทำบุญต่าง ๆ จะมีมติที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ในการใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ การประดิษฐ์เพื่อเพิ่มมูลค่า การจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล เป็นต้น

3. ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนบ้านวังฆ้องเป็นชุมชนปลอดขยะ โดยเฉพาะภาคีเครือข่ายที่สำคัญ คือ บริษัททวงษ์พานิชสาขา

พระธาตุเขาน้อย และสาขาอำเภอเขาน้อย ที่เข้ามาจับซื้อขยะรีไซเคิลถึงในชุมชนจากธนาคารวัสดุรีไซเคิลบ้านวังหม้ออย่างต่อเนื่อง

ส่วนการได้รับความสนับสนุนจากอบต. ถิ่นตอ้งในด้านต่าง ๆ และการที่ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs เข้ามาดำเนินการเพื่อให้เป็นชุมชนปลอดขยะ และการดำเนินงานตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” จะเป็นแรงหนุนเสริมให้การดำเนินงานของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการลดปริมาณขยะ และการนำขยะที่ผ่านการคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาทำให้ผู้ศึกษาได้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะ เพื่อที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของชุมชนปลอดขยะดังนี้

5.2.1 แนวคิดการกระจายอำนาจ

จากความหมายของการกระจายอำนาจ ที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้สรุปได้ว่าการกระจายอำนาจเป็นการให้อำนาจแก่ประชาชนปกครองตนเอง (devolution) เป็นการมอบอำนาจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเองอย่างแท้จริง ท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของท้องถิ่นของตนเองได้ ดังนั้นรัฐจึงต้องใช้วิธีการกระจายอำนาจทั้งทางการเมืองและการบริหาร (political and administrative decentralization) ไปให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า devolution การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองนั้น มีหลักการสำคัญว่าต้องเป็นการมอบอำนาจ ทั้งอำนาจทางการเมือง (political decentralization) และอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization) ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มีความแตกต่างกันแต่ก็สัมพันธ์กันอยู่ ดังนี้ (1) การกระจายอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization) เป็นการโอนอำนาจหน้าที่ออกไปจากศูนย์กลาง อำนาจบริหารในส่วนกลางให้แก่หน่วยงานในระดับรอง ๆ ลงไปทั้งภายในองค์กรเดียวกัน (กระทรวง กรม) หรือไปสู่งานหน่วยงานในภูมิภาคในรูปของการมอบอำนาจ (delegation) หรือการแบ่งอำนาจ (decentralization) จากหน่วยงานในส่วนกลางก็ตาม (2) การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และการดำเนินการจากส่วนกลางในบางกิจกรรมไปยังหน่วยการปกครองตนเอง จะมีความเป็นอิสระมากในการตัดสินใจ และดำเนินการ

ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในขอบเขตพื้นที่ ๆ รับผิดชอบ แต่ไม่ได้แยกอิสระ ไปจากอำนาจของรัฐบาลในส่วนกลางอย่างเด็ดขาด ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลางเพียงแต่มีโครงสร้างที่ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระในการตัดสินใจ

ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้บริหารของตำบลถ้ำทองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตำบลถ้ำทอง จึงมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจเลือกนโยบายในการที่จะแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ในนโยบายลดปริมาณขยะ เพื่อเป็นการแบ่งอำนาจจากส่วนกลางที่จะต้องมาแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ก็กระจายอำนาจหน้าที่ให้ท้องถิ่นดำเนินการแทน ซึ่งรูปแบบของการกระจายอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ คือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการให้ประชาชนได้เรียนรู้ เข้าใจในระบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับ ชวงส์ ฉายะบุตร (2539), วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537) เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ในลักษณะของการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่ท้องถิ่น สอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม (2542), ชวงส์ ฉายะบุตร (2539), วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537) และการปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชน รู้จักปกครองตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ ชวงส์ ฉายะบุตร (2539), อโณทัย ธรรมกุล (2530), วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537)

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน กรณีศึกษานี้อยู่ในพื้นที่ของอบต. ถ้ำทอง

องค์การบริหารส่วนตำบล คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล และราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พุทธศักราช 2538 นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้ความสำคัญเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอันนำไปสู่การออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องมีการกิจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6)

พุทธศักราช 2552) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเลือกตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กิจการสาธารณะที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่จัดทำสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มี 9 ประการ

(2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 2 การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ อ้างถึงใน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2550) (พรบ/พรก) ที่บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจและหน้าที่ในการจัดระบบ การให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่น มี 31 ประการ (17) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (18) การกำจัด มูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

จากบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 และพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ที่ กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีความเกี่ยวข้องและ มีความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้านอย่าง แท้จริง เพราะการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่และ ความรับผิดชอบของรัฐบาลในการดำเนินการให้บริการและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การปกครองส่วน ท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว ซึ่งตรงกับการอธิบาย เรื่องกระจายอำนาจสู่หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ของ ชเนศวร์ เจริญเมือง (2540) ที่อธิบาย ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานการบริหารท้องถิ่นของรัฐแบบหนึ่งที่ตั้งขึ้นตาม กฎหมายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วน ตำบล พุทธศักราช 2537

5.2.2 แนวคิดเรื่องการจัดการขยะ

ความหมายและประเภทขยะมูลฝอย

จากพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หน้า 167 – 168 มาตรา 4 และหมวด 3 หน้า 172 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย มาตรา 18 ในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้
2. กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน
3. กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ
4. กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บและขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
5. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 จะพึงเรียกเก็บได้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน การจัดการขยะภายในพื้นที่ของตำบลถ้ำทอง ซึ่งได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ระบุกำหนดไว้ว่าการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น และจากนโยบายลดปริมาณขยะ โดยการส่งเสริมให้ชุมชนบ้านวังฆ้องการคัดแยกขยะจากครัวเรือนออกทั้ง 4 ประเภทคือ (1) ขยะอินทรีย์ ที่สามารถย่อยสลายได้ (2) ขยะรีไซเคิล ที่สามารถนำกลับมาแปรรูปได้ (3) ขยะอันตราย หรือขยะที่มีพิษ และ (4) ขยะทั่วไปที่ไม่สามารถจะ

นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ทางอบต. ถิ่นตองจะมารับดำเนินการนำไปกำจัดต่อไป ซึ่งการคัดแยกขยะทั้ง 4 ประเภท ตรงกับที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ให้ความหมายของคำว่าขยะมูลฝอย และได้แบ่งประเภทของขยะมูลฝอยไว้ เช่น ธงชัย ทองทวี (2553) ประเภทของขยะมูลฝอย แบ่งได้เป็น 12 ประเภทตามแหล่งกำเนิดและลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

ขยะมูลฝอยสดหรือขยะมูลฝอยเปียก หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีความชื้นสูงสามารถย่อยสลายด้วยวิธีทางชีวภาพ เช่น เศษอาหาร เศษผลไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น ขยะมูลฝอยสดจะมีองค์ประกอบของอินทรีย์วัตถุในปริมาณที่สูงมาก มักจะย่อยสลายได้ง่าย โดยปกติขยะมูลฝอยสดจะมีปริมาณความชื้นปะปนมาด้วยร้อยละ 40-70 และมีน้ำหนักค่อนข้างสูง ขยะมูลฝอยสดบางชนิดอาจมีคุณค่าทางอาหารเหลืออยู่บ้าง เช่น เศษอาหาร เศษผัก ดังนั้น จึงสามารถนำขยะมูลฝอยสดดังกล่าวไปเลี้ยงสัตว์ได้ ขยะมูลฝอยสดควรนำไปกำจัดภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง

ขยะมูลฝอยแห้ง หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีความชื้นต่ำ แบ่งออกเป็น ขยะมูลฝอยที่ติดไฟได้ เช่น เศษกระดาษ ใบไม้แห้ง กิ่งไม้ เป็นต้น และขยะมูลฝอยไม่ติดไฟ เช่น เศษแก้ว เศษโลหะ เป็นต้น ขยะมูลฝอยแห้งนี้มีการย่อยสลายค่อนข้างช้า ทำให้สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรวบรวม หากเก็บไม่ดีสามารถเป็นที่ย่อยอาศัยของแมลงและหนู การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแห้งเพื่อนำไปกำจัดนั้น อาจทำในช่วงเวลาที่ยาวนานกว่าขยะมูลฝอยสด เช่น อาจเก็บเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งหรือนานกว่านั้น

กากของเสียอันตราย หมายถึง ขยะมูลฝอยที่จะต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้ ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ระเบิดได้ ขยะมูลฝอยติดเชื้อ ขยะมูลฝอยกัมมันตรังสี เป็นต้น

ประเภทของมูลฝอย (type of solid wastes)

มูลฝอยสามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพขยะได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ขยะย่อยสลาย (compostable waste) หรือมูลฝอยย่อยสลายคือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก พืช ผลไม้ เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ใบไม้ เป็นต้น ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะที่พบมากที่สุดจากกองขยะพบมากถึง 64 %

2. ขยะรีไซเคิล (recyclable waste) หรือ มูลฝอยที่ยังใช้ได้คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ สังกะสี เหล็ก เป็นต้น พบมากจากกองขยะถึงประมาณ 30%

3. ขยะอันตราย (hazardous waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกรมมันตรังสี วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่

ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตราย แก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสี หรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะ ที่มักจะพบได้น้อยที่สุด คือ ประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดจากกองขยะ

4. ขยะทั่วไป (general waste) หรือมูลฝอยทั่วไปคือ ขยะประเภทอื่นที่นอกเหนือจาก ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกขนม ถุงพลาสติกบรรจุภัณฑ์ผงซักฟอก พลาสติกห่อลูก อม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร เป็นต้น สำหรับทั่วไปนี้ เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย คือจะพบประมาณ 3 % ของปริมาณขยะทั้งหมดที่พบ ในกองขยะ

การนำหลักการ 3Rs มาประยุกต์ใช้ ชุมชนบ้านวังฆ้องได้มีการนำหลักการ 3Rs มา ประยุกต์ใช้ ในการลดปริมาณขยะภายในชุมชน ตามแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยที่กล่าวอ้างถึงใน กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2557) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน สำนักงาน อาคาร โรงงาน โดยการใช้หลักการ 3Rs มี วัตถุประสงค์เพื่อให้แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อน ส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่าแล้วไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยมีหลักการ ดังนี้ R1 = Reduce (ลดการ ใช้) คือ “ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะเพื่อ ทำให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด” R2 = Reuse (การใช้ซ้ำ) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ ยังสามารถใช้งานได้มาใช้ซ้ำ ให้คุ้มค่า บำรุงรักษาส่งของนั้นๆ ให้มีอายุการใช้งานนานๆ หรืออาจ นำไปให้ผู้อื่นใช้ต่อหรือบริจาคก็ได้ R3 = Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) เป็นการนำวัสดุต่างๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม ฯลฯ มาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่างๆ เพื่อนำกลับมาใช้ ใหม่ และตรงกับการศึกษาของวุฒิพงษ์ ศรีศิลป์ (2553) ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการ ขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชนของอบต. ถืมตอง จังหวัดน่าน ในการการดำเนินกิจกรรมตาม แนวทาง 3rs ในการลดใช้ขยะ (reduce) โดยไม่สนับสนุนร้านค้าที่กักเก็บและจำหน่ายสินค้าที่ใช้ บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย มีการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปรีไซเคิล การใช้ซ้ำ (reuse) ประชาชนให้ความสำคัญในการบำรุงรักษาเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถใช้ประโยชน์ ต่อไปได้อีก และการรีไซเคิล (recycle) ประชาชนให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละ ประเภทได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปรีไซเคิล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชนบ้าน วังฆ้อง ตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้นำกรอบแนวคิดการบริหารจัดการขยะของ

ชุมชนที่ยั่งยืน โดยนำแนวคิดสำหรับของเสียเหลือศูนย์หรือ zero waste ที่เป็นปรัชญาที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุดโดยใช้หลักการของ 3Rs (reduce, reuse & recycle) รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้เกือบทั้งหมด เพื่อเป็นการลดปริมาณของเสียที่ส่งไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบและ/หรือเผาทำลายให้มีปริมาณน้อยที่สุด ซึ่งปรับมาจากเกณฑ์การประกวดของกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อมที่ได้จัดโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยเริ่มจากการจัดการขยะจากต้นทางแหล่งกำเนิด การลดปริมาณขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ การจัดการกลางทางโดยผ่านระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการปลายทางคือ การกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

5.2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนปลอดขยะ นั่นคือเริ่มตั้งแต่ต้นนโยบายของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่น การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร ตลอดจนการนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปของการมีส่วนร่วมในการประชาคมเพื่อร่วมคิดปัญหาของชุมชน ร่วมวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่เข้มแข็ง การได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเป็นแรงเสริม การได้รับความร่วมมือจากกลุ่มพลังต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มพลังของผู้สูงอายุ เด็ก และกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ในกระบวนการจัดการขยะที่ต้นทางโดยการคัดแยกขยะจากครัวเรือนออกมาทั้ง 4 ประเภท คือ (1) ขยะอินทรีย์ (2) ขยะรีไซเคิล (3) ขยะอันตราย (4) ขยะทั่วไป แนวคิดการมีส่วนร่วมนี้ตรงกับการศึกษาของ วุฒิพงษ์ ศรีศิลป์ (2553) ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดยชุมชนของอบต. ถิมตอง จังหวัดน่าน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นของประชาชน ที่ประชาชนสามารถจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นได้ และการศึกษาของ พัทยาพร อุโนโรจน์ (2557) ศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการขยะไปสู่ความยั่งยืน ของเทศบาลตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอกิ่ง จังหวัดเชียงราย ที่ให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง คือภายในครัวเรือน โดยการส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป และขยะอันตราย มีการนำขยะรีไซเคิลมาสร้างรายได้คืนสู่ครัวเรือนโดยการนำไปขาย ขยะอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมัก ขยะทั่วไปนำมาทิ้งในบ่อขยะ และตรงกับแนวคิดจากการศึกษาของ มงคลกร ศรีวิชัย และคณะ (2557) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่พบว่าชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมจากผู้นำ

ชุมชน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เข้มแข็ง และได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ผลของการสำรวจเชิงปฏิบัติจะพบว่าปริมาณขยะและสัดส่วนของขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

5.2.4 รูปแบบการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกของคนในชุมชน

ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนปลอดขยะ เพราะถ้าหากทุกคนในชุมชนขาดจิตสำนึก และยกให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ความสำเร็จในการเป็นชุมชนปลอดขยะจะประสบได้ยากหรือได้น้อยเนื่องจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ต้องใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการ จำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณที่สูง และเกินศักยภาพต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ดังนั้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักสิ่งแวดล้อม และปัญหาจากผลกระทบที่ตามมาส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชน โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งตรงกับการศึกษาของ พิรยา วัชรวิทย์ (2556) ศึกษาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง จากการศึกษพบว่ากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแกลง เริ่มต้นจากการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน โดยการใช้การประชาสัมพันธ์ในหลาย ๆ ช่องทางเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม และจากการศึกษาของมณฑกร ศรีวิชัย และคณะ (2557) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่ศึกษาพบว่าชุมชนบ้านปากว้าวทองกวาว หมู่ที่ 25 ซึ่งผู้นำและประชาชนในชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยเป็นระบบ ณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชาวบ้าน จัดตั้งคณะกรรมการคอยควบคุมการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอมีการจัดการขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิลสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยภายในชุมชนจาก 1,039 กิโลกรัม/สัปดาห์ ลดลงเหลือเพียง 297 กิโลกรัม/สัปดาห์

5.3 การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ด้วยชุมชนบ้านวังฆ้องในครั้งนี้ เพื่อจะได้ถอดบทเรียนนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความสนใจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้อง ผู้ศึกษาได้นำมา

ปฏิบัติในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ป่าคา ควบคู่กับการศึกษาไปด้วย ซึ่งจากผลการดำเนินงานชุมชนปลอดภัยตำบลป่าคา ขอสรุปลงดังนี้

5.3.1 กระบวนการที่ใช้ในการขับเคลื่อนการจัดการขยะโดยชุมชนที่ยั่งยืนภายในพื้นที่ของ ตำบลป่าคา

5.3.1.1 แนวคิดการจัดการขยะโดยชุมชนยั่งยืน ได้ผ่านความเห็นชอบจาก ผู้บังคับบัญชา (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา) เนื่องจากว่าผู้ปฏิบัติมีแนวคิดที่จะนำกระบวนการต่าง ๆ ที่ศึกษาได้จากชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้อง เพื่อนำมาปฏิบัติภายในท้องถิ่นของตำบลป่าคา ถ้าหากไม่ได้รับความเห็นชอบ และนโยบายจากฝ่าย บริหาร ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ หรือได้รับการสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ

5.3.1.2 ผ่านกระบวนการสร้างความเข้าใจต่อผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ตำบล ป่าคา เพื่อนำของขยะมูลฝอยในพื้นที่มาชี้แจง และสร้างความเข้าใจ โดยการนำเสนอปัญหาการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา เสนอต่อที่ประชุมประจำเดือนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลป่าคา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประจำเดือนประกอบด้วยผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลป่าคา, ฝ่ายสมาชิกสภา, ผู้นำชุมชน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าคา, ผู้อำนวยการโรงเรียนในพื้นที่ตำบลป่าคา, ประธานผู้สูงอายุทุกหมู่, ประธาน อสม. ทุกหมู่บ้าน และ พนักงานส่วนตำบลป่าคา ได้ทราบถึงปัญหาในการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลป่าคา และเสนอ แนวทางในการแก้ไขปัญหา พร้อมยกตัวอย่างที่ศึกษาจากชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้องให้ที่ประชุมได้ ทราบ โดยเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะที่ยั่งยืน ด้วยการจัดการขยะจากต้น ทางคือเริ่มจากครัวเรือนด้วยวิธีการคัดแยกขยะ และมีมติในที่ประชุมประจำเดือนเห็นชอบที่จะ บูรณาการร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนให้เป็นชุมชนปลอดภัย

5.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการจัดการขยะโดยชุมชนที่ยั่งยืนภายในพื้นที่ ของตำบลป่าคา

การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้ต่อประชาชนในตำบล ป่าคา ในการคัดแยกขยะทั้ง 4 ประเภท คือ (1) ขยะอินทรีย์ (2) ขยะรีไซเคิล (3) ขยะอันตราย (4) ขยะทั่วไป และให้ความรู้กระบวนการในการจัดการขยะแต่ละประเภท เพื่อให้ครัวเรือนได้มีส่วน ร่วมในการคัดแยกขยะ และการจัดการขยะ

5.3.3 การศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยจากชุมชน

5.3.3.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลปริมาณขยะจากชุมชนต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลใน การศึกษา และนำมาวางแผนในการจัดการ โดยการขอความอนุเคราะห์ในการข่งนำนักขยะจาก เทศบาลตำบลท่าวังผา จากการดำเนินการลงสำรวจและเก็บข้อมูลปริมาณน้ำหนัที่เกิดขึ้น

ภายในชุมชนตำบลป่าคา ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 ซึ่งมีปริมาณน้ำหนักรสชาติสดถึง 9,445 กิโลกรัม (เนื่องจาก อบต.ป่าคา มีการจัดเก็บชุมชนละ 1 วัน/สัปดาห์) เฉลี่ยต่อวันถึง 1,349.28 กิโลกรัม เดือนละ 37,780 กก. ถ้าหนึ่งปีจะมีปริมาณขยะเฉลี่ยถึง 453,360 กก. ที่นำมาทิ้งยังบ่อขยะของแต่ละชุมชน(บ่อขยะแบบฝังกลบ) ซึ่งหากนำไปทิ้งยังบ่อขยะที่ถูกต้องของเทศบาลเมืองน่าน อบต.ป่าคาต้องใช้งบประมาณในการจัดการขยะถึง ปีละ 544,032 บาท โดยที่ยังไม่รวมค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่วิ่งไปกลับในการนำขยะไปทิ้งอีกวันละ 85 กิโลเมตร และค่าสึกหรอของรถบรรทุกขยะ

5.3.3.2 การสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้นำชุมชน และประชาชนในตำบลป่าคา โดยการจัดอบรมโครงการส่งเสริมการคัดแยกขยะจากต้นทางขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา โดยการให้ความรู้แก่ครัวเรือน และผู้นำชุมชน แกนนำ อสม. และการศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบบ้านวังหม้อ ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และชุมชนบ้านทุ่งศรี อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

การจัดฝึกอบรมโครงการการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากต้นทาง เพื่อให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ตัวแทนครัวเรือน นักเรียน และพระวัดหนองบัว โดยได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ดร.ปเนต มโนมัยวิบูลย์, คุณพัทธยากร อุ่นโรจน์ และ ดร.มงคลกร ศรีวิชัย จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเชียงราย

5.3.3.3 การดำเนินงานชุมชนปลอดขยะตำบลป่าคา โดยมีการส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. การส่งเสริมให้ครัวเรือนดำเนินคัดแยกขยะ 4 ประเภทจากต้นทาง คือ
 - 1) คัดแยกขยะอินทรีย์โดยการนำมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยการจัดทำเสวียน
 - 2) คัดแยกขยะรีไซเคิล โดยการแยกประเภทของขยะรีไซเคิลด้วยวิธีง่ายๆ โดยใช้กระสอบปุยเพื่อสำหรับใส่ขยะรีไซเคิลในแต่ละประเภท แล้วนำมาขายให้แก่คณะกรรมการกองทุนขยะรีไซเคิลของแต่ละชุมชนในทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน
 - 3) การคัดแยกขยะอันตราย โดยส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะอันตราย แล้วนำมาใส่ในจตุรกรรรับขยะอันตราย ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคาได้จัดทำให้แต่ละชุมชน และมารับไปเพื่อรวบรวมส่งไปร่วมกับทางจังหวัดน่านในการกำจัดขยะอันตรายต่อไป
 - 4) การคัดแยกขยะทั่วไป เมื่อส่งเสริมให้ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะทั้ง 3 ประเภท แล้ว ขยะทั่วไปที่ครัวเรือนนำมาทิ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคาได้จัดรถบรรทุกขยะมารับเพื่อนำไปทิ้งยังบ่อขยะของแต่ละชุมชน

2. การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยการรณรงค์ให้มีกิจกรรมลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูป เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ โดยมีการจัดอบรมการประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ให้แก่กลุ่มสตรี

5.3.3.4 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในการส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะจากต้นทาง ชุมชนตำบลป่าคาได้มีการจัดกิจกรรมเสริมให้แก่ชุมชนในการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิลขึ้นทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน และขายให้แก่บริษัทที่เข้าร่วมในภาคีเครือข่ายกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา สามารถขายขยะ รีไซเคิลให้แก่บริษัทวังพานิช สาขาพระธาตุเขาน้อย และสาขาอำเภอนาน้อย เป็นจำนวน 39,133.80 กิโลกรัม ในจำนวนนี้มีขยะประเภทพลาสติกที่ขายให้แก่บริษัท กรีนไลน์ เอนเนอจี ประเทศไทยจำกัด ถึงจำนวน 1,251.50 กิโลกรัม (สำนักงานปลัด อบต.ป่าคา, 2559)

สามารถลดปริมาณขยะในพื้นที่ของชุมชนตำบลป่าคา จากการดำเนินการส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะจากครัวเรือน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนมีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ ผลจากการสำรวจปริมาณขยะในเดือนมิถุนายน 2558 พบว่าปริมาณขยะจากชุมชนตำบลป่าคาเฉลี่ยวันละ 1,349.28 กิโลกรัม และจากผลการสำรวจข้อมูลข้อมูลปริมาณขยะในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 พบว่า มีปริมาณขยะจากชุมชนตำบลป่าคา เฉลี่ยวันละ 788.71 กิโลกรัม สามารถลดปริมาณขยะลงได้ถึงวันละ 560.57 กิโลกรัม

ภาพประกอบในการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลป่าคา ที่ได้จากการศึกษารูปแบบการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ภาพที่ 5.1 สภาพของบ่อขยะในพื้นที่ของชุมชนตำบลป่าคา

ภาพที่ 5.2 การสำรวจปริมาณขยะโดยการขอความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลท่าวังผาในการชั่งหาปริมาณขยะของแต่ละชุมชนในพื้นที่ตำบลป่าคา

ภาพที่ 5.3 การลงพื้นที่สำรวจการทิ้งขยะจากครัวเรือน เพื่อนำมาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ

ภาพการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีกระบวนการในการจัดการขยะทั้ง 4 ประเภท คือ

1. ขยะอินทรีย์โดยการนำมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการจัดทำเสวียน
2. ขยะรีไซเคิล โดยการคัดแยกขยะ และส่งเสริมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล
3. ขยะอันตราย โดยส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะอันตราย และนำมาทิ้งยังจุดรองรับขยะอันตรายที่ อบต.ป่าคา จัดเตรียมไว้ให้
4. ขยะทั่วไปที่เหลือน้อยที่สุดหลังจากการคัดแยกขยะไปแล้วทั้ง 3 ชนิดโดยนำมาทิ้งยังภาชนะ เพื่อให้ อบต.ปาคานำไปกำจัดต่อไป

ภาพที่ 5.4 การจัดการขยะอินทรีย์จากครัวเรือน

ภาพที่ 5.5 การจัดการขยะรีไซเคิลของครัวเรือน

ภาพที่ 5.6 การจัดการขยะอันตราย

ภาพที่ 5.7 การส่งเสริมการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการสร้างชุมชนปลอดขยะที่ยั่งยืน ดังนี้

5.4.1 ควรมีการศึกษาในเชิงปริมาณการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะจากด้านทาง โดยการศึกษาในกลุ่มช่วงอายุ เช่นกลุ่มของเด็กและเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจักได้นำผลการศึกษาวิเคราะห์ทราบถึงปัญหา และวางแผนทางในการแก้ไข ปัญหา ภายในชุมชนของแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้วยชุมชน บ้านวังผ่อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.4.2 การถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลในการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม ในด้านต่าง ๆ เพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาปรับใช้ในพื้นที่ ในการสร้างชุมชนปลอดขยะที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). *สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2556*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.pcd.go.th/Public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2014&id=17119>
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ฉะเชิงเทรา: ประสานมิตร.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2558). *ประกาศผลการคัดเลือก ทสม. และเครือข่าย ทสม. ประจำปี 2558*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.deqp.go.th/service-portal/news-system/news-detail/?id=80675>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). *สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2556*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.pcd.go.th/Public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2014&id=17119>
- โกวิท พวงงาม. (2542). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกวิท พวงงาม. (2546). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกวิท พวงงาม. (2552). *มติใหม่การปกครองท้องถิ่น: วิสัยทัศน์กระจายอำนาจ และ การบริหารงานท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกวิท พวงงาม. (2554). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท. อ้างถึงใน พรชัย เทพปัญญา. (2527). *การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ (หน้า 1)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรรยา สุภาพ. (2531). *สารานุกรมรัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เจน ดีสิไส. (2558, 23 กันยายน). *ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านถ้ำมดอง*. สัมภาษณ์.

- ชุมพล สังข์ทอง. (2552). *อุปสรรคและปัญหาการบังคับใช้ พ.ร.บ.แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ ฯ: ม.ป.พ.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539ก). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. เซ็นเตอร์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539ข). การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง. อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *ทฤษฎีการปกครอง*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_33.html
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2540). *100 ปีการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ธงชัย ทองทวี. (2553). *สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
- ปัญญา สุวรรณสิทธิ์. (2550). *การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2548). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภารการพิมพ์.
- พัทธยาพร อุ๋นโรจน์. (2557). *รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการขยะไปสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: สถาบันการศึกษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- พิชิต สกุลพราหมณ์. (2531). *สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ธนะการพิมพ์.
- พริยา วัชรวิทย์. (2556). *การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกลง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พรณทิพา พัฒนารัตน์. (2555). *ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองหัวหินตามหลักธรรมาภิบาล*. *Stamford Journal*, 4(2), 70-76
- ภาณุภูมิ ดาราพงษ์. (2556). *Zero waste agriculture คืออะไร ทำได้ไหมบนพื้นที่สูง*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2559, จาก <http://www.hrdi.or.th/HighlandDevelop/detail/2071/Zero-waste-agriculture-คืออะไร-ทำได้ไหมบนพื้นที่สูง/>

ภาณุวัฒน์ ศรีนวน. (2558, 15 กันยายน). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง. สัมภาษณ์.

ภาณุวัฒน์ ศรีนวน, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง, สนอง มหายศนันท์, ประธานสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง, สุรินทร์ เมืองเส้น, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง.
(2558, 15 กันยายน). สัมภาษณ์.

มงคลกร ศรีวิชัย, ชายแดน พิรุณเดช, ชีระพงษ์ วงศ์สอน และจตุรนต์ กาสมณี. (2557). การจัดการ
ขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัด
เชียงราย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 2(3), 245-254.

วันเพ็ญ ญ น่าน. (2558, 5 กันยายน). ฝ่ายประชาสัมพันธ์. สัมภาษณ์.

วิษุกร นาคชน. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. พระนครศรีอยุธยา: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2537). รายงานผลการวิจัยเรื่องการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในอนาคต
กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรีนครราชสีมาและระยอง. กรุงเทพฯ: การปกครองท้องถิ่น.

วุฒพงษ์ ศรีศิลป์. (2553). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอย ณ จุดเริ่มต้นโดย
ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ศศิณา ภารา. (2550). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

สนอง มหายศนันท์. (2558, 15 กันยายน). ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง.
สัมภาษณ์.

ไสว เขยด้อย. (2558, 23 กันยายน). ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำทอง. สัมภาษณ์.

สัมฤทธิ์ เชื้อนชนะ. (2558, 1 กันยายน). ผู้จัดการบริษัททวงษ์พาณิชย์ สาขาพระธาตุเขาน้อย.
สัมภาษณ์.

สุรินทร์ เมืองเส้น. (2558, 15 กันยายน). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง. สัมภาษณ์.

สมศักดิ์ ไชยศรี. (2558, 5 กันยายน). ประธานธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านวังฆ้อง. สัมภาษณ์.

สำนักงานปลัด อบต.ป่าคา. (2559). *กิจกรรมเสริมชุมชนในการจัดตลาดนัดขยะรีไซเคิล*. น่าน: สำนักงานปลัด อบต.ป่าคา.

สำนักทะเบียนราษฎร อำเภอเมืองน่าน. (2558). *จำนวนประชากรของตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน*. น่าน: สำนักทะเบียนราษฎร.

ส่วนวิจัยและพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). *ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/summarize.jsp>

อโนทัย ธรรมกุล. (2530). *คู่มือการสอบบรรจุปลัด-อำเภอและผู้ช่วยนายทะเบียนอำเภอ*. กรุงเทพฯ: แอลเอส.

อรุณีย์ วงษ์ศรีปาน. (2551). *ขยะ: ผลกระทบ*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nakhonsithamrat/arunee_w/cheevit/sec03p04.html

อุบล ไชยศรี. (2558, 5 กันยายน). *เหรียญกษาณการวัดสุริยไชเคิลบ้านวังฆ้อง*. สัมภาษณ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง. (2558). *แผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง พ.ศ. 2558 – 2560*. น่าน: องค์การบริหารส่วนตำบลถืมตอง.

ภาคผนวก

บ้านวังฆ้องชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ประวัติชุมชน บ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

บ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านถ้ำทอง เดิมชื่อว่า บ้านสวนทอง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บ้านห้วยคง หรือคงสามหมื่น ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของบ้านนาท้อเด่น หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำทอง ปี พ.ศ. 2453 พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้าผู้ครองนครน่านได้มาเยือนชาวบ้านสวนทอง และได้มาพำนักที่บริเวณหล่มปูน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของบ้านใหม่สุขสันต์ หมู่ที่ 8 ตำบลถ้ำทอง เมื่อผู้นำชาวบ้านทราบข่าว เจ้าผู้ครองนครน่านมาเยี่ยมเยือน จึงพากันไปให้การต้อนรับและช่วยแผ้วถางสร้างฟานักชั่วคราว โดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่และใบตองที่มีมากมายในขณะนั้น นำไม้ไผ่มาสานประกบกันสองชั้น ใส่ใบตองไว้ข้างในมัดให้แน่นมาทำเป็นเพิงหลังคาพำนักไว้สำหรับต้อนรับ ครั้งเจ้าผู้ครองนครน่านได้สอบถามความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน “สวนทอง” จึงได้รับสั่งเปลี่ยนชื่อใหม่หมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านถ้ำทอง” มาจนถึงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2499 ในสมัยพ่อกำนันวงศ์ ศรีทิพย์ ได้เสนอให้มีการแบ่งแยกบ้านถ้ำทองออก 4 หมู่บ้านคือ บ้านถ้ำทอง, บ้านกลางเวียง หรือท่าจี้เหล็ก (ปัจจุบันคือบ้านวังฆ้อง), บ้านห้วยคง หรือบ้านสวนหลวง ปัจจุบันคือบ้านนาท้อเด่น, บ้านหล่ายทุ่ง หรือบ้านกัวป่าห้ำ ในปัจจุบัน โดยตำบลถ้ำทองในขณะนั้นมีถึง 9 หมู่บ้าน

ต่อมาตำบลถ้ำทองได้มีหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง 17 หมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2529 มีการเสนอการแบ่งเขตการปกครองขึ้นใหม่ สมัยนายสว่าง อินน้อย ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลถ้ำทอง ในขณะนั้นได้จัดให้มีการประชุมในนามสภาตำบลถ้ำทอง เสนอให้มีการแยกตำบลถ้ำทองออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลสะเนียน 10 หมู่บ้าน และตำบลถ้ำทอง 7 หมู่บ้าน

บ้านวังฆ้อง เดิมทีชื่อบ้านท่าจี้เหล็ก มาจาก ลำน้ำสมุนที่ไหลผ่านด้านหลังหมู่บ้าน มีวังน้ำ และมีต้นจี้เหล็กขนาดใหญ่ล้อมอยู่ 2 ต้น วังน้ำแห่งนี้ชาวบ้านจึงเรียกขานกันว่าท่าจี้เหล็ก ส่วนชื่อวังฆ้องมาจากการที่แบ่งเขตหมู่บ้านตั้งแต่วังน้ำ ที่อยู่ติดกับโรงฆ้องของวัดถ้ำทอง ซึ่งวังน้ำแห่งนี้ชาวบ้านเรียกขานกันว่าวังฆ้อง จึงเปลี่ยนจากบ้านท่าจี้เหล็กมาเป็นบ้านวังฆ้อง¹

¹ ประวัติหมู่บ้านวังฆ้อง

ที่ตั้งหมู่บ้านและอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านนาท่อนุ่น หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านถ้ำทอง หมู่ที่ 1 ตำบลถ้ำทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านกัวป่าห้าว หมู่ 5 ตำบลถ้ำทอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านดอน หมู่ที่ 6 ตำบลถ้ำทอง

เส้นทางเข้าหมู่บ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ป้ายแสดงแหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านวังฆ้อง
ภาพประกอบโดย : พันจ่าโทอนุสร คำวัง ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

แผนที่หมู่บ้านวังฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง

ลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำ มีแม่น้ำสมุนซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำน่านหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตเกษตรกรรม การตั้งบ้านเรือนตั้งอยู่เป็นกลุ่มก้อนไม่กระจัดกระจาย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ พืชเศรษฐกิจ คือทำนา หลังการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวเหลือง อาชีพรองคือรับจ้าง และรับราชการ

รายชื่อแกนนำหลักของหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1.	นายกิจจา ทองสุข	ผู้ใหญ่บ้าน
2.	นายจำเนียร ใจคง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/ประธานศูนย์เรียนรู้/ประธานกลุ่มออมทรัพย์
3.	นางสุภาพร มหาวงศนันท์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4.	นายบุญเดช ไชยวงศ์	ส.อบต.
5.	นายอนุวัฒน์ สารทอง	ส.อบต.
6.	นางวันเพ็ญ ฦ น่าน	ประธานกลุ่มแม่บ้าน/ตัวแทนสตรี/สารวัตรกำนันตำบลถ้ำมด
7.	นางศุภรัตน์ เสาร์แดน	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำมด/ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลถ้ำมด
8.	ร.ต.ต.สถิต เสาร์แดน	ประธานกองทุนแม่ของแผ่นดิน
9.	นายจำรอง อุปละ	ประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
10.	ด.ต.ธงชัย รัตนวิฑูรย์	ประธานประชาคมหมู่บ้าน/ประธานผู้สูงอายุ
11.	นายยศ หารกา	ประธานกลุ่ม อปพร.
12.	นายอำนาจ มหาวงศนันท์	ประธานตำรวจชุมชน/ตำรวจบ้าน
13.	นายสมศักดิ์ ไชยศรี	ประธานธนาคารวิศดุรีไชเคิล/โรงประปาน้ำดื่ม/ประธานกีฬาบ้านวังม้อง
14.	ด.ต.บุญโรจน์ เพ็ญกุล	ประธานกีฬาตำบลถ้ำมด
15.	นางจันทร์เพ็ญ ปิรมแพง	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข
16.	นางพัชนี อินสองใจ	ประธานกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนผู้สูงอายุ
17.	นางบุญมาก ชนะวงศ์	ประธานกลุ่มทำดอกไม้จันทน์
18.	นายเมือง หมู่คำ	ประธานนายเหมือง
19.	นายเจด็จ เสริฐศรี	ประธานกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง
20.	นายณรงค์ศักดิ์ สวานอกย์	ประธานเยาวชน

รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.หมู่บ้าน)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1.	นายกิจจา ทองสุข	ผู้ใหญ่บ้าน
2.	นายจำเนียร ใจคง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3.	นายสุภาพร มหาวงศนันท์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4.	นายบุญเดช ไชยรงค์	ส.อบต.
5.	นายอนุวัฒน์ สารทอง	ส.อบต.
6.	นางอุบล ไชยศรี	ผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์
7.	นางวันเพ็ญ ฌ น่าน	ผู้แทนกลุ่มแม่บ้าน
8.	นายชัยวัฒน์ มนุธรรม	ผู้แทนเยาวชน
9.	นายจำรอง อุปละ	ผู้แทนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
10.	นายยืน ชัยศรี	ตัวแทนผู้สูงอายุ
11.	นายศิลป์ ศรีทันต์	ตัวแทนกลุ่มผู้เลี้ยงวัว
12.	นางอุ๋น มาโน	ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรม
13.	นางพัชรี พอจิต	ตัวแทนกลุ่มกองทุนหมุนเวียนมิยาซาวา
14.	นางสุพิศ เชื้อนคำ	ตัวแทนกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง
15.	ร.ต.ต.สถิต เสาร์แดน	ตัวแทนศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านวังพ้อง
16.	นายยศ หารกา	ตัวแทนกลุ่ม อปพร.
17.	นายอำนาจ มหาวงศนันท์	ตัวแทนกลุ่มตำรวจบ้าน
18.	นายศรีวรรณ ไชยรงค์	ตัวแทนกรรมการวัด
19.	นายสมศักดิ์ ไชยศรี	ตัวแทนธนาคารวิศุทธิ์ไชเกล
20.	นายกังวาน พอจิต	ตัวแทนกลุ่มพ่อบ้าน
21.	นายเมือง หมู่คำ	ตัวแทนโรงกรองน้ำดื่มสะอาด
22.	นางจันทร์เพ็ญ ปิมแปง	ตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข
23.	นางพัชนี อินสองใจ	ตัวแทนกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนผู้สูงอายุ
24.	นางสุภรัตน์ เสาร์แดน	ตัวแทนกลุ่มสวัสดิการชุมชน (ออมวันละบาท)
25.	ค.ต.ธงชัย รัตนวิฑูรย์	ผู้แทนประชาคมหมู่บ้าน
26.	นางสมจิต หมู่คำ	ตัวแทนกลุ่มนักศึกษา
27.	นายเจด็จ เสริฐศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
28.	ค.ต.บุญโรจน์ เพ็ญกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
29.	นางสาวสุพัต ชันดี	ผู้ทรงคุณวุฒิ
30.	นายจรัส สิงห์คำ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
31.	จ.ส.อ.เสรี จิตไพศาล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
32.	นางสาวจันทร์ทอง มุลใจตา	ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อมูลด้านการบริการสังคมของบ้านวังฆ้อง

- มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำมดแดง จำนวน 1 แห่ง
- มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน 1 แห่ง
- มีหอกระจายข่าว จำนวน 1 แห่ง
- มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 แห่ง

ป้ายแสดงแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบแหล่งเรียนรู้เครือข่ายสังคมไร้พรมแดน บ้านวังฆ้อง

ภาพประกอบโดย : พันจ่าโทอนุสร คำวัง ถ่ายเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2558

แผนพัฒนาที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

ที่	ยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนา	ปี งบประมาณ	จำนวน โครงการ	งบประมาณ(บาท)
1.	5. ยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.3 แนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาระบบน้ำเสีย และกำจัด ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล - โครงการ การกำจัดขยะมูลฝอย ภายในตำบลถ้ำลอด - โครงการ การจ้างเหมาจัดเก็บและขนขยะในพื้นที่ตำบลถ้ำลอด	2555	2 1 1	430,000 250,000 180,000
2.	5. ยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.3 แนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาระบบน้ำเสียและกำจัด ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล - โครงการ การกำจัดขยะมูลฝอย ภายในตำบลถ้ำลอด	2556	1 1	500,000 500,000
3.	5. ยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.3 แนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาระบบน้ำเสีย และกำจัด ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล - โครงการ การกำจัดขยะมูลฝอย ภายในตำบลถ้ำลอด	2557	1 1	500,000 500,000

ที่	ยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนา	ปี งบประมาณ	จำนวน โครงการ	งบประมาณ(บาท)
4.	5. ยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.3แนวทาง สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมและพัฒนาระบบน้ำเสีย และกำจัด ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล -ค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอย - ค่าจ้างเหมาบริการเก็บและขนขยะมูลฝอย	2558	1 1 1	600,000 400,000 200,000

ข้อมูลจาก : งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัด อบต.ถ้ำทอง

บัญชีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด เพื่อสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการทิ้งขยะของเทศบาลเมืองน่าน

หมายเหตุ - อัตราค่าทิ้งขยะในบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน ปี พ.ศ. 2551 – 2553 ในราคา กิโลกรัมละ 1 บาท)

- อัตราค่าทิ้งขยะในบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่าน ปี พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน ในราคา กิโลกรัมละ 1.20 บาท)

ปี พ.ศ.	มกราคม (บาท)	กุมภาพันธ์ (บาท)	มีนาคม (บาท)	เมษายน (บาท)	พฤษภาคม (บาท)	มิถุนายน (บาท)	กรกฎาคม (บาท)	สิงหาคม (บาท)	กันยายน (บาท)	ตุลาคม (บาท)	พฤศจิกายน (บาท)	ธันวาคม (บาท)	รวม
2551	38,957.50	23,504.50	19,698.00	20,839.00	28,702.50	29,782.50	24,657.25	30,300.00	18,105.00	13,338.00	7,463.00	11,542.50	266,889.75
2552	7,463.00	17,504.25	8,255.50	16,800.00	13,480.00	19,569.00	13,535.00	16,868.25	17,141.25	14,868.00	13,020.00	13,554.00	172,094.25
2553 ค.ด.ร.ว.ม. ก.พ.		40,248.00	13,056.00	16,008.00	11,028.00	14,214.00	8,316.00	16,908.00	10,635.00	29,670.00	18,942.00	6,060.00	185,085.00
2554	17,538.00	8,370.00	14,634.00	18,210.00	12,654.00	8,904.00	28,176.00	20,244.00	18,210.00	14,616.00	28,356.00	17,238.00	207,150.00
2555	17,874.00	23,556.00	22,974.00	18,942.00	28,044.00	24,828.00	21,924.00	21,214.00	ค.ด.ร.ว.ม. ต.ก.	42,204.00	19,686.00	24,756.00	266,002.00
2556	21,822.00	19,152.00	19,686.00	19,626.00	17,028.00	32,925.00	22,494.00	14,995.00	23,946.00	ค.ด.ร.ว.ม. พ.ย.	49,842.00	18,096.00	259,612.00
2557	17,034.00	46,386.00	18,930.00	21,289.20	29,628.00	26,196.00	25,308.00	29,976.00	60,150.00	22,716.00	25,800.00	16,080.00	339,493.20
2558	22,356.00	ค.ด.ร.ว.ม. มี.ค.	37,980.00	27,792.00	23,856.00	26,940.00	23,448.00	26,304.00	22,212.00	22,308.00	21,696.00	24,840.00	279,732.00

ข้อมูลจาก : ส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

บัญชีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง เพื่อสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาเอกชนในการจัดเก็บขยะภายในชุมชนตำบลถ้ำทอง

ปี พ.ศ.	มกราคม (บาท)	กุมภาพันธ์ (บาท)	มีนาคม (บาท)	เมษายน (บาท)	พฤษภาคม (บาท)	มิถุนายน (บาท)	กรกฎาคม (บาท)	สิงหาคม (บาท)	กันยายน (บาท)	ตุลาคม (บาท)	พฤศจิกายน (บาท)	ธันวาคม (บาท)	รวม
2551	58,436.25	35,256.75	29,547.00	31,258.50	43,053.75	44,673.75	36,985.87	45,450.00	27,157.50	20,007.00	11,194.50	17,313.75	400,334.62
2552	11,194.50	26,256.37	12,383.25	25,200.00	20,220.00	29,353.50	20,302.50	25,302.37	25,711.87	22,302.00	19,530.00	20,331.00	258,141.375
2553	ก.ค. ร.ว.ม. ก.พ.	60,372.00	19,584.00	24,012.00	16,542.00	21,321.00	12,474.00	25,362.00	15,952.50	44,505.00	28,413.00	9,090.00	277,627.50
2554	21,922.50	10,462.50	18,292.50	22,762.50	15,817.50	11,130.00	35,220.00	25,305.00	22,762.50	18,270.00	35,445.00	21,547.50	258,937.50
2555	22,342.50	29,445.00	28,717.50	23,677.50	35,055.00	31,035.00	27,405.00	26,517.50	ก.ค. ร.ว.ม. ค.ค.	52,755.00	24,607.50	30,945.00	332,502.50
2556	27,277.50	23,940.00	24,607.50	24,532.50	21,285.50	41,156.25	28,117.50	18,743.75	29,932.50	ก.ค. ร.ว.ม. พ.ย.	62,302.50	22,620.00	324,515.50
2557	21,292.50	57,982.50	23,662.50	26,611.50	37,035.00	32,745.00	31,635.00	37,470.00	75,187.50	28,395.00	32,250.00	20,100.00	424,366.50
2558	27,945.00	ก.ค. ร.ว.ม. มี.ค.	47,475.00	34,740.00	29,820.00	33,675.00	29,310.00	32,880.00	27,765.00	27,885.00	27,120.00	31,050.00	349,665.00

หมายเหตุ - อัตราค่าจ้างเหมาเอกชนในการจัดเก็บขยะ ในราคากิโลกรัมละ 1.50 บาท)

ข้อมูลจาก : ส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทอง

**สรุปงบประมาณค่าใช้จ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด
ในการกำจัดขยะภายในชุมชนตำบลถ้ำลอด**

ที่	ปี พ.ศ.	ค่าใช้จ่ายรวมในการ กำจัดขยะ (บาท)	หมายเหตุ
1.	2551	667,224.37	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
2.	2552	430,235.625	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
3.	2553	462,712.50	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
4.	2554	466,087.50	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1.20 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
5.	2555	598,504.50	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1.20 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
6.	2556	584,127.50	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1.20 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการจัดการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
7.	2557	763,859.70	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1.20 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท
8.	2558	629,397.00	- ค่าทิ้งบ่อขยะของเทศบาลเมืองน่านกิโดกรัมละ 1.20 บาท - ค่าจ้างเหมาเอกชนในการดำเนินการกิโดกรัมละ 1.50 บาท

ข้อมูลจาก : ส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด

ประกาศกระทรวงส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
เรื่อง ราชชื่อผู้ได้รับคัดเลือกเป็น พสน. และเครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘

การที่ ได้มีประกาศกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เรื่อง หลักเกณฑ์การคัดเลือกและการจัดสรรการคัดเลือก พสน. และเครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกและจัดสรรให้ พสน. และเครือข่าย พสน. ที่ทำประโยชน์แก่สังคม และพัฒนาการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้เป็น แก่ พสน. พสน. และเครือข่าย พสน. ทั้งประเทศ รวมถึงเพื่อกระตุ้นให้สังคม หันมาให้ความสำคัญกับ ผู้มีจิตอาสาและมีสำนึกส่วนรวม พสน. และเครือข่าย พสน. จากกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ ตามของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเครือข่าย พสน. ทั้ง ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๘ ได้ดำเนินการคัดเลือก พสน. และเครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘ เป็นเรียบร้อยแล้ว กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจึงขอประกาศรายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกเป็น พสน. และเครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘ ดังรายชื่อการออกสำเนาทำประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(นางสาวภาวิณี ปุณณกิติ์, ๕)
อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ราชชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็น พสน. และเครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ประจำปี ๒๕๕๘

๑. พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ จำนวน ๔ รายชื่อ ได้แก่

ลำดับที่	รายชื่อ	ประเภทรางวัล	จังหวัด
๑	นายสมศักดิ์ ทวีพรชัย	พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	ภูเก็ต
๒	นายภาณุ จูณะกุล	พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	สตูล
๓	นายบุญชัย กิจใจ	พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	จันทบุรี
๔	นางสาวสา อุตารณ เติงบุญ	พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	พัทลุง

๒. เครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ จำนวน ๔ รายชื่อ ได้แก่

ลำดับที่	รายชื่อ	ประเภทรางวัล	จังหวัด
๑	เครือข่าย พสน. บ้านวังทอง	เครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	บ้าน
๒	เครือข่าย พสน. ตำบลอิน	เครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	ศรีสะเกษ
๓	เครือข่าย พสน. ตำบลบ้านฉาง	เครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	ปัตตานี
๔	เครือข่าย พสน. ตำบลวังทอง	เครือข่าย พสน. ปีที่ ๖ ระดับประเทศ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	กำแพงเพชร

ประกาศกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	พันจ่าโท อนุสร คำวัง
วัน เดือน ปีเกิด	4 ตุลาคม 2512
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 11 หมู่ 3 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 57110
ประวัติการศึกษา	2555 ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ประวัติการทำงาน	2559-ปัจจุบัน นักจัดการงานทั่วไป สำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2556-2558	เจ้าพนักงานธุรการ สำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2555-2556	เจ้าพนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ฝ่ายอำนวยการ สำนักงานปลัด เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน
2551-2555	เจ้าหน้าที่ธุรการ สำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ จังหวัดน่าน